

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการพัฒนาขบวนการสหกรณ์
ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โดย

ทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร

คำนำ

โครงการวิจัย “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร” ฉบับนี้ เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้ชุดโครงการ การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด โดยมีหลายฝ่ายให้การสนับสนุนในด้านข้อมูล และปฏิบัติงานภาคสนามร่วมกับทีมวิจัยทั้งจากทางภาครัฐ และภาคประชาชน ความร่วมมือที่ทีมวิจัยได้รับนี้ ส่งผลให้การดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร ภายใต้กรอบการทำงานในการที่จะสร้างเครือข่ายคุณค่าให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับรากหญ้า และแก้ไขปัญหาความยากจนให้หมดไปจากพื้นที่ลุ่มได้ด้วยความเรียบร้อยอย่างดียิ่ง

ผลจากงานวิจัยในครั้งนี้ ทีมผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนทรัพยากรต่างๆ ระหว่างกลุ่มองค์กรสมาชิก โดยขยายออกเป็นเครือข่ายคุณค่าในการพึ่งพา และช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาสภาพความยากจนของประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาขบวนการสหกรณ์โดยไม่จำกัดเฉพาะสหกรณ์ที่จดทะเบียนเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมไปถึงกลุ่มองค์กรภาคประชาชนต่างๆ ที่เรียกว่าสหกรณ์ภาคประชาชนอีกด้วย

ทีมผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงสำหรับทีมประสานงานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ ที่ได้เปิดโอกาสให้กับทีมวิจัยให้ได้มีทักษะ และประสบการณ์ใหม่ในการดำเนินงานวิจัยที่มีขอบเขตของการวิจัยในระดับมวลชนที่เป็นรากหญ้า และเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ต่อชุมชน ทีมผู้วิจัยขอขอบคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดีตลอดโครงการ

ข้อบกพร่องประการใดที่พบบนขึ้นในการดำเนินงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยใจในทุกกรณีเพื่อยังให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในงานวิจัย

คณะผู้วิจัย

15 สิงหาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
สารบัญตาราง	4
สารบัญภาพ	5
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 สภาพทั่วไปของของจังหวัด	6
1.2 - Baseline survey เกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดก่อนเข้า โครงการ	26
- บทบาท ภารกิจ ของกลุ่ม/องค์กรและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด	41
- บทวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคของกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์	52
1.3 - Baseline survey เกี่ยวกับเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัด	43
- บทบาทภารกิจของเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิม	48
บทที่ 2 : บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัด	
2.1 แหล่งข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล	50
2.2 ตารางวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน	50
2.3 บทสรุป	51
บทที่ 3 : ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย	52
บทที่ 4 : เครือข่ายที่เกิดขึ้น	
4.1 ข้อสรุปจำนวน/รูปแบบเครือข่ายที่เป็นผลงานของทีมวิจัย	62
4.2 ความเป็นมาและความสำคัญของแต่ละเครือข่าย	63
4.2.1 เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามค่าตากกล้า	63
4.2.2 เครือข่ายคุณค่าเทือกผ้าภูพาน	72
บทที่ 5 บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน	
5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์	81
5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน	82

	หน้า
บทที่ 6 : สรุปและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการดำเนินการที่มววิจัยจังหวัดสกลนคร	84
6.2 ประโยชน์ที่นักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ	87
6.3 ข้อเสนอแนะ	88

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 แสดงประเภท จำนวนสมาชิก จำนวน และร้อยละ ของสหกรณ์ที่ จัดทะเบียน ของจังหวัดสกลนคร	34
ตารางที่ 1.2 แสดงกลุ่มสหกรณ์จัดทะเบียนในจังหวัดสกลนคร	35
ตารางที่ 1.3 แสดงจำนวนกลุ่ม และจำนวนสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ (จำแนกตามอำเภอ)	36
ตารางที่ 1.4 แสดงจำนวนกลุ่มส่งเสริมอาชีพในจังหวัดสกลนคร (จำแนกตามอำเภอ)	37
ตารางที่ 1.5 แสดงจำนวนกลุ่มยุวเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดสกลนคร (จำแนกตามอำเภอ)	38
ตารางที่ 1.6 แสดงกลุ่มกองทุนหมู่บ้านของจังหวัดสกลนคร	39
ตารางที่ 1.7 แสดงกลุ่มอาชีพของจังหวัดสกลนคร	40
ตารางที่ 1.8 แสดงกลุ่มเกษตรกรของจังหวัดสกลนคร	41
ตารางที่ 1.9 แสดงสถานการณ์ดำเนินงานของกลุ่มองค์กรเดิมในพื้นที่จังหวัดสกลนคร	42
ตารางที่ 1.10 แสดงจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มองค์กรพื้นที่จังหวัด สกลนคร	42
ตารางที่ 1.11 แสดงสหกรณ์ จำนวนสมาชิก ที่ตั้ง ของเครือข่ายชุมชนสหกรณ์การเกษตร สกลนคร จำกัด	44
ตารางที่ 1.12 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มอาชีพต่างๆที่เป็นสมาชิกเครือข่าย กลุ่ม OTOP	45
ตารางที่ 1.13 แสดงจำนวนกลุ่ม จำนวนสมาชิก ของกลุ่มเครือข่ายอาชีพต่างๆในจังหวัด สกลนคร	46
ตารางที่ 1.14 แสดงจำนวนสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสกลนคร	47
ตารางที่ 2.1 แสดงข้อมูลคนจนจัดทะเบียนพื้นที่จังหวัดสกลนคร	50
ตารางที่ 3.1 แสดงขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมีวิจัย	52
ตารางที่ 6.1 แสดงปัญหา/ อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานวิจัย	86

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 เครื่องชั่งคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้า	62
ภาพที่ 4.2 แสดงเครื่องชั่งคุณค่าเทือกผาภูพาน	63
ภาพที่ 4.3 แสดงเครื่องชั่ง OTOP ของอำเภอคำตากล้า (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)	64
ภาพที่ 4.4 แสดงเครื่องชั่งกลุ่มทอผ้าอำเภอคำตากล้า (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)	64
ภาพที่ 4.5 แสดงสถานภาพเครื่องชั่งเดิม อำเภอคำตากล้า	64
ภาพที่ 4.6 แสดงเครื่องชั่งคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้า	65
ภาพที่ 4.7 แสดงเครื่องชั่งแปรรูปเม้า (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)	72
ภาพที่ 4.8 แสดงเครื่องชั่งปุ๋ยชีวภาพ (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)	72
ภาพที่ 4.9 แสดงเครื่องชั่งยางพารา (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)	73
ภาพที่ 4.10 แสดงสถานภาพเดิมของกลุ่มเครื่องชั่งบริเวณเทือกผาภูพาน	73
ภาพที่ 4.11 แสดงเครื่องชั่งคุณค่าเทือกผาภูพาน	74
ภาพที่ 5.1 แสดงกระบวนการสร้างเครื่องชั่งคุณค่าพื้นที่จังหวัดสกลนคร	82
ภาพที่ 5.2 แสดงปัจจัยที่ส่งผลกับการดำเนินกิจกรรมเครื่องชั่งคุณค่า	83

บทที่ 1

บทนำ

1.1. สภาพทั่วไปของจังหวัดสกลนคร

1.1.1 ที่ตั้ง และอาณาเขต

จังหวัดสกลนครเป็นหนึ่งในสิบเก้าจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศา 45 ลิปดา ถึง 18 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 103 องศา 15 ลิปดา ถึง 104 องศา 30 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 647 กิโลเมตร และห่างจากแม่น้ำโขงตรงบริเวณจุดที่ตั้งจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประมาณ 90 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 9,605.76 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,003,603 ไร่โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดเขต	จังหวัดหนองคาย
ทิศตะวันออก	จรดเขต	จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	จรดเขต	จังหวัดกาฬสินธุ์, จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันตก	จรดเขต	จังหวัดอุดรธานี

1.1.2 เขตการปกครอง

จังหวัดสกลนครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 124 ตำบล 1,428 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 15 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 123 แห่ง และสภาตำบล 1 แห่ง

1.1.3 ประชากร

ประชากรจังหวัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544 รวมทั้งสิ้น 1,104,956 คน เป็นชาย 551,670 คน เป็นหญิง 553,286 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองสกลนคร มีจำนวน 120,989 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอสว่างแดนดิน มีจำนวน 133,339 คน และอำเภอวานรนิวาส มีจำนวน 113,557 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองฯ 179 คน / ตร.กม. รองลงมา ได้แก่ อำเภอโคกศรีสุพรรณ 159 คน / ตร.กม. และอำเภอสว่างแดนดิน 156 คน / ตร.กม.

1.1.4 เอกลักษณ์บัตรจังหวัดสกลนคร

ตราประจำจังหวัดสกลนคร

รูปเจดีย์พระธาตุเชิงชุม

หมายถึง พระเจดีย์ธาตุเชิงชุม ซึ่งเป็นปูชนียสถานคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณ เพราะเชื่อกันว่าเจดีย์นี้ ก่อขึ้นสมรรอยพระบาท ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ในภัทรกัปนี้ คือ พระพุทธเจ้ากกุสันธะ โทณาคมนะ กัสสปะ และ โคตมะ นับว่า พระศรีอารยเมตไตรย พระพุทธเจ้า ซึ่งจะมาตรัสรู้ในอนาคต ก็ะทรงมาประทับรอยพระบาทไว้ ณ ที่นี้ด้วย ตัวพระธาตุตั้งอยู่บนเนินในวัดพระธาตุเชิงชุม ข้างในทึบสร้างด้วยศิลาแลงและศิลาทราย ชื่อเก่าของเมืองนี้คือหนองหานและสกลทวาปี เพิ่งเปลี่ยนมาใช้ชื่อในปัจจุบันเมื่อ พ.ศ. 2381

จังหวัดสกลนคร ใช้อักษรย่อว่า " สน "

คำขวัญของจังหวัดสกลนคร

“พระธาตุเชิงชุมคู่บ้าน พระตำหนักภูพานคู่เมือง
งามลือเลื่องหนองหาร แลตระการปราสาทผึ้ง
สวยสุดซึ้งสาวภูไท ถิ่นมั่นในพุทธธรรม”

ธงประจำจังหวัดสกลนคร

ต้นไม้ประจำจังหวัดสกลนคร

ชื่อพรรณไม้ อินทนิลน้ำ ชื่อวิทยาศาสตร์ Lagerstroemia speciosa

1.2. สภาพทางกายภาพ

1.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปทางด้านทิศใต้เป็นเทือกเขาสูง จากนั้นจะค่อย ๆ เอียงลาดลงมาทางทิศเหนือและทิศตะวันออก พื้นที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 172 เมตร ลักษณะภูมิประเทศแต่ละบริเวณ มีดังนี้

1.2.1.1 พื้นที่ตอนใต้

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงบนเทือกเขาภูพานและที่ราบระหว่างหุบเขา มีสภาพพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดอยู่บริเวณอำเภอกุดบาก มีลำธารและลำห้วย อันเกิดจากเทือกเขาหลายแห่ง มีป่าไม้และทุ่งหญ้าเหมาะสำหรับการเลี้ยงสัตว์

1.2.1.2 พื้นที่ตอนตะวันออกและตะวันตก

ด้านตะวันออกของจังหวัด ซึ่งมีเขตติดกับจังหวัดนครพนม มีสภาพพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดรวมถึงบริเวณที่ติดกับอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม สำหรับด้านตะวันตกติดกับจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดเช่นกัน เหมาะสำหรับการทำไร่

1.2.1.3 พื้นที่ตอนกลาง

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบต่ำ เหมาะแก่การทำนา โดยเฉพาะท้องที่อำเภอเมืองมีหนองหารที่กว้างใหญ่ มีน้ำตลอดปี โดยมีอาณาเขตกว้างประมาณ 7 กิโลเมตร ยาวประมาณ 18 กิโลเมตร ระดับน้ำลึกประมาณ 3-6 เมตร หนองหารเป็นที่รองรับน้ำจากแม่น้ำต่าง ๆ หลายสาย

1.2.1.4 พื้นที่ตอนเหนือ

ประกอบด้วยพื้นที่ในเขตอำเภอบ้านม่วง อำเภอวานรนิวาส อำเภอดำรงวิทยารุฉี อำเภอดงหลวง อำเภออากาศอำนวย สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีสภาพเป็นป่าปนไร่ ป่าส่วนใหญ่เป็นพวกป่าแดงโปร่ง มีไม้เต็ง ไม้รัง พลวง เหนือที่ตั้งอำเภออากาศอำนวยและริมแม่น้ำสงครามบางส่วนเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วม ซึ่งใช้ทำนาได้บางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะทิ้งไว้กร้างว่างเปล่ามีพวกไม้พุ่มเตี้ยและหญ้าขึ้นปกคลุมทั่วไป

1.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของจังหวัดสกลนคร จัดอยู่ในประเภทอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูหรือแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะมีอากาศชุ่มชื้น และมีฝนตกชุกตลอดฤดู แต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หรือฤดูหนาวจะมีอากาศแห้งแล้งเกือบตลอดฤดู ท้องฟ้าโปร่งเป็นส่วนใหญ่ ช่วงต่อระหว่างฤดูมรสุมทั้งสองตรงกับฤดูร้อน เป็นระยะเวลาที่ดวงอาทิตย์กำลังเคลื่อนผ่านเส้นศูนย์สูตรขึ้นไปยังซีกโลกเหนือ พื้นดินจะสะสมความร้อนไว้ ทำให้อากาศร้อน ฟ้าหลัวแห้งและมีพายุฝนฟ้าคะนองเป็นครั้งคราว

1.2.2.1 ลักษณะสภาพลม

ความเร็วลมโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.1-3.9 น็อต จัดอยู่ในระดับลมเบา (Ligth Air) จนถึงลมอ่อน (Ligth Breeze) ลมประจำฤดูที่สำคัญ ได้แก่ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดอยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนเมษายน

พื้นที่จังหวัดสกลนคร ได้รับผลกระทบจากพายุหมุน พายุดีเปรสชัน ซึ่งก่อตัวในมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้น้อยมาก เนื่องจากทิศทางที่พายุเคลื่อนตัวเข้ามานั้นมีเทือกเขาในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกั้นไว้ ทำให้พายุอ่อนตัวลงก่อนถึงประเทศไทย เพียงแต่ทำให้เกิดฝนตกหนักและลมขนาดปานกลางได้ โดยเฉลี่ยจะมีดีเปรสชันผ่านปีละประมาณ 2 ครั้ง

1.2.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

1.2.3.1 ทรัพยากรดิน

ดินในพื้นที่จังหวัดสกลนคร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ บริเวณเทือกเขาทางตอนใต้เป็นดินบนภูเขาที่ลาดเชิงเขาทั่วไป ส่วนบริเวณที่ราบเป็นดินเกิดบนที่ราบชั้นบันไดสูงที่เก่าๆ ของลำน้ำสำหรับดินเกิดบนที่ราบชั้นบันไดสูงที่เก่าๆ ของลำน้ำนั้น เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก โดยดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายซึ่งมีโครงสร้างไม่คงทน เมื่อมีฝนตกทำให้เกิดการกัดกร่อนผิวดินสูง โดยเฉพาะบริเวณที่ว่างเปล่า เป็นเหตุให้ดินถูกน้ำที่ซึมลงไปชะล้างอาหารและสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพืชลงไปยังส่วนลึกพื้นเขตของรากพืชที่จะดูดเอามาเลี้ยงลำต้นได้ การปรับปรุงดินทำได้ค่อนข้างลำบาก เพราะการใส่ปุ๋ยอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องดูแลเรื่องการชลประทานและการจัดการบำรุงรักษาดินอื่นๆ พร้อมกันไปด้วย

นอกจากปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำแล้ว จังหวัดสกลนครยังประสบปัญหาด้านดินเค็มตามผลการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินพบว่า จังหวัดมีพื้นที่ดินเค็มระดับต่าง ๆ คือ ที่ลุ่มมีเกลือมาก 203.64 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัดที่ลุ่มมีเกลือปานกลาง 156.57 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 1.6 ที่ลุ่มมีเกลือน้อย 1,363.06 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 14.2 และที่สูงประกอบด้วยหินที่มีเกลืออีก 1,433.18 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 14.9

การใช้ที่ดินในพื้นที่ถือครองทำการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา 3,021.3 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 72.4 ของพื้นที่ถือครองทำการเกษตร รองลงมาได้แก่ พื้นที่พืช 462.7 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 11.1 ที่อยู่อาศัย 97.3 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.3 ที่เหลือเป็นการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ และที่รกร้างว่างเปล่า

1.2.3.2 ทรัพยากรน้ำ

1.2.3.2.1) แหล่งน้ำท่า

แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดสกลนคร นอกจากน้ำฝนแล้วยังได้แก่ น้ำท่า ซึ่งประกอบด้วยแหล่งน้ำธรรมชาติหลายสาย อันมีต้นน้ำอยู่ในบริเวณเทือกเขาภูพาน ลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่

-ลำน้ำสงคราม เป็นลำน้ำที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ปริมาณน้ำมาก ต้นน้ำเกิดบริเวณพื้นที่อำเภอส่องดาวไหลผ่าน อำเภอสว่างแดนดิน, อำเภอดำตาล, อำเภอบ้านม่วง, อำเภอดงหลวง และอำเภอดงหลวง อากาศอานวย แล้วไหลลงแม่น้ำโขงที่ อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม

-ลำน้ำยาม เป็นลำน้ำขนาดเล็ก ต้นน้ำเกิดบริเวณเทือกเขาภูพาน เขตอำเภวาริชภูมิ ไหลผ่านอำเภอส่องดาว, อำเภอสว่างแดนดิน, อำเภอวานรนิวาส, อำเภอพรรณานิคม และอำเภออากาศอำนวย แล้วไหลลงแม่น้ำสงครามที่ อำเภออากาศอำนวย

-ลำน้ำอูน เป็นลำน้ำขนาดกลาง มีต้นน้ำอยู่ที่เทือกเขาภูพาน เขตอำเภอกุดบาก ไหลลงสู่เขื่อนกั้นลำน้ำอูน ซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดสกลนคร ปริมาณเก็บกักน้ำได้ 520 ล้านลูกบาศก์เมตร ไหลผ่านอำเภอฟังโคน, อำเภอพรรณานิคม ไปบรรจบกับแม่น้ำสงครามที่บริเวณอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นลำน้ำที่ได้พัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรมากที่สุด เนื่องจากมีปริมาณน้ำมากไหลผ่านพื้นที่ราบซึ่งเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดสกลนคร ได้ได้มีการพัฒนาให้มีการกระจายน้ำชลประทานในระดับแปลงนา, การจัดรูปที่ดิน พื้นที่ประมาณ 164,574 ไร่ เขตพื้นที่อำเภอฟังโคน อำเภอพรรณานิคม และอำเภอเมืองสกลนคร นอกจากจะมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำนาตามฤดูกาลแล้วยังมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดสกลนคร ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดสกลนครมีมูลค่าสูงมาก

-ลำห้วยปลาหาง เป็นลำน้ำขนาดเล็ก มีต้นน้ำในพื้นที่ อำเภวาริชภูมิ ไหลผ่านอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอฟังโคน แล้วไหลบรรจบลำน้ำอูน

-ลำน้ำพุง ต้นน้ำเกิดในเขตอำเภอกุดบาก มีสภาพลาดชันในช่วงต้นน้ำไหลผ่านท้องที่อำเภอกุดบากลงสู่เขื่อนน้ำพุงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีความจุ 165 ล้านลูกบาศก์เมตร จากนั้นไหลผ่านอำเภอเต่างอย อำเภอโคกศรีสุพรรณ และอำเภอเมืองสกลนคร แล้วไหลลงหนองหาร ในเขตจังหวัดสกลนคร

-ลำน้ำก่ำ เป็นลำน้ำลักษณะพิเศษที่มีต้นน้ำที่สำคัญอยู่ที่หนองหาร เสมือนหนึ่งทางระบายน้ำของลุ่มน้ำพุง และน้ำในหนองหารไปยังแม่น้ำโขง โดยไหลผ่านอำเภอเมืองสกลนคร, อำเภอโคกศรีสุพรรณของจังหวัดสกลนครไปลงแม่น้ำโขงที่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

-หนองหาร เป็นหนองน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 123 ตารางกิโลเมตร มีน้ำตลอดปี ลึกเฉลี่ยประมาณ 3 - 6 เมตร มีเกาะแก่งมากมาย หนองหานนี้เป็นที่รวมของลำห้วยต่างๆ หลายสาย ปัจจุบันหนองหารเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดและยังเป็นสถานที่เพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดของกรมประมงด้วย

1.2.3.2.2) แหล่งน้ำใต้ดิน

แหล่งน้ำใต้ดิน โดยทั่วไปเกิดจากรอยแตกชั้นหินแข็ง ให้ปริมาณน้ำทดแทนน้อยระหว่าง 10-50 แกลลอนต่อนาที่ ส่วนพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดบริเวณเทือกเขาภูพานให้ปริมาณน้ำทดแทนน้อยมากไม่เกิน

10 แกลลอนต่อนาที่ นอกจากนี้ในบางบริเวณยังประสบปัญหาบ่อไม่มีน้ำ, สภาพน้ำเป็นน้ำกร่อย หรือน้ำเค็ม

1.2.3.3 ทรัพยากรป่าไม้

ในปี 2542 จังหวัดสกลนคร มีเนื้อที่ป่าไม้ 2,067,241 ไร่ หรือประมาณ ร้อยละ 34.43 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด (เนื้อที่จังหวัด 6,003,602 ไร่) มีป่าสงวนแห่งชาติ 16 ป่า เนื้อที่ 1,702,151 ไร่ มีอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง มีเนื้อที่ 501,534 ไร่ คือ อุทยานแห่งชาติภูพาน มีเนื้อที่ป่าประมาณ 365,091 ไร่ และอุทยานแห่งชาติภูผายล มีเนื้อที่ประมาณ 136,443 ไร่ มีเนื้อที่ป่าไม้ถูกบุกรุกประมาณ 1,486,463 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.90% ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด

มรดกทางธรรมชาติ

จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ป่าไม้อยู่ประมาณ 870,500 ไร่ หรือประมาณ ร้อยละ 14.5 ของพื้นที่จังหวัด แบ่งออกเป็นป่าไม้ผลัดใบ และป่าดิบแล้ง มีป่าหวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้อยู่ 2 ประเภท คือ ป่าอุทยานแห่งชาติ มีอยู่ 2 แห่งคือ อุทยานแห่งชาติภูพาน และอุทยานแห่งชาติห้วยหวด ป่าสงวนแห่งชาติมี 16 แห่ง เป็นพื้นที่รวมประมาณ 1,858,000 ไร่ อยู่กระจายทั่วไปทั้งจังหวัด ที่สำคัญได้แก่ ป่าดงอีม่วง ป่าดงคำพูล ป่าดงคำกั้ง และป่าดงผาลาด เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติภูพาน

มีพื้นที่ประมาณ 415,500 ไร่ ประกอบด้วยป่าเต็งรังมีอยู่ประมาณ ร้อยละ 42 ของพื้นที่ ป่าดิบแล้งมีอยู่ประมาณ ร้อยละ 22 ของพื้นที่ และป่าเบญจพรรณ มีอยู่ประมาณ ร้อยละ 18 ของพื้นที่ สัตว์ป่ามีอยู่ประมาณ 162 ชนิด เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 53 ชนิด สัตว์ปีก 42 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 17 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลาน 17 ชนิด ในจำนวนดังกล่าวนี้เป็นสัตว์ที่หายากอยู่ถึง 47 ชนิด

สภาพโดยทั่วไปของอุทยานฯ เป็นภูเขาหินทราย มีพื้นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ สลับกันไป มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 550 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบที่มีความสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำลำ

ธารที่สำคัญ คือ ลำน้ำพุ ไหลลงสู่เขื่อนน้ำพุ และลำน้ำอุ่น ไหลลงสู่เขื่อนน้ำอุ่น พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของอุทยาน ฯ ด้านภูเพ็ก มีพระธาตุภูเพ็ก เป็นศิลปกรรมแบบขอม มีความเก่าแก่ และมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมอยู่มาก

อุทยานแห่งชาติภูพานได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2515 มีพื้นที่ประมาณ ๖๕๕ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด คือจังหวัดสกลนคร และจังหวัดกาฬสินธุ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติดังนี้

น้ำตกปรีชาสุสานต์ มีลักษณะเป็นลานหินลาดเอียงประมาณ 30 องศา ยาวประมาณ 15 เมตร บนลานหินมีน้ำไหลผ่านแผ่นหิน ที่มีความเรียบราบสม่ำเสมอทั้งแผ่น

ผานางเมิน มีลักษณะเป็นแนวหินทอดตัวยาวหันหน้าไปทางด้านทิศตะวันตก สามารถชมทิวทัศน์ที่สวยงามได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่ดวงอาทิตย์จะลับขอบฟ้า

ผาเสวย อยู่ในเขตอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหน้าผาที่หันหน้าไปทางด้านทิศใต้ ณ ที่แห่งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ชาวบ้านจึงเรียกว่า ผาเสวย ในเวลาต่อมา

ลานสาวเอ้ มีลักษณะเป็น ลานหินใหญ่ อยู่บริเวณใต้ผานางเมิน มีธารน้ำและเพิงถ้ำต่อเนื่องกันไป สายน้ำจะมีมากในฤดูฝน และในช่วงปลายฤดูฝน จะมีดอกไม้ป่าเล็ก ๆ สลับสีกันไปบนทุ่งกว้างบนลานหิน มีความสวยงามตามธรรมชาติมาก

ทางผีผ่าน เป็นสะพานหินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เชื่อมต่อระหว่างหินสองกลุ่ม กว้างประมาณ 1.5 เมตร ยาวประมาณ 8 เมตร ด้านใต้เป็นวงถ้ำกว้าง นับเป็นความมหัศจรรย์ ทางธรรมชาติประการหนึ่ง

น้ำตกคำหอม อยู่บนเทือกเขาภูพาน เป็นน้ำตกในที่ลาดชัน ในฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำมากพอสมควร เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสกลนคร

น้ำตกห้วยใหญ่ อยู่บนเทือกเขาภูพานมีน้ำไหลตลอดปี มีความสวยงามและให้บรรยากาศ ตามธรรมชาติที่เป็นป่าเขาได้มากที่สุด

ถ้ำขาม อยู่บนเทือกเขาภูพานที่บ้านคำชะ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม มีทิวทัศน์สวยงาม ใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมของพระธุดงค์ในภาคอีสาน

ถ้าภูผายนต์ อยู่บนเทือกเขาภูพานที่บ้านนาผาง ตำบลกกปลาซิว อำเภอภูพาน บริเวณถ้าภูผายนต์ มีภาพแกะสลักบนหน้าผาเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนสันนิษฐานว่า มีอายุประมาณ 3,600 ปี มาแล้ว

ถ้าภูผักหวาน อยู่ที่บ้านภูตะคาม ตำบลท่าศิลา อำเภอสองดาว บริเวณถ้าแห่งนี้มีภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ อยู่ 6-7 ภาพ สันนิษฐานว่ามีอายุ ประมาณ 3,600 ปีมาแล้ว

อุทยานแห่งชาติห้วยหวด กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ได้จัดทำเป็นโครงการอุทยานแห่งชาติห้วยหวด เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 โดยมีที่มาจากเมื่อปี พ.ศ. 2527 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหวด ตำบลเต่างอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร ได้พระราชทานพระราชดำริตอนหนึ่งว่า "ควรอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและป่าไม้บริเวณใกล้กับห้วยหวด เชื้อนกักเก็บน้ำของโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหวด ตลอดจนบริเวณข้างเคียงตามขอบอ่างเก็บน้ำ พร้อมกับการปรับปรุงเสริมแต่งบริเวณให้มีความสวยงาม และรักษาไว้ ซึ่งสภาพธรรมชาติให้มากขึ้น เนื่องจากบริเวณดังกล่าวนี้มีความสวยงาม เหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติ หรือส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี"

ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่บริเวณที่ดินป่าภูล้อมข้าว และป่าภูเพ็ก ในเขตตำบลตองโขบ ตำบลเหล่าโพนค้อ กิ่งอำเภอศรีสุพรรณ อำเภอเมือง ฯ ตำบลกกปลาซิว อำเภอเมือง ฯ ตำบลจันทร์เพ็ญ ตำบลเต่างอย อำเภอเมือง ฯ ป่าดงภูพาน ในเขตตำบลหนองบ่อ ตำบลคำพิ์ ตำบลก้านเหลือง ตำบลบ้านแก้ง ตำบลนาแก ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ตำบลกกตูม ตำบลพังแดง ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ป่าภูศรีฐาน ในเขตตำบลคำชะอี ตำบลบ้านเหล่า ตำบลบ้านค้อ ตำบลโพนงาม อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหารให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2531

อุทยานแห่งชาติห้วยหวด มีพื้นที่ควบคุม อยู่ในเขต 3 จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขาหินทราย มีความสูงอยู่ระหว่าง 300-600 เมตร จากระดับน้ำทะเล ปกคลุมด้วยป่าไม้เบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และป่าดิบเขา ภูเขาที่สำคัญคือ ภูก่อ อยู่ในเขตอำเภอเต่างอย จังหวัดนครพนม สูง 630 เมตร จากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นจุดที่สูงที่สุดของจังหวัดสกลนคร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าต้นน้ำลำธาร ที่ไหลไปสู่ลำน้ำหลายหลาย เช่น ลำน้ำพุ ห้วยหวด ห้วยบางทราย ห้วยเลา และอ่างเก็บน้ำอีกเป็นจำนวนมาก

อ่างเก็บน้ำห้วยหวด สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยกรมชลประทาน พื้นที่อ่างประมาณ 19 ตารางกิโลเมตร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของ จังหวัดสกลนคร อ่างเก็บน้ำทอดตัวยาวไปตามภูเขาทั้งสองด้าน มีน้ำตกห้วยหวด ไหลตกลงมาจากหน้าผาหินทราย ลงสู่อ่างเก็บน้ำ น้ำตกห้วยน้ำใน สูง 10

เมตร กว้าง 2 เมตร น้ำตกตาดโตน สูง 15 เมตร กว้าง 2 เมตร ไหลตกจากหน้าผาลงสู่อ่างเก็บน้ำ มีจุดชมวิวบริเวณสันเขื่อนและหน้าผาขอบอ่างหลายแห่งด้วยกัน เช่น ผาผึ้ง บริเวณพลับพลารับเสด็จ ฯ มีก้อนหินรูปร่างต่าง ๆ วางตัวอยู่ตามธรรมชาติอย่างสวยงาม

ภูผายนต์ หรือถ้ำผาลาย อยู่ที่บ้านนาผาง ตำบลกกปลาซิว อำเภอเมือง ฯ เป็นส่วนหนึ่งของหุบเขาภูพาน ศิลปะที่ภูผายนต์ เป็นประเพณีภาพแกะรอยหรือทำรูปรอยลงในหิน มีเรื่องราวมากที่สุด และมีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาศิลปะแบบเดียวกันทั้ง 7 แห่งที่สำรวจพบในภาคอีสาน และเป็นภาพแกะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชีย ภาพแกะสลักดังกล่าวอยู่บริเวณหน้าผาทางด้านทิศตะวันตกของภูผายนต์ สูงจากเชิงเขาประมาณ 200 เมตร

ถ้ำพระด่านแร้ง เป็นถ้ำหนึ่งที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ อยู่บนภูดงสามปี ในเขตตำบลจันทรพิบูลย์ อำเภอเต่างอย เป็นแหล่งศิลปะถ้ำประเภทลายสลัก หรือภาพที่เกิดจากการทำรูปรอยลงในหิน เป็นแหล่ง 1 ใน 3 แหล่งที่สำรวจพบในเขตอุทยาน ฯ

ถ้ำม่วงภูก่อ ภูก่อเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน ถ้ำม่วงเป็นแหล่งศิลปะถ้ำประเภทภาพสลัก หรือการทำรูปรอยลงในหิน ตั้งอยู่ที่บ้านบึงสา ตำบลจันทรพิบูลย์ อำเภอเต่างอย เป็นถ้ำขนาดใหญ่จุคนได้กว่า 1,000 คน

ถ้ำหีบภูพานาง อยู่ที่บ้านโคกกลาง ตำบลจันทรพิบูลย์ อำเภอเต่างอย ถ้ำมีลักษณะคล้ายหีบ ลึกประมาณ 8 เมตร ยาวประมาณ 15 เมตร เป็นโพรงหินที่โผล่ขึ้นมาจากด้านทิศตะวันตก เป็นจุดชมวิวที่สวยงาม สูงจากพื้นราบเชิงเขาประมาณ 200 เมตร

ภูก่อ เป็นยอดเขาสูงสุดในจังหวัดสกลนคร มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงชันคล้ายกำแพง เมื่อมองจากยอดภูก่อไปทางด้านทิศตะวันออกจะเห็นผาจะออม มีป่าผกแพวอยู่ตรงกลาง และเห็นเทือกเขาภูลานช้างอยู่ด้านขวา

ผาพญาเต่างอย อยู่ที่บ้านห้วยหวด ตำบลจันทรพิบูลย์ อำเภอเต่างอย ลักษณะของผาเป็นหินทราย กว้าง 5 เมตร หนา 5 เมตร รูปร่างคล้ายเต่างอย (หมายถึงเต่ากำลังเล่นน้ำ)

หนองหาน เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศ รองลงมาจากบึงบรเพ็ดในภาคกลาง และกว๊านพะเยาในภาคเหนือ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 160 เมตร กว้างประมาณ 7 กิโลเมตร ยาวประมาณ 18 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 123 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตเทศบาลเมืองสกลนคร กับอีก 10 ตำบลของอำเภอเมือง ฯ ได้แก่ ตำบลธาตุเชิงชุม ตำบลธาตุนาเวง ตำบลท่าแร่ ตำบลนาแก้ว ตำบลบ้านแป้น ตำบลดงวัฒนา ตำบลม่วงลาย ตำบลเหล่าปอแดง และตำบลจิ้วดอน

หนองหานมีน้ำเต็มอยู่ตลอดปี เนื่องจากเป็นแหล่งรับน้ำจากลำน้ำหลายสาย เป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในประวัติได้ขนานนามชุมชนนี้ว่า เมืองหนองหานหลวง พื้นที่โดยรอบปรากฏร่องรอยการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ย้อนหลังไปถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์

มรดกทางวัฒนธรรม

แหล่งโบราณคดี จังหวัดสกลนคร อยู่ในบริเวณที่เรียกว่าแอ่งสกลนคร เป็นแหล่งอาศัยของมนุษย์มาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน แม้ว่าหลักฐานทางโบราณคดีจะขาดช่วงอยู่ระยะหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีการสำรวจไปไม่ถึง อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่สมัยทวารวดีเป็นต้นมา ก็มีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาโดยตลอด เป็นชุมชนที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงรราบถึงปัจจุบัน

เกาะดอนสวรรค์ใหญ่ อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ เป็นดอนใหญ่ที่สุดในหนองหาน มีซากศาสนสถานเก่า ก่อด้วยศิลาแลง และมีศาสนสถานที่ก่อด้วยอิฐสร้างซ้อนทับขึ้นภายหลัง ใกล้เคียง ๆ กับศาสนสถานไปทางเหนือเป็นศาลาโถง สร้างด้วยไม้เป็นที่ประดิษฐาน รอยพระพุทธบาท ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์

ดอนสวนหมาก อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ เป็นดอนเล็ก ๆ ในหนองหาน อยู่ห่างจากดอนสวรรค์ใหญ่ไปทางใต้ ประมาณ 3 กิโลเมตร พบเศษภาชนะดินเผาหลายเชือกทาบ ลายขีดขีด บางเรียบ ทาสลีสีต่าง ๆ หลายชิ้นมีลักษณะร่วมสมัยกับบ้านเชียง และอีกหลายชิ้นน่าจะอยู่ในสมัยทวารวดี และในสมัยอื่น ๆ ทางด้านทิศใต้ของดอนมีซาก ศาสนสถานก่อด้วยศิลาแลง และหินทรายประกอบกัน ด้านเหนือของศาสนสถานมีหลักเสมาหินทรายมีรอยสลักเป็นยอดแกนสลับทั้งสองด้าน

บ้านคูสนาม อยู่ในเขตตำบลจั่วต่อน อำเภอเมือง ฯ แหล่งชุมชนโบราณอยู่กลางหมู่บ้าน มีคันดินชั้นเดียวล้อมรอบ กว้างประมาณ 300 เมตร ยาวประมาณ 500 เมตร ลักษณะคล้ายเป็นสระน้ำมากกว่าเป็นคูเมือง มีพระอุโบสถแบบล้านช้างปรากฏอยู่

บ้านโพธิศรี อยู่ในเขตตำบลจั่วต่อน อำเภอเมือง ฯ มีคันดินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่าคูขวางคูขอย รอบพื้นที่กว้าง ประมาณ 500 เมตร ยาวประมาณ 900 เมตร ความกว้างของสันคู ประมาณ 10 เมตร สูงประมาณ 1.5 เมตร ได้ขุดพบไหน้ำอ้อย และไหสีขาวอ่อน ไหบรรจุกระดูกซึ่งเป็นแบบอย่างของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์

บ้านหนองสระ อยู่ในเขตตำบลดงชน อำเภอเมือง ฯ ตั้งอยู่ริมหนองหาน ทางด้านทิศใต้มีแนวเนินดินยาว ชาวบ้านขุดพบภาชนะลายเชือกทาบอย่างหนาแน่น โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องประดับสำริด และเครื่องมือเหล็ก ในระดับความลึก 1.5 เมตร

บ้านนาดอกไม้ อยู่ในเขตตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง ฯ เป็นเนินดินยาว อยู่ริมหนองหาน ทางด้านตะวันตก พบโครงกระดูก ภาชนะลายเชือกทาบอย่างหนาแน่น เครื่องประดับสำริด ลูกปัดแก้วและ เครื่องมือเหล็กในระดับความลึก 1.5 เมตร

บ้านลาด อยู่ในเขตตำบลโปแตง อำเภอเมือง ฯ อยู่ริมหนองหาน ทางด้านทิศใต้ พบเศษ เครื่องปั้นดินเผาหลายเชือกทาบแบบหนาแน่น พบเนินดินที่มีการสร้างศาสนสถาน ในสมัยทวารวดีตอน ปลาย สมัยลพบุรี สมัยล้านช้าง โบราณสถานที่สำคัญได้แก่เนินดินที่มีเสมาหินปักล้อม ในเขตวัดท่าวัด เหนือ เป็นเสมาขนาดเล็กที่มีการสลักเป็นพระพุทธรูป หรือลวดลายที่เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา พบฐานวิหารที่ก่อด้วยศิลาแลงและอิฐ พบพระพุทธรูปแบบทวารวดีตอนปลาย และแบบลพบุรี ฐาน พระพุทธรูปขนาดใหญ่สมัยล้านช้าง

ศิลปะถ้ำพระด่านแร้ง เป็นสลักบนเพิงผาหินทราย ผังมีสี่เหลี่ยมยาวประมาณ ๖๐ เมตร สูง ประมาณ ๓ เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ภาพส่วนใหญ่ถูกทำลายไปโดยผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไม่ ตระหนักถึงคุณค่า จึงเหลือภาพอยู่เพียงเล็กน้อย เป็นลายเรขาคณิตและภาพมือ เป็นการทำรูปรอยลงบน หินด้วยวิธีฝนชะร่อง กับการจาร เป็นเส้นลายต่างๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่ ภูผายนต์ และยังมี ภาพเหมือนกันอีกด้วย ภายในถ้ำซึ่งกว้างประมาณ 400 เมตร ยาวประมาณ 400 เมตร มีหลังคาตามหิน ภายในถ้ำมีรูปภาพเขียนสีลงบนแผ่นหินเป็นภาพมือมนุษย์ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่นอาวุธ สัตว์ กว่า 100 ภาพ เป็นภาพเขียนของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์

โบราณสถาน

โบราณสถานก่อนประวัติศาสตร์ พบในเขตอำเภอสว่างแดนดิน เช่นแหล่งโบราณคดี วัดชัยมงคล บ้านดอนชัย บ้านเตาไห บ้านสร้างตุ้ และบ้านพันนา เป็นต้น

โบราณสถานสมัยประวัติศาสตร์

สะพานขอม เป็นสะพานศิลาแลง ยาว 16 เมตร กว้าง 4 เมตร สูง 3 เมตร มีบันไดขึ้นลงสองทาง สร้างเมื่อประมาณ พุทธศตวรรษที่ 18 ใช้เป็นทางสัญจรในสมัยโบราณ นับว่าเป็นสะพานที่เก่าแก่ที่สุดที่เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน เมื่อปี พ.ศ.2525

ปราสาทบ้านพินนา อยู่ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน เป็นปราสาทศิลาแลงแบบขอม สันนิษฐานว่าสร้างในพุทธศตวรรษที่ 18

ภาษาถิ่นในจังหวัดสกลนคร

ภาษาถิ่นสกลนคร มีอยู่หลายภาษาด้วยกัน เนื่องจากมีกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกลุ่ม มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดสกลนคร พอจะแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มไทย - ลาว กลุ่มภูไท กลุ่มย้อ กลุ่มมะเลิง กลุ่มโย้ย และกลุ่มโซ แต่ละกลุ่มมีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง พอประมวลได้ดังนี้

กลุ่มไทย - ลาว เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ภาษาถิ่นไทย-ลาว ในเขตจังหวัดสกลนคร มีสำเนียงพูดสูง ๆ ต่ำ ๆ ไพเราะน่าฟัง คำที่มีเสียงวรรณยุกต์สามัญ - วรรณยุกต์โท ในภาษาไทยกลาง จะเป็นเสียงวรรณยุกต์โท และเสียงสามัญในภาษาถิ่น

กลุ่มภูไท เป็นกลุ่มที่มีจำนวนเป็นรองลงมาจากกลุ่มไทย - ลาว ชาวภูไท จังหวัดสกลนครจะอยู่ในเขตอำเภวาริชภูมิ อำเภอพรรณานิคม อำเภอเจริญศิลป์ อำเภอส่องดาว อำเภอพังโคน อำเภอคำตากล้า อำเภอเต่างอย อำเภอบ้านม่วง และอำเภอนิคมน้ำอูน ภาษาของชาวภูไท จะมีภาษาของชาวสือ และภาษาของชาวลาวตะวันออกเฉียงเหนือด้วย ภาษาภูไทมีเสียงพูดส่วนมากใกล้เคียงกับพวกพวน ในเขตเมืองเชียงขวางของลาว และพวกพวนในเขต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ชาวภูไทในสกลนครมีภาษาพูด และเสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาไทยกลาง มักทอดเสียงยาว และตัวตเสียงสูงขึ้นในพยางค์ท้าย

กลุ่มย้อ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ อำเภอวานรนิวาส และบางส่วนของอำเภอสว่างแดนดิน ย้อมีภาษาพูดและสำเนียงคล้ายภาษาไทยกลางมากที่สุด เวลาพูดจะทอดเสียงไพเราะ

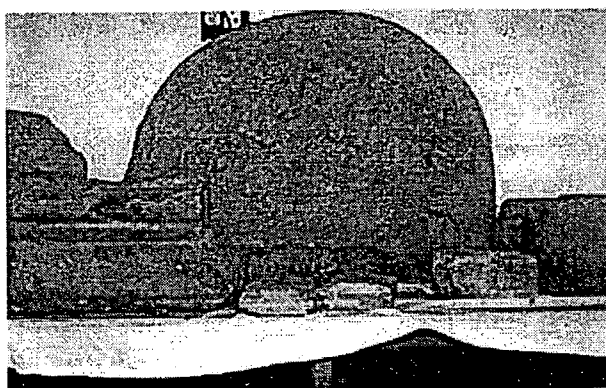
กลุ่มกะเลิง อยู่ในเขตอำเภอกุดบาก บ้านดงมะไฟ บ้านนายอในเขตอำเภอเมือง ฯ และตามบริเวณหนองหาน มีภาษาพูดใกล้เคียงกับภาษาไทย - ลาว และย้อ แต่สำเนียงและจังหวะในการพูดจะสั้น และห้วนกว่า

กลุ่มกะโซ่ เป็นกลุ่มชนที่อยู่อาศัยอยู่แถบเทือกเขาภูพาน บริเวณหนองหาน มีมากและเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอกุสุมาลย์ มีภาษาพูดและสำเนียงคล้าย เขมร และมอญ ชาวกะโซ่ไม่มีตัวอักษรใช้ ลักษณะเด่นของภาษากะโซ่ คือ ออกเสียงควบกล้ำ ร,ล ได้ชัดเจนมาก พยางค์หน้าของคำมักมีเสียง อะ อัง หรือ อัน ซึ่งจะออกเสียงสั้นและเบา

กลุ่มไย้ย ชาวไย้ยจะอาศัยอยู่ในเขตอำเภออากาศอำนวย อำเภอวานรนิวาส และอำเภอสว่างแดนดิน สำเนียงพูดจะทอดเสียงยาว และออกเสียงหนักทุกพยางค์ จะมีคำว่า ย้อ ทำยประโยคคำถามอยู่เสมอ

ปัจจุบัน ผู้คนในจังหวัดสกลนคร ใช้ภาษาไทยกลางในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไป แต่ยังคงรักษาภาษาถิ่นของคนไว้ใช้ในหมู่ของตนอย่างมั่นคง

จารึกในจังหวัดสกลนคร

ในจังหวัดสกลนคร ได้สำรวจพบหลักฐานด้านการจารึกอยู่เป็นจำนวนพอสมควร พอประมวลได้ดังนี้

จารึกบ้านแร่ เป็นจารึกบนแผ่นศิลามีอยู่ 5 หลักด้วยกัน หลักที่ 1 เป็นเสมาทรงใบพาย มีดวงฤกษ์อยู่ด้านบน ขนาดสูง 79 เซนติเมตร กว้าง 42 เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยน้อย 12 บรรทัด และมีหลายส่วนชำรุด พออ่านได้ความว่า จารึกเมื่อ จ.ศ. 712 (พ.ศ. 1893) แต่ต่อมาได้มีการสันนิษฐานว่าอาจจะ เป็นปี จ.ศ. 1072, 1082, และ 1182 (พ.ศ. 2253, 2263, และ 2363) มีข้อความเกี่ยวกับการอุทิศที่ดินให้แก่

วัด ของบรรดาหัวหน้าชุมชนระดับ พระยาและแสน หลักที่ 2 เป็นเสมาหินทราย กว้าง 45 เซนติเมตร สูง 140 เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยน้อย 27 บรรทัด ตัวอักษรลบเลือนไปมาก เป็นจารึก เมื่อปี จ.ศ. 1022(พ.ศ. 2203) เนื้อหาคงเป็นจารึกที่เกี่ยวกับการอุทิศที่ดินให้วัด

จารึกวัดบ้านแร่ อยู่ที่วัดบ้านแร่ ตำบลแร่ อำเภอพังโคน เป็นเสมาหินทราย กว้าง 45 เซนติเมตร ยาว 140 เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยน้อย จำนวน 27 บรรทัด อยู่ในสภาพลบเลือนมาก จารึกเมื่อปี จ.ศ. 1022 (พ.ศ. 2203) กล่าวถึงบรรดาหัวพระยาในท้องถิ่นได้ถวายที่ดินให้กับวัด

จารึกภายในอุโมงค์ฐานพระธาตุเชิงชุม เป็นแผ่นศิลาจารึกอักษรขอมสมัยพระนคร ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นหลักฐานประวัติการตั้งถิ่นฐาน และการบูรณะศาสนสถาน ในยุคสมัยไทย - ลาว เป็นต้นมา

จารึกวัดบ้านริมท่า เป็นศิลาจารึกประเภทหินทราย เป็นจารึกภาษาไทยด้วยตัวอักษรไทยน้อย จารึกไว้ด้านเดียว มีจำนวน ๓ บรรทัด เป็นเรื่องการถวายที่ดินสำหรับสร้างวัดพระธาตุกุม

พระอริยะสงฆ์

พระอาจารย์ มั่น ภูริทัตโต ท่านเป็นพระที่เน้นการปฏิบัติในทางธุดงค์วัตร 13 ข้อ อย่างเคร่งครัด จนได้รับการยอมรับว่าเป็นพระสายวิปัสสนา กรรมฐานที่มีศิษย์มากอยู่ทั่วในภาคอีสาน จึงเกิดสายวิปัสสนากรรมฐานพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ขึ้นทั่วประเทศ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เกี่ยวจารึก แสวงหาความวิเวก จนเป็นพระอาจารย์ใหญ่สายวิปัสสนากรรมฐานและมีศิษย์ที่สำคัญ ๆ ดังนี้ พระอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม วัดป่าสารวัน จังหวัดนครราชสีมา, พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร, พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน วัดป่าบ้านดาด จังหวัดอุดรธานี, พระอาจารย์ดูลย์ อดุล วัดบูรพาราม จังหวัดสุรินทร์, พระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย วัดเขาสกิม จังหวัดจันทบุรี, พระอาจารย์หล้า เขมปัตโต วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ) จังหวัดมุกดาหาร, พระอาจารย์ชา สุภัทโท วัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี, พระอาจารย์คำดี ปภาโส วัดถ้ำผาปู่ จังหวัดเลย, พระอาจารย์สิม พุทธาจาโร วัดถ้ำผาปล่อง จังหวัดเชียงใหม่, พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี วัดหินหมากเป้ง จังหวัดหนองคาย, พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร วัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร, พระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตตโก วัดโพธิ์ชัย จังหวัดนครพนม, พระอาจารย์ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู, พระอาจารย์ลี ธัมมธโร วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งศิษย์เหล่านี้ได้นำความเป็นพระป่าสายวิปัสสนากรรมฐานไปเผยแผ่จนได้รับการยอมรับทั่วไปทุกภาคของประเทศ บั้นปลายชีวิตของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ยังคงปฏิบัติธุดงค์วัตร 13 ข้อ อย่างเคร่งครัด นับว่าพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตเป็นพระภิกษุได้รับการยกย่องจากศิษย์ว่าเป็นพระอาจารย์ใหญ่สายธรรมยุติกนิกาย ฝ่ายวิปัสสนาธุระของภาคอีสาน

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นพระมีเมตตา จนได้รับการยกย่องว่าเป็นเทพเจ้า แห่งอีสาน ไม่ว่าท่านจะไปอยู่ ณ ที่ใด ผู้คนก็จะพากันไปกราบนมัสการท่านด้วยความเคารพ และพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร จะต้อนรับทุกคนอย่างเสมอหน้ากัน ไม่มีเด็กไม่มีผู้ใหญ่ไม่มีคนจนคนรวย ไม่มีข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทุกคนได้รับความเมตตาเอื้ออาทรเสมอหน้ากันทุกคน ท่านไม่เคยต้อนรับใครเป็นพิเศษ ท่านจึงเป็นพระของประชาชน ท่านเป็นพระที่มีความเคารพอ่อนน้อมกับพระเถระผู้ใหญ่ที่เป็นครูบาอาจารย์มาก ถ้าท่านไปอยู่กับพระอาจารย์รูปใดหรือหมู่ใดจะไม่ได้รับความหนักใจ ท่านจะปฏิบัติด้วยความเคารพและ เลื่อมใสในพระธรรมวินัย จากใจจริงมั่นคงอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา อาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นพระที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดองอาจกล้าหาญ ร่าเริงท่ามกลางชุมนุมชนทุกชนชั้นทุกคณะบริษัท

พระอาจารย์วัน อุตตโม (พระอุดมสังวรวิสุทธิเถร) ท่านเป็นพระที่ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ "ทำให้ดูมากกว่าบอกให้ทำ" ท่านจึงเป็นที่เคารพรักของศิษย์ทั่วไปปฏิบัติของท่านคือความอดทนไม่บ่นว่าร้อนมาก หนาวมาก ท่านคงคิดว่าพูดออกไปแล้ว ก็ไม่ทำให้อุณหภูมิเปลี่ยนแปลงได้กระมังจึงเงียบเสีย และคำว่าเหนื่อยมาก หิวมาก กระหายมาก ท่านก็ไม่เคยบ่น พูดไปก็คงไม่หายเหนื่อย พูดไปแล้วคงไม่หายหิว หายกระหาย นอกจากจะพักผ่อนเพื่อบรรเทาความเหนื่อยและรับประทานเสีย หลังจากที่ท่านได้กลับมาปฏิบัติอุปัฏฐากพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต จนมรณภาพ หลังจากเสร็จงานฌาปนกิจศพท่านแล้ว พระอาจารย์วัน อุตตโม จึงเที่ยววิเวก ไปจำพรรษาที่วัดป่าพระสถิตย์ อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พังงา ภูเก็ต และกลับมาสร้างวัดถ้ำอภัยดำรงธรรม อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ความมุ่งหมายของการมาอยู่ถ้ำอภัยดำรงธรรม มี 4 ประการ คือ เพื่อรักษาสุขภาพ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ด้วยเป็นนักบวชในพุทธศาสนา ต้องบำเพ็ญธุระ 2 ประการ คือ ต้องศึกษาเล่าเรียน ท่องบ่นจดจำพระปริยัติธรรม และบอกสอนผู้อื่นเรียกว่า คัมภีระ เพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ เมื่อท่านปฏิบัติตัวของตนไปในปฏิบัติใดก็ได้ อบรมสั่งสอนหมู่คณะให้ดำเนินรอยในปฏิปทานั้น ประโยชน์ที่พึงได้ย่อมอยู่ที่ตัวบุคคลแต่ละคน เท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้ และเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนคนไทย ถือว่าวัดเป็นจุดเด่นของบ้านเมืองตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2504

พระอาจารย์หลุย จันทสาโร ท่านเป็นพระที่มีความมักน้อย ถ่อมตนเป็นนิสัย เมื่อพบเพื่อนสหธรรมิกของท่านผู้บวชก่อน แม้จะมีอายุน้อยกว่า แต่พระอาจารย์หลุย จันทสาโร จะคุกเข่าก้มลงกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์อย่างนอบน้อมอ่อนโยน จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของท่านพระอาจารย์หลุย จันทสาโร เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ศิษย์ทั้งหลายว่า พระอาจารย์หลุย จันทสาโร เป็นผู้อยู่ง่ายไปเร็ว สถานที่ที่ท่านจะทำความเพียรท่านจะพิจารณาสัปปายะเพียง 3 ข้อแรก คือ สถานที่ชวนให้ดูดดื่มในการภาวนา อากาศปลอดโปร่งดี บุคคลดี รู้สิ่งที่ควรประเคน ไม่เข้ามาวุ่นวายขณะทำความเพียร ส่วนเรื่องอาหารแทบไม่สนใจเลย เพียงบิณฑบาตได้ตามมีตามเกิดก็พอพระอาจารย์หลุย จันทสาโร มีลักษณะอ่อนน้อม ถ่อมตน

แผนยุทธศาสตร์จังหวัดสกลนคร ประจำปีงบประมาณ 2548-2549

จังหวัดสกลนครได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2548-2549 ขึ้นใช้ โดยสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศักยภาพของจังหวัดสกลนคร (SWOT Analysis) ดังนี้

วิสัยทัศน์จังหวัดสกลนคร

“ก้าวไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ ก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

ประเด็นยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ของจังหวัด

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. การพัฒนาการท่องเที่ยว
3. การพัฒนาการเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตร
4. การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์)
“สะพาน การค้า และการท่องเที่ยวอินโดจีน”

- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การพัฒนาการท่องเที่ยว
- การพัฒนาการค้าชายแดน
- การพัฒนาการเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร

ยุทธศาสตร์จังหวัดสกลนคร

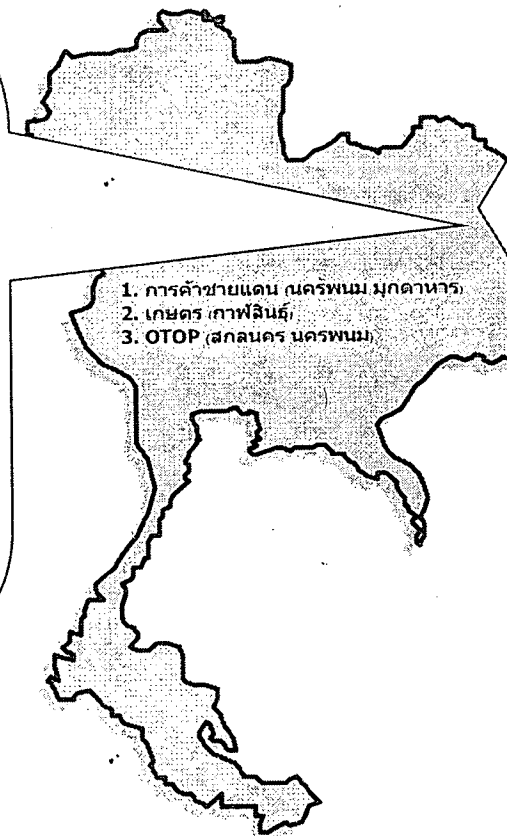
“ก้าวไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ คืบคลานการเป็นศูนย์กลางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การพัฒนาการท่องเที่ยว
- การพัฒนาการเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม
- การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ยุทธศาสตร์จังหวัดนครพนม

“เมืองน่าอยู่ คู่สัมพันธ์อินโดจีน”

- การแก้ไขปัญหาสังคมและสาธารณสุขของประชาชน
- บ้านเมืองน่าอยู่
- การเตรียมความพร้อมและดึงดูดให้ผู้ลงทุนเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและมีความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก
- การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชีวิตและสังคม
- การพัฒนาทรัพยากร
- การพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร
“เมืองการค้าและการท่องเที่ยวชายโขง ณ ประตูรัตนโกสินทร์อินโดจีน”

- การสร้างความยากจน
- การพัฒนาและดึงดูดให้ผู้ลงทุน
- การปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศเพื่อนบ้าน
- การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- ส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาธิปไตย
- การรักษาดำรงรักษาสถาบัน

ยุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์

“มุ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารคุณภาพปลอดภัยขั้นป่าของภาคอีสานภายในปี 2550 ด้วยการทำความดี การเป็นเมืองน่าอยู่และเป็นเมืองเรียนรู้”

- การพัฒนาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
- การเกษตร
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การพัฒนาการท่องเที่ยว
- การพัฒนาการจัดการ

สรุปยุทธศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร

ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด “กลุ่มสนุก” เน้นการยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลากร และแรงงาน การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านบริการท่องเที่ยวและพัฒนาบุคลากรภาคบริการ การเพิ่มปริมาณและมูลค่าการค้า ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการผ่านแดน และอำนวยความสะดวกกิจกรรมการค้าชายแดน การปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร และการพัฒนารูปแบบความร่วมมือ ตลอดจนส่งเสริมการร่วมทุนกับประเทศเพื่อนบ้านกลุ่มอินโดจีน

ยุทธศาสตร์จังหวัดสกลนคร เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้วยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการ การส่งเสริมและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการศึกษาในการให้บริการทางวิชาการ การพัฒนาขยายผลหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ภูพาน และการฟื้นฟูหนองหาร การพัฒนาการเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม ด้วยการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมมะลิปลอดภัยจากสารพิษสู่ครัวโลก และการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549

ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการ (Key Performance Indicator : KPI) จังหวัดสกลนคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 มิติ คือ มิติด้านประสิทธิผลตามแผนปฏิบัติราชการ เช่น ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ร้อยละที่ลดลงของคนในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/คน/ปี ร้อยละของหมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็งที่เอาชนะยาเสพติด เป็นต้น มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ เช่น ร้อยละของอัตราการเบิกจ่ายเงินงบประมาณโครงการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด มิติด้านคุณภาพการให้บริการ เช่น ร้อยละของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ระดับความสำเร็จของการดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการร่วม ระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ ระดับความสำเร็จของการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ มิติด้านการพัฒนาองค์กร เช่น การจัดการความรู้ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศของจังหวัด ระดับความสำเร็จของการบริหารความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์.

การประเมินผลการดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการจังหวัดสกลนคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ตัวชี้วัดบางรายการใช้ฐานข้อมูลจากส่วนกลาง เช่น ตัวชี้วัด: ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ใช้ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่วนตัวชี้วัด: ร้อยละของอัตราการเบิกจ่ายเงินงบประมาณโครงการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด จะใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในจังหวัด

การพยากรณ์ และสัญญาณเตือนภัยทางเศรษฐกิจ

เป็นการพยากรณ์ และส่งสัญญาณเตือนภัย ผ่านนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัดของ
จังหวัดสกลนคร

ปัจจัยที่มีผลกระทบ

ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
1. ปัจจัยภายในจังหวัด	1. ปัจจัยภายนอกจังหวัด
1.1 รายได้	1.1 การผลิตสินค้าชนิดเดียวกันของจังหวัด
1.2 ปริมาณน้ำฝน	ข้างเคียง
	1.2 การผลิตสินค้าทดแทนกันของจังหวัด
2. ปัจจัยภายในประเทศ	ใกล้เคียง
2.1 ราคาน้ำมัน	1.3 ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ
2.2 อัตราดอกเบี้ย	2. ปัจจัยภายนอกประเทศ
	2.1 เศรษฐกิจสหรัฐชะลอตัว
	2.2 อุปสงค์จากต่างประเทศ
	2.3 ราคาน้ำมันดิบที่เพิ่มสูงขึ้น

การพยากรณ์

รายการ	เป้าหมาย (%)	การพยากรณ์ (%)
อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด (GPP) ปี 2548	2.85	2.71
ร้อยละของผลิภาพการปลูกยางพารา	10	10
ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP	26	26

ข้อเสนอแนะ

ผลการพยากรณ์คาดว่า GPP จังหวัดสกลนคร ปี 2548 มีอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 2.71 ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 0.14 ดังนั้นจังหวัดจึงต้องเร่งกระตุ้มการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จังหวัด ในสาขาที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ สาขาค้าปลีก ค้าส่ง สาขาเกษตรกรรม โดยเฉพาะสาขาเกษตรซึ่งเป็นสาขาสำคัญควรสนับสนุนให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปรับปรุงพันธ์พืช พันธ์สัตว์ ส่งเสริมการปลูกข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษ ส่งเสริมการปลูกยางพารา ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนในการผลิต มีตลาดรองรับการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร นอกจากนี้จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อให้มีน้ำใช้ในการเกษตรในหน้าแล้ง พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ OTOP และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ภาวะเศรษฐกิจจังหวัด

ภาวะเศรษฐกิจจังหวัดสกลนคร ขึ้นกับภาคการค้าปลีก ค้าส่ง ภาคการเกษตร ภาคการศึกษา และภาคการขนส่ง และคมนาคม เป็นสำคัญตามลำดับ

เศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดสกลนคร ในเดือนมกราคม 2549 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว โดยพิจารณาจากการเพิ่มขึ้น ด้านการผลิต สาขาปศุสัตว์จากการเพิ่มขึ้นของปริมาณโค กระบือและสุกร เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่หันมาบริโภค แทนเนื้อไก่จากปัญหาไข้หวัดนก ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรม และการจ้างงานขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ส่วนการบริโภคของประชาชนยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์และธนาคารของรัฐ อยู่ในเกณฑ์ดี ในขณะที่การลงทุนของภาคเอกชนด้านการก่อสร้าง และการลงทุนภาครัฐชะลอตัวลง การบริการและการท่องเที่ยวยังคงซบเซา อัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ร้อยละ 8.24 เนื่องจากปัญหาราคาน้ำมัน

สำหรับแนวโน้มภาวะเศรษฐกิจจังหวัดสกลนคร ในเดือนกุมภาพันธ์ 2549 คาดว่าจะชะลอตัวลงจากปัจจัยด้านการผลิต ภาคการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการลงทุนภาคเอกชน

ภาวะการคลังจังหวัด

ด้านรายได้

ในเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนครจัดเก็บรายได้รวมทั้งสิ้น 48.222 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 14.652 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 43.65 ภาษีที่จัดเก็บได้มากขึ้นคือภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณถึงสิ้นเดือน มกราคม 2549 จังหวัดสกลนครจัดเก็บรายได้รวมทั้งสิ้น 170.152 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 34.034 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 25.00 หน่วยงานที่จัดเก็บได้เพิ่มขึ้น ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่

ด้านรายจ่าย

ในเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนครมีการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ รวมทั้งสิ้น 593.248 ล้านบาท ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 137.588 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 18.83 งบประจำเบิกจ่ายได้ 508.901 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 69.600 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.84 เนื่องจากรัฐบาลปรับอัตราเงินเดือนเพิ่มขึ้น 5% งบลงทุน เบิกจ่ายได้ 84.347 ล้านบาท ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 207.188 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 71.07 เนื่องจากปีที่แล้วมีการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณถึงสิ้นเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนครเบิกจ่ายงบประมาณสะสมรวมทั้งสิ้น 2,899.872 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 388.212 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.46

ฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านรายได้

ในเดือนมกราคม 2549 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บรายได้ทั้งสิ้น 190.454 ล้านบาท สูงกว่าช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 54.718 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 40.31 ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณถึงสิ้นเดือนมกราคม 2549 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดเก็บรายได้รวมทั้งสิ้น 831.099 ล้านบาท สูงกว่าช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 396.431 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 91.20

ด้านรายจ่าย

ในเดือน มกราคม 2549 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเบิกจ่ายเงินรวมทั้งสิ้น 83.541 ล้านบาท สูงกว่าช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 4.327 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.46 ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณถึงสิ้นเดือนมกราคม 2549 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเบิกจ่ายเงินรวมทั้งสิ้น 344.541 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันปีที่แล้ว 14.790 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.49

นโยบายรัฐบาล

สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ในเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนครมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 73.95 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 6.18 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.12 สินค้าประเภทสมุนไพรที่มีใช้อาหาร เพิ่มขึ้นร้อยละ 126.18 เครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 124.81 อาหารเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.77 ผ้าและเครื่องแต่งกายลดลงร้อยละ 41.23 ศิลปะประติมากรรม และของที่ระลึก ลดลง ร้อยละ 62.03 ในขณะที่สินค้าประเภทเครื่องดื่มลดลงร้อยละ 62.03

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในเดือนมกราคม 2549 ยอดเงินกองทุนทั้งสิ้น 1,502.80 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 40.25 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.75 แต่ทรงตัวจากเดือนที่ผ่านมา เนื่องจากมีกองทุนหมู่บ้านที่ได้มาตรฐานได้รับเงินเพิ่มขึ้น และมีสินเชื่อเงินกองทุน 865.61 ล้านบาท ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 516.74 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37.38 มีผู้ยื่นกู้ 72,432 ราย สินเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นด้านการเกษตร และค้าขายรายย่อย

ธนาคารประชาชน (ธนาคารออมสิน)

ในเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนครมีผู้เข้าร่วมโครงการธนาคารประชาชน โดยอนุมัติเงินกู้แล้ว 7,044 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 172.27 ล้านบาท รับชำระคืนเงินกู้แล้ว จำนวน 4,258 ราย เป็นเงิน 113.45 ล้านบาท มีเงินกู้คงเหลือ 58.82 ล้านบาท มีหนี้ค้างชำระ ร้อยละ 31.09 โดยผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่กู้เพื่อประกอบอาชีพค้าขายรายย่อย และจัดตั้งร้านค้าชุมชน

โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร)

ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ ถึงสิ้นเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนคร มีจำนวนลูกหนี้ที่มีคุณสมบัติทั้งหมด 71,752 ราย แสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ 70,693 ราย คิดเป็นร้อยละ 98.52 พักชำระหนี้แล้ว 13,147 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 468.57 ล้านบาท และขอลดภาระหนี้ 31,849 ราย

โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

ในเดือนมกราคม 2549 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีการจ่ายเงินกู้ในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในพื้นที่เขต สปก. 3,632 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 234.29 ล้านบาท และในพื้นที่เขตนิคมสหกรณ์ 44 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 3.678 ล้านบาท รวมเป็นผู้กู้ทั้งหมด 3,676 ราย คิดเป็นเงิน ทั้งสิ้น

237.97 ล้านบาท ธนาคารออมสิน อนุมัติเงินกู้ในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนแล้ว 186 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 4.80 ล้านบาท รับชำระคืนเงินกู้ 125 ราย เป็นเงิน 1.55 ล้านบาท มีเงินกู้คงเหลือ 3.25 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 10.76

โครงการนาร่องเพื่อสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการเตรียมความพร้อม และพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) (ธนาคารออมสิน)

จังหวัดสกลนคร มีหมู่บ้านที่ได้รับเงินจากโครงการนาร่องเพื่อสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการเตรียมความพร้อม และพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชนแล้ว จำนวน 18 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่ได้รับเงิน 200,000 บาท จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้รับเงิน 250,000 บาท จำนวน 7 หมู่บ้าน และได้รับเงิน 300,000 บาท จำนวน 5 หมู่บ้าน

รายงานภาวะเศรษฐกิจจังหวัดสกลนคร

ภาวะเศรษฐกิจจังหวัดสกลนคร ขึ้นกับภาคการค้าปลีกค้าส่ง ภาคการเกษตร ภาคการศึกษา และภาคการขนส่ง และคมนาคม เป็นสำคัญตามลำดับ

เศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดสกลนคร ในเดือนมกราคม 2549 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว โดยพิจารณาจากการเพิ่มขึ้น ด้านการผลิต สาขาปศุสัตว์ จากการเพิ่มขึ้นของปริมาณโค กระบือและสุกร เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่หันมาบริโภคแทนเนื้อไก่จากปัญหาไข้หวัดนก ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมและการจ้างงานขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ส่วนการบริโภคของประชาชนยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์และธนาคารของรัฐอยู่ในเกณฑ์ดี ในขณะที่การลงทุนของภาคเอกชนด้านการก่อสร้าง และการลงทุนภาครัฐชะลอตัวลง การบริการและการท่องเที่ยวยังคงขบเซา อัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ร้อยละ 8.24 เนื่องจากปัญหาราคาน้ำมัน

สำหรับแนวโน้มภาวะเศรษฐกิจจังหวัดสกลนคร ในเดือนกุมภาพันธ์ 2549 คาดว่าจะชะลอตัวลงจากปัจจัยด้านการผลิต ภาคการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการลงทุนภาคเอกชน

1. ด้านการผลิต

1.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและพลังงาน

ในเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนคร มีปริมาณน้ำในเขื่อน 845.78 ลบม. ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว ร้อยละ 24.68

1.2 ภาคการเกษตร

1.2.1 สาขาการเกษตร

ในเดือนมกราคม 2549 ไม่มีข้อมูลปริมาณผลผลิตพืชทางการเกษตร

1.2.2 สาขาปศุสัตว์

ในเดือนมกราคม 2549 ผลผลิตทางด้านปศุสัตว์ มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว พิจารณาจากผลผลิตโคเนื้อ กระบือ และสุกร และราคาขายที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเนื้อโคของจังหวัดสกลนคร มีคุณภาพดีเป็นอันดับ 2 ของโลก ทำให้ประชาชนหันมาบริโภคเนื้อโค แทนเนื้อไก่ สืบเนื่องจากปัญหาไข้หวัดนก

1.3 ภาคนอกเกษตร

1.3.1 สาขาอุตสาหกรรม

ในเดือนมกราคม 2549 ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดสกลนคร มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้วเล็กน้อย โดยพิจารณาจากปริมาณการใช้ไฟฟ้าในอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.45 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.45) ทุนจดทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.07 และจำนวนแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้น 34 คน คิดเป็นร้อยละ 0.55 ในขณะที่จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมลดลง 2 โรง คิดเป็นร้อยละ 0.09 และไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมแจ้งเลิกกิจการ

1.3.2 สาขาบริการและท่องเที่ยว

ในเดือนมกราคม 2549 การท่องเที่ยวของจังหวัดสกลนคร มีอัตราการขยายตัวชะลอลงจากช่วงเดือนเดียวของปีที่แล้ว พิจารณาจากจำนวนโรงแรมลดลง 1 โรง จำนวนห้องพักลดลง 70 ห้องคิดเป็นร้อยละ 7.37 อัตราการเข้าพักโรงแรม ลดลงร้อยละ 0.22 จำนวนนักท่องเที่ยว ลดลง 248 คน คิดเป็นร้อยละ 0.620 ส่งผลให้การจับเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มประเภทโรงแรม ลดลง 0.02 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.67 และลดลงจากเดือนที่ผ่านมา

1.3.3 สาขาการขนส่งและคมนาคม

ในเดือนมกราคม 2549 การขนส่งและคมนาคมของจังหวัดสกลนคร มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว พิจารณาจากจำนวนผู้โดยสารผ่านเข้าออกสนามบินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.98 และ 5.08 ตามลำดับ จำนวนสินค้าขาเข้าและขาออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.01 และ 49.34 ในขณะที่

จำนวนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลต่อทะเบียนลดลง 371 คัน คิดเป็นร้อยละ 38.73 รถโดยสารต่อทะเบียนลดลง 35 คัน คิดเป็นร้อยละ 53.85 และรถบรรทุกต่อทะเบียนลดลง 85 คัน คิดเป็นร้อยละ 40.48

2. ด้านการบริโภค

ในเดือนมกราคม 2549 การบริโภคและการใช้จ่ายของภาคเอกชนโดยรวม มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ภาษีมูลค่าเพิ่มประเภทค้าปลีก ค้าส่ง ขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปี ที่แล้ว 9.72 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 255.12 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.88) เนื่องจากมีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นและเสียภาษีที่จังหวัดเพิ่มมากขึ้น

ปริมาณการใช้น้ำประปาในครัวเรือน ขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของ ปีที่แล้ว ร้อยละ 99.50 (ปีที่แล้วขยายตัวลดลงร้อยละ 2.41) เนื่องจากการขยายเขตประปามากขึ้น ส่วนปริมาณการใช้ไฟฟ้าขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้น ร้อยละ 15.53 (ปีที่แล้วขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.78)

ปริมาณการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 1,010 คันคิดเป็นร้อยละ 48.91 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.61) และเพิ่มขึ้นจากเดือนที่ผ่านมา

ปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล จดทะเบียนใหม่ลดลง 158 คัน คิดเป็นร้อยละ 52.84 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 398.33)

3. ด้านการลงทุน

การลงทุนภาคเอกชนของจังหวัดสกลนคร ในเดือนมกราคม 2549 มีอัตราการขยายตัว ที่ชะลอลงจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว โดยพิจารณาจาก

พื้นที่อนุญาตก่อสร้าง ในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ลดลงจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว ร้อยละ 32.73 เป็นพื้นที่อนุญาตก่อสร้างเพื่อที่อยู่อาศัย

จำนวนธุรกิจขอจดทะเบียนใหม่ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 3 แห่งคิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจโรงสีข้าว รับเหมาก่อสร้าง กิจการรีสอร์ท และค้าขายเบ็ดเตล็ด

เงินลงทุนในธุรกิจจดทะเบียนใหม่ ขยายตัวลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว ร้อยละ 9.32 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.30) เงินลงทุนสูงสุด 5.00 ล้านบาท เป็นธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และประกอบกิจการโรงสีข้าว

ธุรกิจที่แจ้งเลิกกิจการ ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว ร้อยละ 40.00 และมูลค่าทุนจดทะเบียนที่ขอเลิกกิจการลดลงร้อยละ 84.05 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 120.27) โดยธุรกิจที่แจ้งเลิกกิจการสูงสุดที่เงินลงทุน 1.00 ล้านบาท คือธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และซื้อขายที่ดิน

4. ด้านการเงิน

ในเดือนมกราคม 2549 ปริมาณเงินฝากคงค้างของธนาคารในจังหวัดสกลนคร ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 1,912.37 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.47 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.04) เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยปรับตัวสูงขึ้น จูงใจให้ประชาชนหันมาออมเงินมากขึ้น ด้านสินเชื่อคงค้างเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 5,365.41 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 26.46 ส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อด้านการบริโภคส่วนบุคคล สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยส่วนบุคคล เป็นสำคัญ

จังหวัดสกลนคร มีสาขาธนาคารพาณิชย์ 25 สาขา มีปริมาณเงินฝากคงค้าง เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 1,073 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.08 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.18) ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากออมทรัพย์ ปริมาณสินเชื่อคงค้างเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 2,154.00 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23.66 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.53) ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อธุรกิจขนาดกลาง และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยส่วนบุคคล

ธนาคารอาคารสงเคราะห์ มีปริมาณเงินฝากคงค้าง เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 74.21 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 92.77 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.81) เงินฝากสูงสุดเป็นเงินฝากประจำ 77.26 ล้านบาท รองลงมาเป็นเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ 62.27 ล้านบาท และเงินฝากประเภทออมทรัพย์ 13.63 ล้านบาท สินเชื่อคงค้างเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 919.63 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 21.79 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.06) ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีปริมาณเงินฝากคงค้างเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 775.52 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.27 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.23) เงินฝากสูงสุดเป็นประเภทออมทรัพย์ 3,518.93 ล้านบาท ประเภทเงินฝากประจำ 449.30 ล้านบาท และประเภทเงินฝาก ทวีสิน 287.04 ล้านบาท สินเชื่อคงค้างเพิ่มขึ้น 1,555.22 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 31.72 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.98) เป็นสินเชื่อด้านเกษตรกร 5,541.46 ล้านบาท ด้านสถาบัน 420.04 และด้านนโยบายของรัฐ 496.80

ธนาคารออมสิน มีปริมาณเงินฝากคงค้าง ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 10.36 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.42 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 32.50) และลดลงจากเดือนที่ผ่านมา เป็นเงินฝากประเภทเผื่อเรียก เงินฝากประจำ สลากออมสินพิเศษ และเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต สินเชื่อคงค้าง เพิ่มขึ้น

736.56 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 35.98 เป็นสินเชื่อประเภทพัฒนาคุณภาพชีวิต โครงการธนาคารประชาชน และแก้ไขหนี้สินภาคประชาชน

5. ด้านการใช้จ่ายภาครัฐ

ในเดือนมกราคม 2549 จังหวัดสกลนครมีการเบิกจ่ายเงินงบประมาณทั้งสิ้น 593.25 ล้านบาท ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 137.59 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 18.83 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.44) โดยแยกเป็นรายจ่ายประจำ เบิกจ่ายเพิ่มขึ้น 69.60 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.84 สืบเนื่องจากรัฐบาลปรับโครงสร้างอัตราเงินเดือนเพิ่ม 5 % ในขณะที่รายจ่ายลงทุน เบิกจ่ายลดลง 207.19 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 71.07 สืบเนื่องจากปีที่แล้วมีการเบิกจ่ายเงินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนทั้งสิ้น 83.54 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 28.98 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 53.11 โดยรายจ่ายประจำเพิ่มขึ้น 9.96 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 28.63 ส่วนรายจ่ายลงทุนเพิ่มขึ้น 19.02 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 96.11

6. ด้านระดับราคา

ในเดือนมกราคม 2549 ดัชนีราคาผู้บริโภคของจังหวัดสกลนคร มีอัตราสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 8.24 แต่ชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับเดือนที่ผ่านมา จากการสูงขึ้นของดัชนีราคาสินค้าหมวดอาหารและเครื่องดื่ม และดัชนีราคาสินค้าหมวดอื่น ๆ ไม่ใช่อาหารและเครื่องดื่มร้อยละ 11.5 และ 5.5 ตามลำดับ เป็นผลจากการสูงขึ้นของราคาสินค้าที่สำคัญ คือข้าวสารเหนียว เนื้อสุกร ไก่สด ไข่ เป็ด ผักสด ผลไม้ น้ำตาลทราย อาหารสำเร็จรูป ค่ากระแสไฟฟ้า ค่าโดยสารสาธารณะ น้ำมันเชื้อเพลิง และบุหรี่ยี่

ดัชนีราคาผู้บริโภคเดือนมกราคม 2549 เทียบกับเดือนธันวาคม 2548 ลดลงร้อยละ 0.1 จากการลดลงของดัชนีราคาสินค้าในหมวดอาหารและเครื่องดื่มที่สำคัญ คือ ไข่ไก่ ไข่เป็ด ผักสด ผักกาดขาว ผักคะน้า ผักบุ้ง ต้นหอม ในขณะที่ดัชนีราคาสินค้าหมวดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาหารและเครื่องดื่มสูงขึ้นร้อยละ 0.6 จากการสูงขึ้นของราคาน้ำมันเบนซินและน้ำมันดีเซล ตามราคาน้ำมันในตลาดโลก

ดัชนีราคาผู้ผลิตสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว ร้อยละ 9.46 และสูงขึ้นจากเดือนที่ผ่านมา

7. ด้านการจ้างงาน

ในเดือนมกราคม 2549 การจ้างงานของจังหวัดสกลนคร มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว พิจารณาจากจำนวนผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 8.98 (ปีที่แล้วลดลงร้อยละ 1.19) ส่งผลให้จำนวนผู้ว่างงานลดลงร้อยละ 43.25 จำนวนผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 9.66 (ปีที่แล้วลดลงร้อยละ 36.11) ส่วนอัตราค่าจ้างขั้นต่ำอยู่ในระดับ 142 บาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดือนเดียวกันของปีที่แล้ว 3 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.16 (ปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.96) เนื่องจากรัฐบาลประกาศ ปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2548

2. Baseline Survey ของกลุ่มองค์กรในพื้นที่จังหวัดสกลนครก่อนเริ่มโครงการวิจัย

การศึกษาสถานภาพดั้งเดิมของกลุ่มองค์กรในพื้นที่จังหวัดสกลนครก่อนเริ่มโครงการวิจัย เป็นภารกิจแรกของทีมวิจัยที่จะต้องดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงการทำงานดั้งเดิมของกลุ่มองค์กรภาครัฐ/ประชาชนของพื้นที่จังหวัดสกลนคร และเป้าหมายในการดำเนินการของแต่ละกลุ่มองค์กร เพื่อให้ทีมวิจัยได้กำหนดแผนในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม และกรอบทิศทางในการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายคุณค่า รวมทั้งวิเคราะห์หารูปแบบของการหนุนเสริมเพื่อให้การดำเนินการสร้างเครือข่ายคุณค่าให้เกิดขึ้น

สถานภาพดั้งเดิมของกลุ่มองค์กรในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ข้อมูลจากการลงพื้นที่ของทีมวิจัยสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มดำเนินการใหญ่ๆได้ดังนี้

2.1 กลุ่มดำเนินการโดยมีแรงสนับสนุนจากทางภาครัฐซึ่งได้รับการจดทะเบียน

กลุ่มดำเนินการกลุ่มนี้หมายถึง กลุ่มสหกรณ์ที่จดทะเบียน ซึ่งจะหมายรวมถึงสหกรณ์ทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์, สหกรณ์การเกษตร, สหกรณ์นิคม, สหกรณ์ประมง, สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ กลุ่มดำเนินการดังกล่าวกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ทั่วทั้งจังหวัดสกลนคร กลุ่มดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนี้มี สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนครให้ความช่วยเหลือสนับสนุนดูแลอยู่ สำหรับ Baseline Survey ของกลุ่มดังกล่าวทีมวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงประเภท จำนวนสมาชิก จำนวน และร้อยละ ของสหกรณ์ที่จดทะเบียน ของจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	ประเภท	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนสหกรณ์	ร้อยละ
1	สหกรณ์การเกษตร	116,702	87	70.73
2	สหกรณ์ประมง	48	1	0.81
3	สหกรณ์ออมทรัพย์	17,938	9	7.32
4	สหกรณ์เครดิตยูเนียน	3,165	11	8.94
5	สหกรณ์ร้านค้า	3,763	8	6.50
6	สหกรณ์บริการ	813	7	5.69
รวมทั้งสิ้น		142,429	123	100.00

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1.2 แสดงกลุ่มสหกรณ์จดทะเบียนในจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนสมาชิก (กลุ่ม)
1	สกก.เมืองสกลนคร จำกัด	10
2	สกก.สว่างแดนดิน จำกัด	14
3	สกก.หนองหารหลวง จำกัด	29
4	สกก.เกษตรกรทำนาช้างมิ่ง จำกัด	1
5	สกก.คำตากล้า จำกัด	3
6	สกก.กุสุมาลย์ จำกัด	10
7	สกก.วาริชภูมิ จำกัด	5
8	สกก.เจริญศิลป์ จำกัด	3
9	สกก.โคกศรีสุพรรณ จำกัด	1
10	สกก.วานรนิวาส จำกัด	5
11	สกก.ป่าไม้ภูพาน จำกัด	1
12	สกก.เต่างอย จำกัด	1
13	สกก.พรรณานิคม จำกัด	4
14	สกก.บ้านม่วง จำกัด	3
15	สกก.กุดบาก จำกัด	2
16	สกก.ภูพาน จำกัด	1
17	สกก.กรป.กลาง นพค. สกลนคร	1
18	สกก.บ้านห้วยหิน จำกัด	1
19	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำไฮหย่อง จำกัด	1
20	สกก.อากาศอำนวย จำกัด	2
21	สกก.นิคมน้ำอุ่น จำกัด	1
22	สกก.เขตจัดรูปที่ดินน้ำอุ่น จำกัด	1
23	สกก.ส่องดาว จำกัด	1
รวมทั้งสิ้น		101

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนคร

2.2 กลุ่มดำเนินการโดยมีแรงสนับสนุนจากทางภาครัฐซึ่งยังไม่ได้รับการจดทะเบียน

กลุ่มดำเนินการดังกล่าวหมายถึง กลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่ได้จัดตั้ง และดำเนินงานบนหลักความร่วมมือและช่วยเหลือตนเองเกื้อกูลกันในหมู่สมาชิกของกลุ่ม อย่างไรก็ตามกลุ่มองค์กรดังกล่าวมิได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ แต่อาจมีการจดทะเบียนการรวมกลุ่มกันในรูปแบบอื่น อาทิเช่น กลุ่มอาชีพต่างๆในพื้นที่จังหวัดสกลนคร, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ, กลุ่มเกษตรกรในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนา, กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ฯ รวมทั้งที่สำคัญคือ กลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ฯลฯ กลุ่มดำเนินการที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีการจัดตั้งกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆของจังหวัดสกลนครเป็นบริเวณกว้าง กลุ่มดำเนินการนี้มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนคร ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนดูแลอยู่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ..

ตารางที่ 1.3 แสดงจำนวนกลุ่ม และจำนวนสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ (จำแนกตามอำเภอ)

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)
1	เมืองสกลนคร	75	6,429
2	สว่างแดนดิน	109	11,602
3	วานรนิวาส	54	4,692
4	พรรณานิคม	88	10,051
5	บ้านม่วง	30	1,734
6	พังโคน	63	5,930
7	อากาศอำนวย	55	3,803
8	วาริชภูมิ	56	4,318
9	โพนนาแก้ว	36	1,906
10	กุสุมาลย์	19	1,007
11	เจริญศิลป์	42	1,715
12	เต่างอย	12	779
13	โคกศรีสุพรรณ	24	1,968
14	ภูพาน	34	2,052
15	คำตากล้า	28	2,589
16	ส่องดาว	43	3,303
17	นิคมน้ำอุ่น	28	2,747
18	กุศบาก	13	2,247
รวมทั้งสิ้น		809	68,872

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1.4 แสดงจำนวนกลุ่มส่งเสริมอาชีพในจังหวัดสกลนคร (จำแนกตามอำเภอ)

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนกลุ่ม
1	เมืองสกลนคร	21
2	สว่างแดนดิน	11
3	วานรนิวาส	4
4	พรรณานิคม	10
5	บ้านม่วง	51
6	พังโคน	1
7	อากาศอำนวย	8
8	วาริชภูมิ	5
9	โพนนาแก้ว	5
10	กุสุมาลย์	10
11	เจริญศิลป์	5
12	เต่างอย	5
13	โคกศรีสุพรรณ	6
14	ภูพาน	2
15	คำตากล้า	16
16	ส่องดาว	4
17	นิคมน้ำอุ่น	4
18	กุดบาก	4
รวมทั้งสิ้น		617

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1.5 แสดงจำนวนกลุ่มยุทธศาสตร์ประจำตำบล ในจังหวัดสกลนคร (จำแนกตามอำเภอ)

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก
1	เมืองสกลนคร	6	117
2	สว่างแดนดิน	5	64
3	วานรนิวาส	11	344
4	พรรณานิคม	10	232
5	บ้านม่วง	7	393
6	พังโคน	-	-
7	อากาศอำนวย	1	27
8	วาริชภูมิ	5	172
9	โพนนาแก้ว	1	26
10	กุสุมาลย์	1	117
11	เจริญศิลป์	3	49
12	เต่างอย	-	-
13	โคกศรีสุพรรณ	2	20
14	ภูพาน	2	38
15	คำตากล้า	4	104
16	ส่องดาว	4	50
17	นิคมน้ำอุ่น	4	59
18	กุดบาก	3	59
รวมทั้งสิ้น		69	1,877

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1.6 แสดงกลุ่มกองทุนหมู่บ้านของจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนกลุ่ม
1	เมืองสกลนคร	196
2	สว่างแดนดิน	182
3	วานรนิวาส	176
4	พรรณานิคม	130
5	บ้านม่วง	97
6	พังโคน	69
7	อากาศอำนวย	90
8	วาริชภูมิ	71
9	โพนนาแก้ว	48
10	กุสุมาลย์	67
11	เจริญศิลป์	52
12	เต่างอย	32
13	โคกศรีสุพรรณ	53
14	ภูพาน	62
15	คำตากล้า	58
16	ส่องดาว	46
17	นิคมน้ำอุ่น	29
18	กุดบาก	39
รวมทั้งสิ้น		1,497

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1.7 แสดงกลุ่มอาชีพของจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนกลุ่ม
1	เมืองสกลนคร	24
2	สว่างแดนดิน	20
3	วานรนิวาส	7
4	พรรณานิคม	10
5	บ้านม่วง	14
6	พังโคน	7
7	อากาศอำนวย	11
8	วาริชภูมิ	20
9	โพนนาแก้ว	8
10	กุสุมาลย์	1
11	เจริญศิลป์	5
12	เต่างอย	13
13	โคกศรีสุพรรณ	5
14	ภูพาน	9
15	คำตากล้า	12
16	ส่องดาว	12
17	นิคมคำอุ่น	8
18	กุดบาก	4
รวมทั้งสิ้น		191

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1.8 แสดงกลุ่มเกษตรกรของจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	กลุ่มเกษตรกร	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	ร้อยละ
1	ทำนา	66	6,350	60
2	เลี้ยงสัตว์	33	2,912	30
3	ทำสวน	5	261	4.6
4	ทำไร่	3	322	2.7
5	ยางพารา	3	277	2.7
รวมทั้งสิ้น		110	10,122	100

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร

-บทบาท ภารกิจ ของกลุ่มองค์กร และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

สำหรับบทบาท ภารกิจ ของกลุ่มองค์กร ที่มิวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครได้ข้อสรุปซึ่งพอจะจำแนกออกได้เป็นสองลักษณะ กล่าวคือ ในส่วนของกลุ่มดำเนินการโดยมีแรงสนับสนุนจากทางภาครัฐซึ่งได้รับการจดทะเบียนนั้น การดำเนินงาน หรือการบริหารงานกลุ่มของกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปตามกรอบของพระราชบัญญัติ, ข้อบังคับ หรือระเบียบของกลุ่มที่ตั้งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสหกรณ์การเกษตรที่จดทะเบียน จะมีเป้าประสงค์หลักในการที่จะบริการแก่สมาชิกในด้านต่างๆ อาทิ การให้ทุนสนับสนุน การจัดการเรื่องการตลาด รวมทั้งการแปรรูปผลผลิตที่ได้ การเกื้อหนุนกันในระหว่างกลุ่มสมาชิกนี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดกลุ่มองค์กรที่มีได้จดทะเบียนให้หันมาพัฒนากลุ่มองค์กรของตน เพื่อที่จะจดทะเบียนกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสับสนในเรื่องของระเบียบ และความยุ่งยากของกฎเกณฑ์ต่างๆก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มองค์กรต่างๆเข้ามาจดทะเบียนเพียงเล็กน้อย

ในส่วนของกลุ่มที่มีการดำเนินการโดยมีแรงสนับสนุนจากทางภาครัฐที่ยังไม่ได้จดทะเบียนนั้น การดำเนินงานของกลุ่มโดยส่วนใหญ่ เกิดขึ้นจากความสมัครใจของกลุ่มคนในชุมชน ที่มีแนวคิดและมีเป้าประสงค์เดียวกันในการที่จะพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การบริหารงานกลุ่มของกลุ่มนี้จะมีลักษณะในการบริหารงานเป็นแบบพึ่งพาผู้นำเป็นส่วนใหญ่ โดยมีเป้าประสงค์หลักในการสร้างอำนาจต่อรองให้กับกลุ่ม หรือสมาชิกภายในกลุ่ม และจะคล้ายคลึงกันในแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตามจากรูปแบบการบริหารงานกลุ่มจะสังเกตเห็นถึงลักษณะของผู้นำของกลุ่มดังกล่าว

-บทวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคของกลุ่มองค์กรพื้นที่จังหวัดสกลนคร

ในการวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคของกลุ่มองค์กรในพื้นที่จังหวัดสกลนคร นั้น ทีมวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) โดยการสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group) เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันในแต่ละกลุ่ม แล้วสังเคราะห์รวมเป็นบทวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคในส่วนของ 2 กลุ่มองค์กรหลักข้างต้นได้ดังแสดงในตารางที่ 9 และตารางที่ 10

ตารางที่ 1.9 แสดงสถานการณ์ดำเนินงานของกลุ่มองค์กรเดิมในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

กลุ่มองค์กร	มีการวางแผน วางแผนเป้าหมาย ของกลุ่มที่ ชัดเจน		การมีส่วนร่วม ของสมาชิกใน การบริหาร		มีการวางแผน ในการดำเนิน กิจกรรมกลุ่ม ที่ชัดเจน		ผลประกอบการ	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ขาดทุน	กำไร
กลุ่มองค์กรที่จดทะเบียน	✓		✓		✓			✓
กลุ่มองค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียน		✓	✓			✓	✓	

ที่มา : ผลการสังเคราะห์ข้อมูลของทีมวิจัย

ตารางที่ 10 แสดงจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรค ของกลุ่มองค์กรพื้นที่จังหวัดสกลนคร

กลุ่มองค์กร	จุดเด่น	จุดด้อย
กลุ่มองค์กรที่จดทะเบียน	1. มีกฎระเบียบ/ข้อบังคับที่ชัดเจน	
	2. มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีเป็นระบบ	1. รวมตัวกันยากส่วนใหญ่รวมตัวกันไม่นาน
	3. มีรูปแบบของการเอื้อหนุนสมาชิกที่ชัดเจนและเป็นธรรม	
กลุ่มองค์กรที่ยังไม่จดทะเบียน	1. มีการรวมตัวที่เรียบง่าย/รวดเร็ว	1. มีกฎระเบียบ/ข้อบังคับที่ไม่ชัดเจน
	2. จัดสรรผลประโยชน์ได้ง่ายและรวดเร็ว	2. ความเข้มแข็งของกลุ่มมีน้อย

กลุ่มองค์กร	ปัญหา	อุปสรรค
กลุ่มองค์กรที่จดทะเบียน	1. คนในกลุ่มมาจากหลายที่ในชุมชนหลากหลายความคิดแต่ละมิติตัดสินใจยาก	1. ความไม่ยืดหยุ่นของข้อบังคับ/ระเบียบที่สร้างขึ้น
กลุ่มองค์กรที่ยังไม่จดทะเบียน	1. เป็นกลุ่มที่เกิดง่ายตายเร็ว 2. การจัดสรรผลประโยชน์ที่ยังไม่เป็นธรรม	1. ส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวเพื่อต้องการผลประโยชน์จากทางภาครัฐ

ที่มา : ผลการสังเคราะห์ข้อมูลของทีมวิจัย

1.3 Baseline Survey เกี่ยวกับเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

เครือข่ายคุณค่า ในที่นี้จะมีความหมายถึง เครือข่ายความร่วมมือที่กลุ่มองค์กรที่มีเป้าหมายสอดคล้องกัน มีความร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน บนพื้นฐานความต้องการร่วมกัน จากข้อมูลของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร พบว่าเครือข่ายคุณค่านี้นี้นปรากฏน้อยมากในพื้นที่จังหวัดสกลนคร โดยส่วนใหญ่แล้วรูปแบบของเครือข่ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสกลนครนั้นมักจะเป็นรูปแบบเครือข่ายแบบหลวมๆ และเกิดขึ้นเพื่อสนองนโยบายภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ หลายเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดสกลนครจึงไม่มีการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายเกิดขึ้นแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามทีมวิจัยอาจสรุปเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร และยังคงมีการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายอยู่บ้าง ได้ดังนี้

- กลุ่มองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่จดทะเบียน

กลุ่มนี้มีเครือข่ายเดิมที่ดำเนินการอยู่แล้วในพื้นที่คือ เครือข่ายชุมชนสหกรณ์การเกษตรสกลนคร จำกัด ซึ่งมีสมาชิกเครือข่ายคือกลุ่มสหกรณ์จดทะเบียนภายใต้การดูแล และสนับสนุนของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งสิ้น 32 สหกรณ์ ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 1.11 แสดงสหกรณ์ จำนวนสมาชิก ที่ตั้ง ของเครือข่ายชุมนุมสหกรณ์การเกษตรสกนนคร จำกัด

ลำดับที่	สหกรณ์	อำเภอ	จำนวนสมาชิก
1	สหกรณ์การเกษตรพังโคน จำกัด	พังโคน	1,667
2	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านแร่ จำกัด	พังโคน	142
3	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำไฮหย่อง จำกัด	พังโคน	179
4	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำอุมเหมา – ผังแดง จำกัด	พังโคน	191
5	สหกรณ์การเกษตรมหาชนอำเภอพังโคน จำกัด	พังโคน	107
6	สหกรณ์การเกษตรวาริชภูมิ จำกัด	วาริชภูมิ	1,273
7	สหกรณ์การเกษตรนิคมน้ำอูน จำกัด	นิคมน้ำอูน	862
8	สหกรณ์การเกษตรมหาชนอำเภอนิคมน้ำอูน จำกัด	นิคมน้ำอูน	106
9	สหกรณ์การเกษตรกุดบาก จำกัด	กุดบาก	2,419
10	สหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านป่าไม้ภูพาน จำกัด	ภูพาน	212
11	สหกรณ์การเกษตรสมัชชาเกษตรกรภูพาน จำกัด	ภูพาน	281
12	สหกรณ์การเกษตรบ้านโคกกลาง (สภยอ.) จำกัด	เต่างอย	242
13	สหกรณ์การเกษตรเต่างอย จำกัด	เต่างอย	1,831
14	สหกรณ์การเกษตรโคกศรีสุพรรณ จำกัด	โคกศรีสุพรรณ	1,271
15	สหกรณ์การเกษตรสองดาว จำกัด	สองดาว	809
16	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำบ้านโพนงามท่า จำกัด	โพนนาแก้ว	131
17	สหกรณ์การเกษตรกุสุมาลย์ จำกัด	กุสุมาลย์	1,134
18	สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. สกนนคร จำกัด	เมืองสกนนคร	70,632
19	สหกรณ์การเกษตรเขตจัดรูปที่ดินพอกใหญ่ จำกัด	พรรณานิคม	1,519
20	สหกรณ์การเกษตรเขตจัดรูปที่ดินน้ำอูน จำกัด	พรรณานิคม	282
21	สหกรณ์การเกษตรพรรณานิคม จำกัด	พรรณานิคม	833
22	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำพรรณาสამัคคี จำกัด	พรรณานิคม	171
23	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำตาลเสี้ยน จำกัด	พรรณานิคม	238
24	สหกรณ์การเกษตรอากาศอำนวย จำกัด	อากาศอำนวย	1,548
25	สหกรณ์การเกษตรวานรนิวาส จำกัด	วานรนิวาส	5,481
26	สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค. สกนนคร จำกัด	วานรนิวาส	4,380
27	สหกรณ์หมู่บ้านห้วยหิน จำกัด	วานรนิวาส	139
28	สหกรณ์การเกษตรคำตากลา จำกัด	คำตากลา	1,211
29	สหกรณ์การเกษตรบ้านม่วง จำกัด	บ้านม่วง	1,345
30	สหกรณ์การเกษตรเจริญศิลป์ จำกัด	เจริญศิลป์	805
31	สหกรณ์การเกษตรสว่างแดนดิน จำกัด	สว่างแดนดิน	3,555
32	สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ ร.พ.ช. อำเภอสว่างแดนดิน จำกัด	สว่างแดนดิน	630

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกนนคร

- กลุ่มองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่ไม่ได้จดทะเบียน

- เครือข่าย OTOP เครือข่ายนี้เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามนโยบายรัฐ ที่จัดให้มีเครือข่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Network) ขึ้นในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ โดยคณะกรรมการเครือข่ายระดับจังหวัด จะคัดเลือกจากตัวแทนเครือข่ายระดับอำเภอ ลักษณะการดำเนินงานเครือข่ายจะเป็นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะช่วยเหลือสมาชิกเครือข่ายในรูปแบบต่างๆ อาทิเช่น การจัดหาตลาดรองรับ, การจัดหาวัตถุดิบ รวมทั้งกองทุนในการกู้ยืมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมกลุ่มอาชีพเกือบทุกกลุ่มของพื้นที่จังหวัดสกลนคร ตารางที่ 12 แสดงให้เห็นถึงกลุ่มอาชีพต่างๆที่เข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย OTOP ดังกล่าว

ตารางที่ 1.12 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มอาชีพต่างๆที่เป็นสมาชิกเครือข่าย OTOP

ลำดับที่	กลุ่มการผลิต	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
1	สมุนไพร	5	2.18
2	เครื่องดื่ม	9	3.93
3	ศิลปะประดิษฐ์	4	1.75
4	อาหาร	9	3.93
5	ผ้า	156	68.12
6	ของใช้	18	7.86
7	ผ้าคราม	28	12.23
รวม		229	100

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร

- เครือข่ายกลุ่มอาชีพ เครือข่ายนี้เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในกลุ่มอาชีพต่างๆในจังหวัดสกลนคร มีเป้าหมายประสงค์เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับเครือข่ายของตนที่จัดตั้งขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 1.13 แสดงจำนวนกลุ่ม จำนวนสมาชิก ของกลุ่มเครือข่ายอาชีพต่างๆในจังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	กลุ่มการผลิต	จำนวน (กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก (คน)
1	ของใช้และเครื่องประดับ	11	340
2	อาหาร	16	526
3	ผ้าและเครื่องประดับ	64	2,237
4	ศิลปะประดิษฐ์	5	171
5	เครื่องดื่ม	1	35
6	อื่นๆ (ปุ๋ยชีวภาพ, ยางพารา, เลี้ยงสัตว์ ฯ)	4	103
รวม		101	3,412

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนคร

- เครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายนี้เกิดขึ้นจากนโยบายภาครัฐ มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับเครือข่ายของตนที่จัดตั้งขึ้น และยกระดับฐานะของกลุ่มอาชีพให้ดีขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 1.14 แสดงจำนวนสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนสมาชิก	ประเภท	
		(กลุ่ม)	ออมทรัพย์	อาชีพ
1	เมืองสกลนคร	9	5	4
2	สว่างแดนดิน	8	5	3
3	วานรนิวาส	5	5	0
4	พรรณานิคม	7	7	0
5	บ้านม่วง	6	5	1
6	พังโคน	3	3	0
7	อากาศอำนวย	5	5	0
8	วาริชภูมิ	3	3	0
9	โพนนาแก้ว	3	3	0
10	กุสุมาลย์	2	1	1
11	เจริญศิลป์	2	2	0
12	เต่างอย	3	3	0
13	โคกศรีสุพรรณ	3	3	0
14	ภูพาน	3	3	0
15	คำตากล้า	3	3	0
16	ส่องดาว	3	3	0
17	นิคมน้ำอูน	3	3	0
18	กุดบาก	3	3	0
รวมทั้งสิ้น		74	65	9

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร

- บทบาท ภารกิจ และบทสรุป ของเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

ในส่วนของบทบาท ภารกิจของเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในจังหวัดสกลนครนั้น ทีมวิจัยพบว่า ยังมีความไม่ชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายในหลายๆเครือข่ายของจังหวัดสกลนคร อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยสามารถสังเคราะห์รูปแบบของเครือข่ายที่มีอยู่เดิมได้โดยสังเขปดังนี้

- เครือข่ายกลุ่มอาชีพของจังหวัดสกลนคร ทีมวิจัยพบว่า กว่าร้อยละ 90 เป็นกลุ่มผลิตผ้าพื้นเมือง ซึ่งทั้งหมดเป็นผ้าที่ยังมีได้แปรรูป และคุณภาพของการผลิตยังอยู่ในขั้นที่ไม่สูงมาก ส่งผลให้ผลิตผลผ้าที่ผลิตได้จะจัดจำหน่ายได้ยาก และมีราคาต่ำ อีกทั้งในแต่ละกลุ่มได้ทุ่มผลิตเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการจมทุนในบางกลุ่ม หรือบางเครือข่าย ทำให้เครือข่ายกลุ่มอาชีพผ้าพื้นเมืองของจังหวัดสกลนครเดินไปอย่างเชื่องช้า และไม่มั่นคง พร้อมทั้งจะล้มได้ทุกเมื่อ

ในส่วนประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือของเครือข่ายกลุ่มอาชีพนั้น เป็นเครือข่ายกลุ่มอาชีพทางด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และศิลปะประดิษฐ์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเครือข่ายกลุ่มอาชีพดังกล่าวนี้เป็นกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง และส่วนใหญ่พัฒนาไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างรวดเร็ว เครือข่ายกลุ่มอาชีพของจังหวัดสกลนครนี้มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนคร สนับสนุน และกำกับดูแลอยู่

- กลุ่มเครือข่าย OTOP ของจังหวัดสกลนคร ทีมวิจัยพบว่า กลุ่มเครือข่าย OTOP นี้เป็นเครือข่ายที่มีจำนวนสมาชิกเครือข่ายครอบคลุมกลุ่มอาชีพต่างๆมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม กว่าร้อยละ 70 มาจากกลุ่มผลิตผ้าพื้นเมือง ซึ่งมีจุดอ่อนของเครือข่ายคล้ายคลึงกับเครือข่ายกลุ่มผลิตผ้าพื้นเมืองของจังหวัดสกลนคร กลุ่มเครือข่าย OTOP นี้มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร สนับสนุน และกำกับดูแลอยู่

- กลุ่มเครือข่ายชุมชนสหกรณ์ ทีมวิจัยพบว่ากลุ่มเครือข่ายนี้ แต่เดิมมีการดำเนินการเครือข่ายอยู่ 2 ชุมชนสหกรณ์ คือ ชุมชนสหกรณ์การเกษตร จังหวัดสกลนคร จำกัด ซึ่งมีจำนวนสมาชิกอยู่ทั้งสิ้น 32 สหกรณ์ และชุมชนสหกรณ์โคนมสกลนคร จำกัด ซึ่งมีสมาชิกอยู่ 3 สหกรณ์ อันประกอบไปด้วย สหกรณ์การเลี้ยงปลุสสัตว์ กรป. กลาง โพนยางคำ จำกัด, สหกรณ์โคนมสกลนคร จำกัด และสหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด ซึ่งในปัจจุบันคงเหลือแต่สหกรณ์การเลี้ยงปลุสสัตว์ กรป. กลาง โพนยางคำ จำกัด เพียงสหกรณ์เดียวที่ยังคงดำเนินการอยู่ ส่งผลให้ชุมชนสหกรณ์โคนมสกลนคร จำกัด ต้องล้มเลิกลงไป

สำหรับชุมชนสหกรณ์การเกษตร จังหวัดสกลนคร จำกัดนั้น ในปัจจุบันยังคงดำเนินการกิจกรรมเครือข่ายให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสวัสดิการปุ๋ย, น้ำมัน และบริการด้านการเชื่อมโยงธุรกิจด้านการเงิน ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี และเป็นระบบ เครือข่ายชุมชนสหกรณ์นี้มีสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนครสนับสนุน และกำกับดูแลอยู่

- เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ที่มิวิจัยพบว่าเครือข่ายนี้เป็นเครือข่ายที่จับตัวกันอย่างหลวมๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่า วิสาหกิจชุมชนแต่ละวิสาหกิจนั้นเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งสามารถยืนได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจึงมุ่งหวังเป้าประสงค์เพียงเพื่อมีอำนาจต่อรองเรื่องการตลาดเสียส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามเครือข่ายนี้มีการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการเครือข่ายที่เป็นระบบ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนี้มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสกลนคร สนับสนุน และกำกับดูแลอยู่

- เครือข่ายกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ/ปุ๋ยอัดเม็ด เครือข่ายนี้เป็นหนึ่งในเครือข่ายกลุ่มอาชีพในจังหวัดสกลนครที่มีความเข้มแข็ง ที่มิวิจัยพบว่าเครือข่ายนี้มีศักยภาพในการผลิตสูง แต่ศักยภาพทางด้านการตลาดยังไม่ดีพอ เครือข่ายนี้จึงอยู่ในสภาพเครือข่ายที่จับกันอย่างหลวมๆ ส่วนใหญ่เพื่อผลทางด้านการผลิต และการตลาดที่มีเฉพาะในกลุ่มเครือข่ายเท่านั้น

- เครือข่ายกลุ่มยางพารา เครือข่ายนี้ก็เป็นหนึ่งในเครือข่ายกลุ่มอาชีพของจังหวัดสกลนครที่มีความเข้มแข็งมาก ที่มิวิจัยพบว่าเครือข่ายดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการประกันราคาซื้อขายยางที่ปัจจุบันมีราคาสูง ทำให้เครือข่ายยางพาราสามารถยืนได้ด้วยตนเองอย่างเข้มแข็ง การจับกลุ่มเกิดเป็นเครือข่ายยางพารามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเครือข่ายยางพาราที่เกิดขึ้นยังคงเป็นเครือข่ายย่อยๆ ที่กระจัดกระจายอยู่อย่างโดดๆ หลายเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดสกลนคร

- เครือข่ายอินแปง สำหรับเครือข่ายนี้ที่มิวิจัยพบว่า เป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งมาก เครือข่ายหนึ่งของจังหวัดสกลนคร เครือข่ายอินแปงนี้มีลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มครอบครัวกลุ่มแม่บ้านทอผ้า, กลุ่มแปรรูปผลไม้, กลุ่มเพาะกล้าไม้, กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการ และกลุ่มเกษตรกร เครือข่ายนี้มีสมาชิกครอบครัวอำเภอกุดบากซึ่งเป็นที่ตั้งของเครือข่าย และอำเภอข้างเคียงอีกหลายอำเภอรวมทั้งในจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย เครือข่ายนี้ไม่ต้องการพึ่งพิงภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย และมีสมาชิกกระจายอยู่ตามเครือข่ายต่างๆ ของจังหวัดสกลนครอีกด้วย เครือข่ายอินแปงนี้เป็นเครือข่ายที่มีการบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบในรูปแบบของตนเอง

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัด

2.1. แหล่งข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลคนจนจดทะเบียนคนจนของทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร กระทำโดย

1. ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อขอรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์ทั้งที่จดทะเบียน และสหกรณ์ภาคประชาชน เพื่อนำมารวบรวม แต่วิธีการนี้มีปัญหาอย่างมากและไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ เพราะสหกรณ์ต่างๆ ไม่เคยมีการสอบถามและรวบรวมรายชื่อสมาชิกที่ไปจดทะเบียนคนจนมาก่อน

2. ทีมวิจัยทำการขอรายชื่อข้อมูลคนจนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด และหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลคนจน จากนั้นจึงขอรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์ที่จดทะเบียน สหกรณ์ภาคประชาชน ทั้งที่เข้าร่วมเครือข่ายของโครงการ จากสหกรณ์ และกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมเครือข่าย จากนั้นก็นำมาค้นหารายชื่อผู้ที่จดทะเบียนคนจน (เน้น สย. 8) โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel เพื่อหาจำนวนของผู้ที่จดทะเบียนคนจนดังกล่าว

2.2. ตารางวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน

รายการ	จำนวนคนจนจดทะเบียน	ค่าร้อยละ
ประชากรในจังหวัด	1,104,956	100.00
ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัด	99,859	100.00
- แบ่งตามพื้นที่	79,736	79.84
- แบ่งตามปัญหาความยากจน (สย.8)	20,123	20.16
สมาชิกสหกรณ์	87,756	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	26,457	30.12
- สหกรณ์ภาคประชาชน	xxx	xxx
สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายของโครงการ	19,500	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	15	0.07
- สหกรณ์ภาคประชาชน	530	2.72

หมายเหตุ 1. ข้อมูล ณ มีนาคม 2549

2. ข้อมูลด้านจำนวนตัวเลขของสหกรณ์ภาคประชาชนไม่สามารถหาได้

2.3. บทสรุป

จากการลงพื้นที่วิจัยในการสร้างเครือข่ายต่างๆ และการจัดเวทีกับภาคราชการ พบข้อสรุปที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. จากการลงพื้นที่วิจัยเครือข่ายต่างๆ พบว่าประชาชนเห็นด้วยกับโครงการแก้ปัญหาความยากจนจากภาครัฐ อาทิ โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ตามนโยบายของรัฐบาล ผ่านระบบสถาบันเกษตรกร การพักชำระหนี้ของลูกค้า ธกส. การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริม OTOP หรือแม้แต่การให้ความรู้ด้านต่างๆ เพื่อการประกอบอาชีพ แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านมักตั้งคำถามคือ การส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ นั้นบางครั้งมาในลักษณะสำเร็จรูป เป็นสิ่งที่สั่งการมาจากเบื้องบนจึงไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน และเป็นการส่งเสริมแบบไม่จริงจัง เป็นไปตามกระแส หรือเพื่อสร้างผลงานของหน่วยราชการเท่านั้น และการตีความความยากจนนั้นจะยึดเกณฑ์ของใคร ชาวบ้านบางครั้งยากจนแต่เมื่อมีหน่วยงานเข้ามาสำรวจกลับพบว่าเขาไม่จนแล้ว เพราะผักที่เก็บมาจากข้างทาง รัฐก็ตีความว่าเป็นคือเม็ดเงิน ที่ชาวบ้านได้รับ ซึ่งชาวบ้านไม่เห็นด้วยกับการตีความในลักษณะเช่นนี้ ส่วนเรื่องของคาราวานแก็งของผู้นำราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ นั้น บางเรื่องหรือบางครอบครัวก็พึงพอใจ แต่ส่วนมากแล้วมักจะเป็นเพียงการฝากเรื่องเอาไว้ก่อน เพราะผู้ที่มากับคาราวานไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะตัดสินใจให้ความช่วยเหลือชาวบ้านได้

2. จากการจัดเวทีกับภาคราชการ ในหัวข้อ แนวคิด และมุมมองของหน่วยงานในพื้นที่ ต่อนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเวทีนี้ได้เชิญตัวแทนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เกษตรจังหวัด สหกรณ์จังหวัด พัฒนาชุมชน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยทีมวิจัยได้ขอให้ทุกท่านในเวทีฉายภาพตามมุมมองของตนเอง ซึ่งในภาพรวมแล้วทุกหน่วยงานค่อนข้างเห็นด้วยกับนโยบายที่ตนรับมาปฏิบัติ และยังต้องการดำเนินการต่อสำหรับโครงการที่เสร็จสิ้นไปแล้ว เนื่องจากเห็นว่าเป็นโครงการที่ดี และมีประโยชน์ เช่น โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ตามนโยบายของรัฐบาล ผ่านระบบสถาบันเกษตรกร

แต่ทั้งนี้ตัวแทนของหน่วยงานต่างๆ ก็ยังมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า

- ควรจะนิยามคำว่ายากจนให้ตรงกันทุกหน่วยงาน
- การที่รัฐมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (KPI) นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่บางครั้งก็เป็นสิ่งที่ทำให้หน่วยงานอยู่รอดโดยไม่ได้คำนึงถึงความอยู่รอดที่แท้จริงของชาวบ้าน
- เจ้าหน้าที่ ที่ลงไปกับคาราวานแก็งไม่มีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ที่จะแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้ เพราะจะมีผลกับเรื่องงบประมาณที่ได้วางแผนไปแล้ว จึงเป็นลักษณะของการรับเรื่องราวของปัญหามากกว่าการเข้าไปแก้ปัญหา
- ควรจะมีการแก้ปัญหาด้านตลาด มากกว่าการส่งเสริมเฉพาะเรื่องการผลิอย่างเดียว
- เกษตรกรต้องการเพียงแต่เงิน โดยเฉพาะโครงการที่จ่ายเป็นเงินสด แต่หากเป็นโครงการที่มีการต่อยอดด้านต่างๆ ก่อนให้เงินก็มักจะไม่ได้รับความร่วมมือ

บทที่ 3

ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	15 ก.ย. 48	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 7 คน	ห้องพรรณา นิคม มก. จกส.	การวางแผนการ ดำเนินงานวิจัยใน ภาพรวมของทีม	3 ชั่วโมง	
2	20 ก.ย. 48	นำเสนอ โครงการ/ แนวทาง/ กระบวนการ/ เป้าหมายของ งานวิจัย	ผู้ว่าราชการ จังหวัดสกลนคร	ศาลากลาง จังหวัด สกลนคร	เกิดแรงสนับสนุน/ความ ร่วมมือ ในการให้ข้อมูล กับทีมวิจัย	0.5 ชั่วโมง	
3	3 ต.ค. 48 ถึง 20 ต.ค. 48	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับ หน่วยงานใน พื้นที่ระดับ อำเภอ	หัวหน้า/เจ้าหน้าที่ สำนักงานพัฒนา ชุมชนอำเภอ	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน อำเภอ (ทุก อำเภอ)	หน่วยงานในพื้นที่ ที่มี บทบาทในการยกระดับ ความยากจนในพื้นที่มี ความเข้าใจใน กระบวนการ/วิธีการ รวมทั้งบทบาทของทีม วิจัยในการลงพื้นที่	14 วัน	ดำเนิน การ ทั้งหมด รวม 18 อำเภอ
4	21 ต.ค. 48	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 7 คน	ห้องพรรณา นิคม มก. จกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับหน่วยงานต่างๆ พร้อมกับการวางแผนการ ดำเนินงานวิจัยต่อไป	3 ชั่วโมง	
5	25 ต.ค. 48	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับ หน่วยงานใน	พัฒนาชุมชน/ สหกรณ์/เกษตร จังหวัดสกลนคร	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน/ สำนักงาน	เกิดแรงสนับสนุน/ความ ร่วมมือ ในการให้ข้อมูล กับทีมวิจัย	3 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
		พื้นที่ระดับ จังหวัด		เกษตรและ สหกรณ์ จังหวัด สกลนคร			
6	7 พ.ย. 48	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับ สำนักงาน พัฒนาชุมชน	หัวหน้าสำนักงาน พัฒนาชุมชน อำเภอ (ทุกอำเภอ)	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน จังหวัด สกลนคร	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม องค์กรภาคประชาชนใน ภาพรวมของจังหวัด	2 ชั่วโมง	
7	10 พ.ย. 48	เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับองค์กร ภาคประชาชน อ.โพนนาแก้ว	องค์กรภาค ประชาชน ในเขต อ.โพนนาแก้ว (40 คน)	ห้องประชุม อบต.นาตง วัฒนา	รับทราบข้อมูลและ สถานการณ์ และความ ต้องการต่างๆ ของกลุ่ม	1 วัน	
8	12 พ.ย. 48	เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กลุ่ม ผู้ผลิตปุ๋ย ชีวภาพสมุนไพร ปราบศัตรูพืช เขต อ.เมือง	ผู้ผลิตปุ๋ยชีวภาพ สมุนไพรปราบ ศัตรูพืช (30 คน)	ที่ทำการ กลุ่มผู้ผลิต ปุ๋ยชีวภาพ สมุนไพร ปราบ ศัตรูพืช พัง ขว้าง	รับทราบข้อมูลและ สถานการณ์ และความ ต้องการต่างๆ ของกลุ่ม	1 วัน	
9	18 พ.ย. 48	เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กลุ่ม อาชีพ อ.เมือง	กลุ่มอาชีพ (26 คน)	ศาลาวัด บ้านงิ้วดอน	รับทราบข้อมูลและ สถานการณ์ และความ ต้องการต่างๆ ของกลุ่ม	1 วัน	
10	24 พ.ย. 48	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 7 คน	ห้องพรรณา นิคม มก. ฉกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับองค์กรต่างๆ พร้อมกับการวางแผนการ ดำเนินงานในระดับจังหวัด และงานส่วนต่างๆต่อไป	1 วัน	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
11	25 พ.ย. 48	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับ สำนักงาน สทกรรจังหวัด และกลุ่ม สทกรรจต ทะเบียน	สทกรรจังหวัด และกลุ่มสทกรร จดทะเบียน (10 คน)	สำนักงาน สทกรร จังหวัด สกลนคร	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม สทกรรจดทะเบียน และ ประสานเรื่องการจัดเวที ระดับที่จังหวัด	2 ชั่วโมง	
12	28 พ.ย. 48	เวทีใหญ่ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่าง หน่วยงาน ภาครัฐ/กลุ่ม องค์กรภาค ประชาชน/ กลุ่มสทกรรจต ทะเบียน	ผู้ว่าราชการ จังหวัด/หัวหน้า ส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง/กลุ่ม องค์กรภาค ประชาชน/กลุ่ม สทกรรจต ทะเบียน (500 คน)	ห้องระพี สาคริก มก. ฉกส.	กลุ่มองค์กรภาคประชาชน เกิดความเข้าใจใน กระบวนการสทกรรและ เครือข่ายคุณค่าที่จะ เกิดขึ้นและพร้อมที่จะให้ ข้อมูลกับทีมวิจัยในการ สร้างเครือข่ายคุณค่าและ เกิดพันธะทางใจแห่ง เครือข่ายคุณค่าขึ้นของ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ	3 ชั่วโมง	มีผู้เข้าร่วม ในเวที ทั้งสิ้น ประมาณ 600 คน
13	28 พ.ย. 48	เวทีประชุมกับ หน่วยราชการ และหัวหน้า กลุ่มองค์กรที่ คาดว่าจะเป็ นกลุ่มเป้าหมาย	ข้าราชการและ หัวหน้ากลุ่มองค์กร ที่คาดว่าจะเป็ นกลุ่มเป้าหมาย (50 คน)	ห้องประชุม 1 อาคาร เทคโนโลยี สารสนเทศ	ชี้แจงวิธีการดำเนินการ และนัดแนะการลงพื้นที่	3 ชั่วโมง	
14	13 ธ.ค. 48	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับกลุ่ม องค์กรภาค ประชาชน	กลุ่มองค์กรภาค ประชาชน/กลุ่ม เครือข่าย OTOP อำเภอคำตากล้า (30 คน)	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน อำเภอคำ ตากล้า	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม องค์กรภาคประชาชน/ กลุ่มเครือข่าย OTOP ของ อำเภอคำตากล้า	3 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
		อำเภอคำตา กล้า			และเกิดพันธะแห่ง เครือข่ายคุณค่าขึ้นของ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ		
15	16 ธ.ค. 48	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. จกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับองค์กรต่างๆ พร้อมกับการวางแผนการ ดำเนินงานต่อไป	3 ชั่วโมง	
16	17 ธ.ค. 48	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับกลุ่ม เครือข่ายทอผ้า ย้อมคราม อำเภอคำตา กล้า	กลุ่มเครือข่ายทอ ผ้าย้อมคราม อำเภอคำตากกล้า (20 คน)	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน อำเภอคำ ตากกล้า	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม/ ปัญหาและอุปสรรค ของเครือข่ายกลุ่มทอผ้า ย้อมคราม อำเภอคำตา กล้า และความต้องการ การหนุนเสริมเพื่อสร้าง เครือข่ายคุณค่า	1 วัน	
17	6 ม.ค. 49	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. จกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับองค์กรต่างๆ พร้อมกับการวางแผนการ ดำเนินงานต่อไป	3 ชั่วโมง	
18	9 ม.ค. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับกลุ่ม เครือข่าย ยางพารา อำเภอนิคมน้ำ อูน	กลุ่มเครือข่าย ยางพารา อำเภอนิคมน้ำอูน (10 คน)	ที่ทำการ ประธาน กลุ่ม เครือข่าย ยางพารา อำเภอนิคมน้ำ อูน	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม/ ปัญหาและอุปสรรค ของ เครือข่ายยางพารา อำเภอ นิคมน้ำอูน	3 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
		น้ำอูน		น้ำอูน			
19	13 ม.ค. 49	เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กลุ่ม อาชีพบริเวณ รอบๆ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	กลุ่มอาชีพต่างๆ (32 คน)	ลานชุมชน บ้านหนอง หอย	รับทราบข้อมูลและ สถานการณ์ และความ ต้องการต่างๆ ของกลุ่ม	1 วัน	ช่วงบ่าย
20	19 ม.ค. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับกลุ่ม เครือข่ายปุย ข้าวภาพ อำเภอเนินคม น้ำอูน	กลุ่มเครือข่าย ปุยข้าวภาพ อำเภอเนินคมน้ำอูน (10 คน)	ที่ทำการ ประธาน กลุ่ม เครือข่าย ปุยข้าวภาพ อำเภอเนินคม น้ำอูน	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม/ ปัญหาและอุปสรรค ของ เครือข่ายปุยข้าวภาพ อำเภอเนินคมน้ำอูน	3 ชั่วโมง	
21	27 ม.ค. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับกลุ่ม เครือข่ายแปร รูปเม้า อำเภอกุศบาก	กลุ่มเครือข่าย แปรรูปเม้า อำเภอกุศบาก (10 คน)	ที่ทำการ ประธาน กลุ่ม เครือข่าย แปรรูปเม้า อำเภอกุศบาก	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม/ ปัญหาและอุปสรรค ของ เครือข่ายแปรรูปเม้า อำเภอกุศบาก	3 ชั่วโมง	
22	3 ก.พ. 49	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. ฉกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับองค์กรต่างๆ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างนักวิจัยในทีม พร้อมกับการวางแผนการ ดำเนินงานต่อไป	3 ชั่วโมง	
23	18	เวทีย่อย	กลุ่มเครือข่ายทอ	สำนักงาน	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล	3 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
	ก.พ. 49	แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับกลุ่ม เครือข่ายทอผ้า ย้อมคราม และกลุ่ม OTOP ผ้า ย้อมคราม อำเภอดำ ดง	ผ้าย้อมคราม และกลุ่ม OTOP ผ้าย้อมคราม อำเภอดำดง (20 คน)	พัฒนา ชุมชน อำเภอดำ ดง	เพื่อสร้างเครือข่ายคุณค่า กลุ่มเครือข่ายทอผ้าย้อม ครามและกลุ่ม OTOP อำเภอดำดง และเกิด พันธมิตรใจแห่ง เครือข่ายคุณค่าขึ้น ของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ		
24	ก.พ. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ความ ต้องการการ หนุนเสริมของ กลุ่มเครือข่าย ทอผ้าย้อมคราม อำเภอดำ ดง	กลุ่มเครือข่ายทอ ผ้าย้อมคราม และกลุ่ม OTOP ผ้าย้อมคราม อำเภอดำดง (20 คน)	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน อำเภอดำ ดง	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ความต้องการ/รูปแบบ การหนุนเสริมเพื่อสร้าง เครือข่ายคุณค่ากลุ่ม เครือข่ายทอผ้าย้อมคราม อำเภอดำดง	3 ชั่วโมง	
25	3 มี.ค. 49	เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชุมชน รอบ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	ประชาชนในเขต ตำบลเชียงเครือ (32 คน)	ลานชุมชน บ้านหนอง หอย	รับทราบข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา และ ความต้องการต่างๆ ของ ประชาชน	1 วัน	
26	13 -15 มี.ค. 49	เวทีจัดเตรียม รูปแบบการ หนุนเสริม กระบวนการ สร้างเครือข่าย คุณค่า	ทั้งหมดของทีมวิจัย และทั้งหมดของ ทีมในการหนุน เสริมกระบวนการ สร้างเครือข่าย คุณค่า (10 คน)	มหาวิทยาลัย เกษตรศา สตร์ วิทยา เขต บางเขน/ วิทยาเขต เฉลิมพระ เกียรติ	ได้รูปแบบของ กระบวนการในการหนุน เสริมการสร้างเครือข่าย คุณค่า รวมทั้งช่วงเวลาใน การหนุนเสริมให้เกิด เครือข่ายคุณค่า	3 วัน	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
				จังหวัด สกลนคร			
27	17 มี.ค. 49	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. ฉกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีฯพร้อมกับ การวางแผนการ ดำเนินงานต่อไป	3 ชั่วโมง	
28	24 มี.ค. 49	อบรมการรมดำ มิด	กลุ่มตีมีด บ้านนายอ (15 คน)	อาคาร ปฏิบัติการ วิศวกรรมเค รื่องกล มก.ฉกส.	ชาวบ้านได้รับความรู้และ ฝึกปฏิบัติด้านการรมดำ เหล็ก	1 วัน	
29	31 มี.ค. 49	เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชุมชน รอบ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	ประชาชนในเขต ตำบลเชียงเครือ (32 คน)	ลานชุมชน บ้านหนอง หอย	รับทราบความต้องการ ต่างๆ ของประชาชน และ แลกเปลี่ยนแนวคิดเพื่อ พัฒนาชุมชน	3 ชั่วโมง	
30	17- 21 เม.ย. 49	เวทีการหนุน เสริมเครือข่าย คุณค่าการแปร รูปผ้าย้อมคราม	ทีมวิจัย/ทีมหนุน เสริม/เครือข่าย กลุ่มอาชีพทอผ้า ย้อมคราม/ เครือข่าย OTOP ผ้าย้อมคราม อำเภอคำตากล้า (40 คน)	สำนักงาน พัฒนา ชุมชน อำเภอคำ ตากล้า	เกิดกลุ่มเครือข่ายแปรรูป ผ้าย้อมครามขึ้นในพื้นที่ อำเภอคำตากล้า ทำให้ทั้ง เครือข่ายกลุ่มอาชีพทอผ้า ย้อมคราม และกลุ่ม เครือข่าย OTOP ทอผ้า ย้อมครามสามารถดำเนิน กิจกรรมเครือข่ายคุณค่า ได้สมบูรณ์มากขึ้น	5 วัน	
31	24 เม.ย.	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีหนุนเสริมฯ	3 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
	49			ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. ฉกส.	พร้อมกับการวางแผนการ ดำเนินงานต่อไป		
32	28 เม.ย. 49	เวทีใหญ่ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่าง กลุ่มเครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ชีวภาพ/ เครือข่ายแปรรูป แม่/เครือข่าย ทอดผ้าฝ้าย อำเภอเนิน น้ำอุ่น/ กุด บาก/ภูพาน/ วาริชภูมิ	ตัวแทนกลุ่ม เครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ชีวภาพ/เครือข่าย แปรรูปแม่/ เครือข่ายทอดผ้า ฝ้าย (20 คน)	ศาลา ประชาคม ที่ว่าการ อำเภอเนิน น้ำอุ่น	ทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูล ของสถานการณ์กลุ่ม/ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งความต้องการ/ รูปแบบการหนุนเสริมเพื่อ สร้างเครือข่ายคุณค่า และเกิดพันธะทางใจแห่ง เครือข่ายคุณค่าขึ้น ของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ กระบวนการ	1 วัน	
33	9 พ.ค. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่าง กลุ่มเครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ชีวภาพ/ เครือข่ายแปรรูป แม่/อำเภอ เนินน้ำอุ่น/กุด บาก/ภูพาน/ วาริชภูมิ	ตัวแทนกลุ่ม เครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ชีวภาพ/เครือข่าย แปรรูปแม่ (15 คน)	ที่ทำการ กลุ่มแปรรูป แม่ ตำบล สร้างก่อ- อำเภอภู พาน จังหวัด สกลนคร	เกิดพันธะเบื้องต้นในการ ผสานเครือข่ายแต่ละ เครือข่ายให้เกิดเป็น เครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืน	1 วัน	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่ -	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
34	16 พ.ค. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่าง กลุ่มเครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ข้าวภาพ/ เครือข่ายแปรรูป แม่/อำเภอ นิคมน้ำอุ่น/ กุด บาก/ภูพาน/ วาริชภูมิ	ตัวแทนกลุ่ม เครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ข้าวภาพ/เครือข่าย แปรรูปแม่ (12 คน)	ที่ทำการ กลุ่มแปรรูป แม่ ตำบล สร้างค้อ อำเภอภู พาน จังหวัด สกลนคร	เกิดข้อตกลงในเบื้องต้นใน การสร้างแรงหนุนเสริม ระหว่างเครือข่ายใน รูปแบบต่างตอบแทน	1 วัน	
35	19 พ.ค. 49	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. ฉกส.	การสรุปข้อมูลจากการที่ ลงไปสร้างเวทีพร้อมกับ การวางแผนการ ดำเนินงานต่อไป	3 ชั่วโมง	
36	26 พ.ค. 49	เวทีย่อย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่าง แหล่งภูมิปัญญา ท้องถิ่น/ กลุ่ม เครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ข้าวภาพ/ เครือข่ายแปรรูป แม่/อำเภอ นิคมน้ำอุ่น/ กุด บาก/ภูพาน/	ตัวแทนกลุ่ม เครือข่าย ยางพารา/ เครือข่ายปุย ข้าวภาพ/เครือข่าย แปรรูปแม่ (15 คน)	วัดป่าดง ชมพูพาน ตำบลสร้าง ค้อ อำเภอภู พาน จังหวัด สกลนคร	เกิดกระบวนการหนุน เสริมการสร้างเครือข่าย คุณค่าจากแหล่งที่เป็นภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้ สามารถดำเนินกิจกรรม เครือข่ายคุณค่าได้ สมบูรณ์มากขึ้น	1 วัน	

ลำดับ ที่	วัน เดือน ปี	กระบวนการ/ วิธีการ	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ (จำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
		วาริชภูมิ					
37	14 มิ.ย. 49	เวทีหนุนเสริม เพื่อการ แก้ปัญหาแม่ แบบบูรณาการ	เครือข่ายแปรรูป แม่ และ นักวิชาการด้าน บริหารธุรกิจ (15 คน)	ที่ทำการ กลุ่มแปรรูป แม่ ตำบล สร้างค้อ อำเภอภู พาน จังหวัด สกลนคร	เกิดแนวคิด และวิธีการ แก้ปัญหาทางด้านการ ตลาดแม่ และการ สานต่อแนวคิดเพื่อ แก้ปัญหาโดยนักวิชาการ ของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	1 วัน	
38	14 ก.ค. 49	ประชุมเวที แนวคิดและ มุมมองของ หน่วยงานใน พื้นที่ต่อ นโยบายของรัฐ ในการแก้ปัญหา ความยากจน	สหกรณ์/เกษตร/ เกษตรและห สหกรณ์/ธกส./ พัฒนาชุมชน (12 คน)	ห้องพระ พิรุณ อาคาร บริหาร มก. ฉกส.	ได้รับทราบแนวคิด และ มุมมองต่างๆ ของภาครัฐ ที่มีต่อนโยบายแก้ปัญหา ความยากจน	4 ชั่วโมง	
39	31 ก.ค. 49	ประชุมย่อย ทีมวิจัย	ทีม วิจัย 5 คน	ห้องประชุม คณะศิลป ศาสตร์และ วิทยาการ จัดการ มก. ฉกส.	การสรุปข้อมูลเพื่อการ เขียนรายงานวิจัยฉบับ สมบูรณ์	1 วัน	

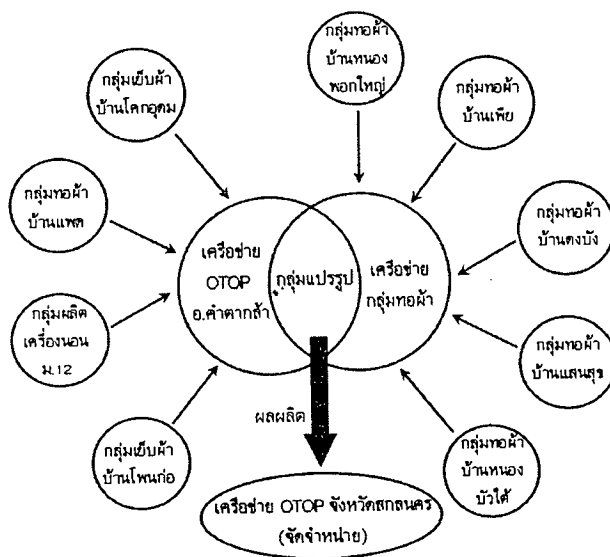
บทที่ 4

เครือข่ายคุณค่าพื้นที่จังหวัดสกลนคร

4.1. จำนวน/รูปแบบเครือข่ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

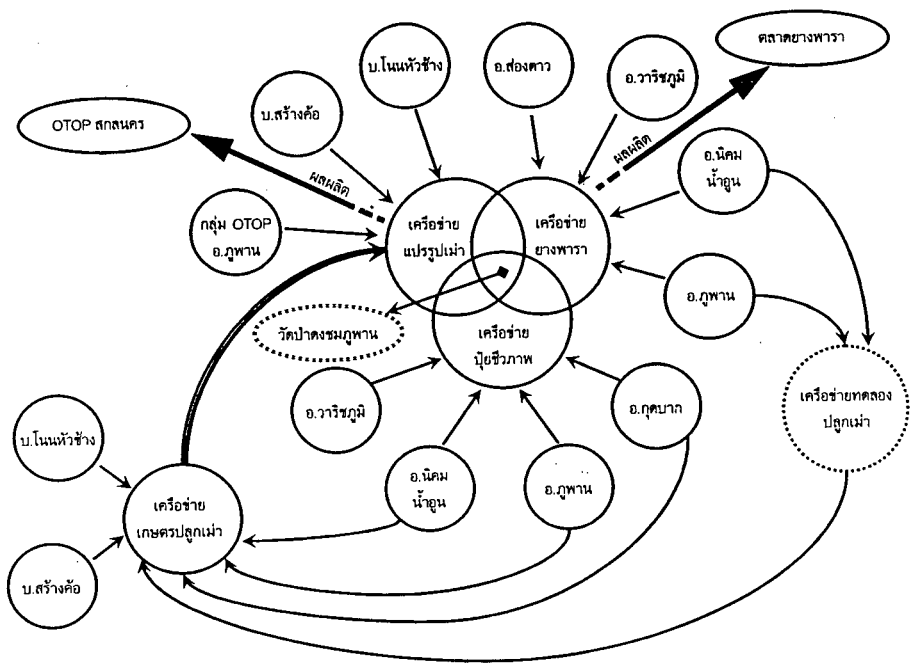
ในการดำเนินงานของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครภายใต้กรอบวิธีวิจัย ในการที่จะสร้างเครือข่ายคุณค่า เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อย่างยั่งยืนนั้น หลังจากที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ดำเนินงานวิจัย ปรากฏผลของการรวมตัวของกลุ่มอาชีพต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในภาครัฐ และปรากฏอยู่ในภาคประชาชน เข้าเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายคุณค่าขึ้นในพื้นที่จังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งสิ้น 2 เครือข่ายใหญ่ๆซึ่งจะได้บรรยายดังต่อไปนี้

4.1.1 เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามค่าตากกล้า

ภาพที่ 4.1 เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามค่าตากกล้า

4.1.2 เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน

ภาพที่ 4.2 แสดงเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน

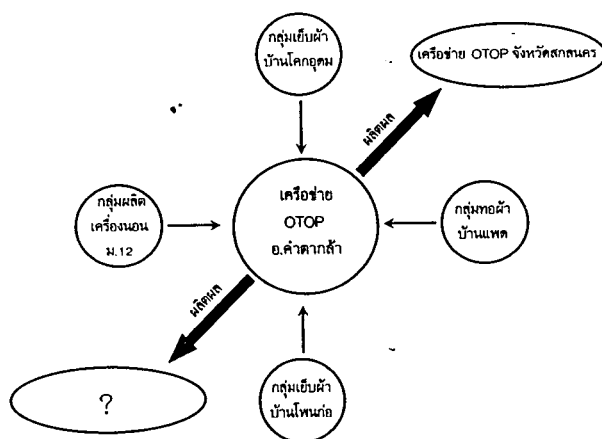
4.2. ความเป็นมา และความสำคัญของแต่ละเครือข่าย

4.2.1 เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากกล้า

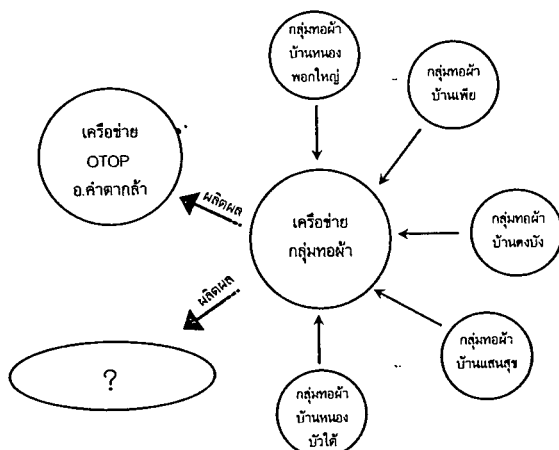
4.2.1.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

สำหรับเครือข่ายผ้าย้อมครามคำตากกล้านี้ เกิดขึ้นจากการผสมรวมตัวกันระหว่างเครือข่ายกลุ่มอาชีพทอผ้าย้อมครามเดิม และเครือข่าย OTOP ของอำเภอคำตากกล้า รวมกับกลุ่มเครือข่ายที่เกิดจากการหนุนเสริมของทีมีวิจัย อันได้แก่ เครือข่ายการแปรรูปผ้าย้อมคราม ขึ้นเป็นเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากกล้า ดังแสดงความเกี่ยวเนื่องระหว่างเครือข่ายดั้งเดิม และเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นดังนี้

- เครือข่ายเดิม อำเภอดำตาล

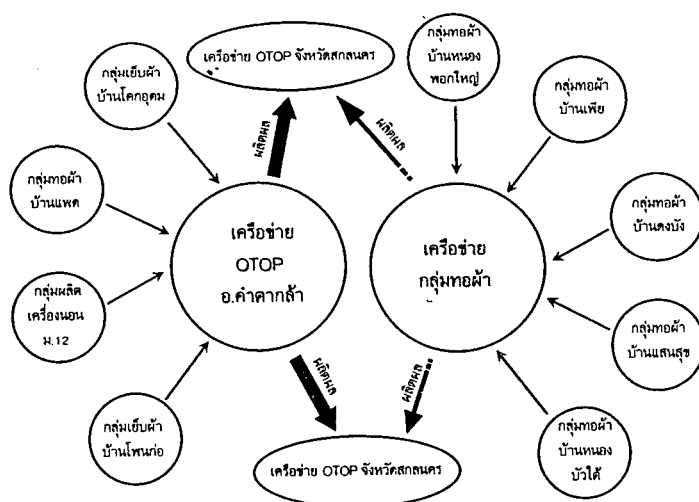

ภาพที่ 4.3 แสดงเครือข่าย OTOP ของอำเภอดำตาล (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)

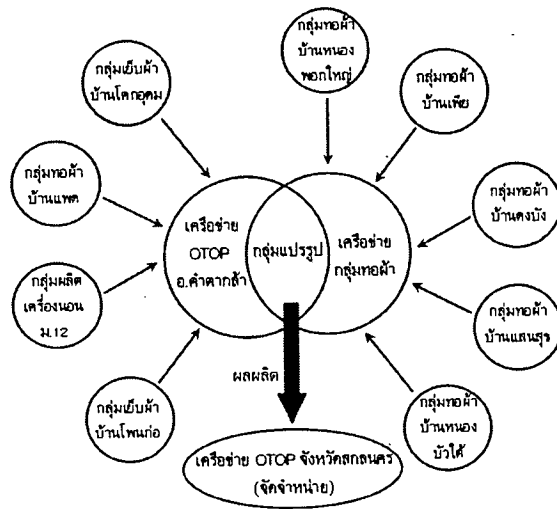
ภาพที่ 4.4 แสดงเครือข่ายกลุ่มทอผ้าอำเภอดำตาล (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)

- สถานการณ์เครือข่ายเดิม อำเภอดำตาล

ภาพที่ 4.5 แสดงสถานการณ์เครือข่ายเดิม อำเภอดำตาล

- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 4.6 แสดงเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้า

4.2.1.2 การดำเนินการของเครือข่ายคุณค่า

สำหรับเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้าที่เกิดขึ้นนี้ ปัจจุบันมีการดำเนินงานที่ประสานกันระหว่างเครือข่าย OTOP และเครือข่ายกลุ่มทอผ้ามากขึ้น โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคำตากล้าเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการประสานเครือข่ายทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแปรรูปผ้าที่เกิดขึ้นใหม่จากการหนุนเสริมของทมิวจัยนั้นเป็นที่จับตามองของภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งมีส่วนเข้ามาช่วยจัดบทบาทของกลุ่มดังกล่าวที่จัดตั้งขึ้นให้มีศักยภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามกลุ่มแปรรูปผ้าที่เกิดขึ้นนี้ยังคงต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาฝีมือด้านการแปรรูปผ้าอยู่บ้างพอสมควรจึงจะทำให้เครือข่ายคุณค่านี้สมบูรณ์ได้ แต่ถึงกระนั้นก็ตามกระแสตอบรับจากทั้งเครือข่าย OTOP และ เครือข่ายทอผ้า ต่อกลุ่มแปรรูปผ้าที่เกิดขึ้นนี้เป็นที่พอใจของทั้งสองกลุ่มเครือข่ายอย่างมาก โดยทั้งสองกลุ่มเครือข่ายต่างมีการเกื้อหนุนกันมากขึ้นโดยผ่านกลุ่มแปรรูปผ้าที่เกิดขึ้นนี้เอง โดยกลุ่มแปรรูปผ้าจะมีหน้าที่แปรรูปผ้าดิบที่เป็นผลิตผลของทั้งสองกลุ่มที่มีมากให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถหาตลาดได้ง่าย และมีราคาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเครือข่ายทอผ้าที่มีตลาดผ้าดิบที่แคบ และราคาถูก อีกทั้งเมื่อผลิตผลของกลุ่มทอผ้าส่งผ่านไปยังกลุ่มแปรรูปผ้าที่ได้รับการหนุนเสริมนี้จะสามารถมีตลาดรองรับผ่านทางกลุ่มเครือข่าย OTOP ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายคุณค่านี้ได้ ซึ่งตลาดดังกล่าวเป็นตลาดที่กว้าง และได้รับการสนับสนุนจากทางจังหวัดสกลนคร และจากสมาชิก OTOP จากส่วนต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก

4.2.1.3 วัตถุประสงค์/เป้าหมายของเครือข่ายคุณค่า

เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้าที่เกิดขึ้นนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อที่จะยกระดับความยากจนของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งอำเภอคำตากล้านี้เป็นอำเภอที่นับได้ว่ามีระดับของความยากจนสูง

อำเภอหนึ่งของจังหวัดสกลนคร อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์รองทางด้านอื่นนั้นที่มวิจัยก็มีอาจมองข้ามได้ ดังนั้นที่มวิจัยจึงมีแนวทางของวัตถุประสงค์ร่วมของเครือข่ายต่างๆ ที่เกิดเป็นเครือข่ายคุณค่าดังนี้

- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืน สามารถนำพากลุ่มสมาชิกเครือข่ายก้าวข้ามพ้นกำแพงแห่งความยากจนได้
- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่กลุ่มสมาชิกทุกกลุ่มในเครือข่ายสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และสามารถพัฒนากลุ่มองค์กรในเครือข่ายให้ก้าวหน้าได้ในทุกกลุ่มสมาชิก
- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่ลดการพึ่งพิงการดำเนินงาน และการช่วยเหลือจากภาครัฐลง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง
- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับเครือข่ายคุณค่าอื่นในพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

จากวัตถุประสงค์ของเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้าข้างต้นนั้น ที่มวิจัยได้กำหนดเป้าหมาย หรือเป้าประสงค์ของเครือข่ายคุณค่าไว้ประกอบวัตถุประสงค์ดังนี้

- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ต้องสามารถที่จะนำพาสมาชิกก้าวพ้นประตูแห่งความยากจนไปสู่ประตูแห่งความอยู่ดีกินดี ตามเกณฑ์ที่รัฐกำหนดไว้ได้
- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ต้องสามารถดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ในการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน และมีการพึ่งพิงภาครัฐน้อยลง
- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ต้องมีการเกื้อหนุนระหว่างกลุ่มองค์กรสมาชิกในเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และยุติธรรม

4.2.1.4 แนวทางการดำเนินการ

ในเวทีรวบรวมข้อมูล และเวทีสังเคราะห์ข้อมูลของที่มวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครที่ได้ลงพื้นที่ไปนั้น เมื่อที่มวิจัยพบแนวทางความเป็นไปได้ของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้นของพื้นที่อำเภอคำตากล้า ที่มวิจัยได้ดำเนินการประชุมที่มวิจัยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ที่มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับกลุ่มองค์กรเป้าหมาย และผู้นำองค์กรกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาแนวทางการหนุนเสริม รวมทั้งหาบริบทร่วมของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้น ในส่วนของเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้า ภายหลังจากเวทีสังเคราะห์ข้อมูล ที่มวิจัยได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินการดังนี้

- (1) ทีมวิจัย/กลุ่มเครือข่าย/หน่วยงานภาครัฐ ร่วมกันค้นหาบริบทร่วม และลักษณะวิถีของเครือข่ายคุณค่าที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ และอัตวิสัยของกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่
- (2) ทีมวิจัย/กลุ่มเครือข่าย/หน่วยงานภาครัฐ ร่วมกันค้นหาแรงหนุนเสริม ที่จะสามารถส่งให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นในพื้นที่
- (3) ทีมวิจัย/ทีมหนุนเสริม ลงพื้นที่ดำเนินการหนุนเสริมเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น รวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของปัญหา และอุปสรรคในอันที่จะเกิดกับเครือข่ายคุณค่าในภาคหน้า
- (4) ทีมวิจัย/หน่วยงานภาครัฐ/เครือข่ายคุณค่า ร่วมกันสังเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค อันพียงคาดว่าจะเกิดขึ้นกับเครือข่ายคุณค่า และแปรรูปผลของการสังเคราะห์นั้นไปเป็น บริบทของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

4.2.1.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ในขณะปัจจุบันนี้ เครือข่ายคุณค่าผ่าย่อมครามค่าตากล้าได้ดำเนินการไปตามบริบท และลักษณะวิถีของเครือข่ายตามสภาพอันพึงเป็นของเครือข่ายคุณค่าในภาวะเริ่มต้น ทีมวิจัยยังมีอาจสรุปได้ว่า เครือข่ายคุณค่าผ่าย่อมครามค่าตากล้านี้ ประสพผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งสิ้นทุกประการ แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จแห่งการกำเนิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าผ่าย่อมครามค่าตากล้า เป็นสิ่งที่ทำให้ทีมวิจัยหวังไว้อย่างสูงว่า เครือข่ายคุณค่าที่ถือกำเนิดขึ้นดังกล่าว จะสามารถบรรเทาปัญหาความยากจนในพื้นที่ลงได้บ้าง ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเกิดเครือข่ายคุณค่าผ่าย่อมครามค่าตากล้า ที่ทีมวิจัยสามารถสรุปได้ในขณะนี้ดังนี้

(1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จอันเกี่ยวเนื่องมาจากทีมวิจัย

สำหรับในประเด็นนี้ องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายคุณค่าที่สำคัญได้แก่

- ความชัดเจนในโจทย์วิจัย และความชัดเจนในบริบทของการสร้างเครือข่ายคุณค่า ของทีมวิจัยทุกท่านที่มีทิศทางเดียวกัน
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ที่ทีมวิจัยเปิดกว้างให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริบทที่จะเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว

- การกำหนดและคัดเลือกบรรดาองค์กร/ผู้นำกลุ่มองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งเครือข่ายที่เหมาะสมในการเข้ามาสู่กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า

- การลงพื้นที่ของทีมวิจัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งการเร่งรุดลงพื้นที่ในช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสม

(2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จอันเกี่ยวเนื่องมาจากกลุ่มองค์กรประชาชน/หน่วยงานในพื้นที่

สำหรับในประเด็นนี้ องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายคุณค่าที่สำคัญได้แก่

- ความชัดเจน และความเข้าใจในเครือข่ายคุณค่า ของกลุ่มองค์กร/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

- การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ของกลุ่มองค์กร/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

- กลุ่มองค์กร/ผู้นำกลุ่มองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีความต้องการร่วมกันในการที่จะจัดความยากจนให้หมดไปจากกลุ่มสมาชิก และพื้นที่

- กลุ่มองค์กร/ผู้นำกลุ่มองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งเครือข่ายที่รวมกันก่อเกิดเป็นเครือข่ายคุณค่านั้น ล้วนเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง และมีระบบการจัดการกลุ่มที่ดี

- หน่วยงานภาครัฐเข้าใจบทบาท และกระบวนการในการวิจัยของทีมวิจัย รวมทั้งให้การสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นในพื้นที่

4.2.1.6 การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น

สำหรับในการดำเนินการ หรือการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้าที่เกิดขึ้นนี้ จะมีแกนในการดำเนินกิจกรรมคือ กลุ่มเครือข่าย OTOP อำเภอคำตากล้า ทั้งนี้เนื่องมาจากว่า กลุ่มเครือข่ายดังกล่าวนี้ มีความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นระบบอยู่เป็นทุนเดิม และสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบปฏิบัติที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งด้านการผลิต และด้านการตลาดที่มีฐานอำนาจอยู่เดิม ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นใหม่นี้ได้เป็นอย่างดี

กลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ในเครือข่ายนี้ที่สำคัญคือ กลุ่มแปรรูปผ้าดิบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มาจากส่วนหนึ่งของกลุ่มผ้าฝ้ายธรรมชาติ, กลุ่มผ้าฝ้ายย้อมคราม และกลุ่มผ้าดิบในรูปแบบอื่นที่มีอยู่เดิมเป็นจำนวนมากในพื้นที่ คนเหล่านี้รวมตัวกันเป็นกลุ่มมีเป้าประสงค์หลักในการระบายผ้าดิบที่กองอยู่ในพื้นที่ที่มีอยู่

เป็นจำนวนมาก โดยการระบายผ้าดิบออกสู่ภาคการตลาดนั้น จะเน้นในการแปรรูปผ้าดิบในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าย้อมครามที่มีอยู่อย่างมากในพื้นที่ ให้เป็นสินค้าในรูปแบบต่างๆที่มีความหลากหลายและมีความประณีตมากขึ้น อีกทั้งยังมีความเป็นรูปแบบสมัยนิยมมากขึ้นกว่าที่ผ่านมาในอดีต โดยผ้าดิบที่ผ่านการแปรรูปแล้วนี้ จะถูกส่งต่อไปยังกลุ่ม OTOP เพื่อดำเนินการด้านการตลาดที่ได้รับการสนับสนุนอยู่ในสาระบบเดิมของกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งในส่วนท้องถิ่น และภูมิภาค

อย่างไรก็ตามในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นใหม่นี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐในพื้นที่ในการสร้างทางเดินที่มีเป้าหมาย มิใช่เป็นการเดินที่ยังคลุมเครือแม้ว่าจะเป็นทางเดินใหม่ก็ตาม ดังนั้นที่มวิชัยจังหวัดสกลนคร จึงได้ขอความร่วมมือสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคำตากล้าในการเป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ทั้งในด้านวิชาการการผลิต และส่งเสริมความเป็นระบบของกลุ่มเครือข่ายอันเป็นสากลให้เกิดขึ้น ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคำตากล้าได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ทั้งยังได้ประชาสัมพันธ์เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นไปยังพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ให้เห็นถึงคุณค่าแห่งเครือข่ายในรูปแบบของความเกื้อหนุนกันโดยปราศจากผลประโยชน์ ซึ่งได้รับการตอบรับในการเกิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าของคนในพื้นที่เป็นอย่างดี

4.2.1.7 ปัญหาและการแก้ปัญหาในระหว่างการสร้างเครือข่ายคุณค่า

การเกิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้าซึ่งใช้เวลาในการสร้างเพียง 1 ปีนั้น ดูราวกับว่าเป็นระยะเวลาที่รวดเร็ว ปราศจากอุปสรรค และปัญหาในการดำเนินการสร้างเครือข่ายคุณค่าให้เกิดขึ้น แต่ในสภาพแห่งความจริงในการดำเนินงานของที่มวิชัยแล้วนั้น ปัญหาต่างๆได้เกิดขึ้นอย่างมากมาย อย่างไรก็ตามกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้านั้น เป็นสิ่งที่ที่มวิชัยจังหวัดสกลนครต้องอาศัยความรอบคอบในการตัดสินใจเป็นอย่างมาก อนึ่งปัญหา และการดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ สำหรับเครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากล้า ที่มวิชัยจังหวัดสกลนคร สามารถจำแนก และอธิบายได้พอสังเขปดังนี้

- ปัญหาการเลือกประเภท และรูปแบบของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้น

ปัญหาในประเด็นนี้เป็นเรื่องที่หนักใจอย่างมากในกระบวนการสรรหาเครือข่ายที่เหมาะสมในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เพื่อพัฒนาให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้น เนื่องจากว่าจังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างขวางมาก อีกทั้งยังมีพื้นที่บางส่วนของจังหวัดยังเป็นที่กันดาร ยากต่อการเข้าถึง ดังนั้นการสรรหาประเภทของการหนุนเสริม และรูปแบบของเครือข่ายคุณค่าจึงกระทำได้ยากในช่วงแรกของการดำเนินงานของที่มวิชัย

ต่อปัญหาดังกล่าวที่มิวิจัยได้ประชุมตัดสินใจในการเลือกประเภท และรูปแบบของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้นจากข้อมูลของทางภาครัฐ ทีมวิจัยจังหวัดสกลนครจึงได้ใช้วิธีบูรณาการข้อมูลกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่มีอยู่ในจังหวัดสกลนครทั้งหมดในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลที่ได้ ทีมวิจัยได้ดำเนินการประชุมสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดเพื่อคัดเลือกหากลุ่มเครือข่ายเป้าหมายที่ต้องการบนความเข้าใจ และแนวทางการดำเนินงานที่เป็นไปในทางเดียวกันของทีมวิจัยทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวผ่านล่วงไปได้ด้วยดี

- ปัญหาการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องเครือข่ายคุณค่ากับกลุ่มองค์กรในพื้นที่

ปัญหาในประเด็นนี้เกิดขึ้นจาก ความไม่เข้าใจของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ถึงสิ่งที่นักวิชาการทั้งภาครัฐ และเอกชนพยายามยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่กลุ่มองค์กรภาคประชาชนดังกล่าว ได้สัมผัสถึงความล้มเหลวแห่งความพยายามให้ความช่วยเหลือแบบฉาบฉวย อันมีผลประโยชน์แอบแฝง และการถูกทอดทิ้งจากกระบวนการที่ไม่ต่อเนื่องแห่งความพยายามช่วยเหลือนั้น อีกทั้งไม่เข้าใจในระบบการดำเนินการที่ซับซ้อนที่ภาครัฐได้สร้างขึ้นในพื้นที่ การต่อต้าน การไม่ให้ความร่วมมือ จึงมักเกิดขึ้นก่อนเป็นลำดับแรกเมื่อมีโครงการประเภทนี้เกิดขึ้นในพื้นที่

ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ท้าทายทีมวิจัยมากที่สุด สร้างความหนักใจให้กับทีมวิจัยอย่างมากในการลงพื้นที่ การไม่สนองตอบต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของมวลชนในพื้นที่เกิดขึ้นอย่างมากในช่วงแรกของการดำเนินงานวิจัย การอาศัยหน่วยงานภาครัฐในการสร้างความเข้าใจกับมวลชนในพื้นที่นั้นกลับกลายเป็นเรื่องยากขึ้นไปอีก ในเมื่อหน่วยงานภาครัฐบางหน่วยงานยังคงมีความเข้าใจในกระบวนการแก้ไขปัญหาในเรื่องเดียวกันที่ไม่ตรงกัน ดังนั้นการอาศัยข้อมูลภาครัฐบางหน่วยงานในการลงพื้นที่นั้นกระทำไม่ได้ ทีมวิจัยพยายามเป็นอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจในกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าให้กับมวลชนในพื้นที่ การลงพื้นที่ให้มากขึ้น และการลงพื้นที่โดยไม่อาศัยการอ้างถึงหน่วยงานภาครัฐเป็นทางเลือกเดียวที่ยังพอให้เราได้เห็นแสงแห่งความร่วมมือจากกลุ่มองค์กรภาคประชาชนได้บ้าง แม้ว่าจะยังเป็นเพียงแสงรำไรก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ความเหนื่อยยาก ทั้งทางกาย และทางใจอย่างสาหัสก็ได้กลายเป็นปลิดทิ้ง เมื่อแสงแห่งความร่วมมือได้เจิดจรัสขึ้นในพื้นที่จนได้ ทีมวิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่สามารถขจัดเมฆหมอกแห่งความระแวง อันนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจกันให้หมดไปนั้น คือการที่เรากล้ายอมรับฟังความคิดเห็นในอดีตทั้งหมดที่ถูกยกขึ้นมาพิจารณาโดยกลุ่มมวลชนในพื้นที่ รวมทั้งยอมรับฟังแนวทางการดำเนินการแก้ไขความผิดพลาดในอดีตจากกลุ่มมวลชนในพื้นที่ที่อยู่ติดกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด โดยไม่แก้ตัวให้กับข้อผิดพลาดในอดีตที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นใครก่อนขึ้นไว้ ไม่เว้นแม้แต่มิวิจัยเองก็ตาม

- ปัญหากระบวนการหนุนเสริมกิจกรรมการดำเนินการเครือข่ายคุณค่า

เมื่อเครือข่ายคุณค่าผ่าย้อมครมค่าตากล้าเริ่มมีการรวมตัว และมีการดำเนินการเครือข่ายในระยะแรกผ่านพ้นไป กระบวนการตกแต่งเครือข่ายจึงบังเกิดขึ้น ปัญหาก็บังเกิดตามมา รูปแบบของกระบวนการหนุนเสริมเครือข่ายเป็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง ความเห็นที่ไม่ตรงกันก็บังเกิด ยังผลให้เกิดความไม่มั่นใจในเครือข่ายคุณค่าที่จะบังเกิดขึ้น

ทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร ใช้ความพยายามในการปรับรูปแบบกระบวนการหา รูปแบบของการหนุนเสริมของกลุ่มเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้น โดยการใช้การจำลองความเป็นไปได้แห่งผลลัพธ์ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มที่ต้องการได้เห็นพร้อมๆกันในทุกกลุ่มสมาชิก การดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้กระบวนการสรรหารูปแบบของการหนุนเสริมการดำรงอยู่ของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้นนี้ เป็นรูปเป็นร่างขึ้น ซึ่งผลความต้องการกระบวนการหนุนเสริมของเครือข่ายคุณค่านี้เป็นไปในทางเดียวกันของกลุ่มสมาชิกเครือข่าย

4.2.1.8 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากเครือข่ายคุณค่าผ่าย้อมครมค่าตากล้า

ในการดำเนินการสร้างเครือข่ายคุณค่าผ่าย้อมครมค่าตากล้านี้ ทีมวิจัยได้เรียนรู้ กระบวนทัศน์ในการดำเนินงานต่างๆมากมาย ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ดังนี้

- การได้เข้าใจถึงกระบวนการวางเงื่อนไขในการดำเนินงานวิจัยที่เหมาะสม โดยการพิจารณาเงื่อนไขเดิมที่เคยใช้ในพื้นที่เป้าหมายทั้งที่สามารถดำเนินการได้ลุล่วง และที่ไม่สามารถดำเนินการได้ลุล่วง ซึ่งสามารถสรุปได้โดยสังเขปแห่งวิถีการวางเงื่อนไขคือ ผู้ซึ่งเป็นผู้วางเงื่อนไขนั้นควรประกอบไปด้วย ทีมวิจัย และองค์กรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เป็นผู้วางเงื่อนไขร่วมกัน มิใช่เป็นการวางเงื่อนไขเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งโดยมากแล้วเป็นการวางเงื่อนไขของกลุ่มผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงบทเรียนที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย

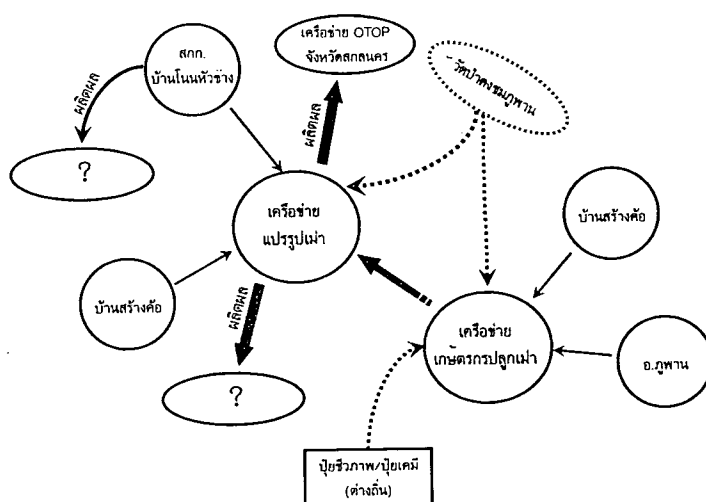
- การเข้าถึงบริบทของข้อมูลจริงในพื้นที่ ที่ทีมวิจัยได้รับจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานวิจัยได้ ทีมวิจัยต้องสังเคราะห์ข้อมูลในเรื่องเดียวกันของแต่ละหน่วยงานที่มีความไม่ตรงกัน ไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยามที่ไม่ตรงกับบริบทที่ควรจะเป็น ทีมวิจัยต้องอาศัยทฤษฎีแห่งความน่าจะเป็นในการสังเคราะห์ข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในการดำเนินงานวิจัยให้ใกล้เคียงกับบริบทแห่งความเป็นจริงในพื้นที่มากที่สุด

4.2.2 เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน

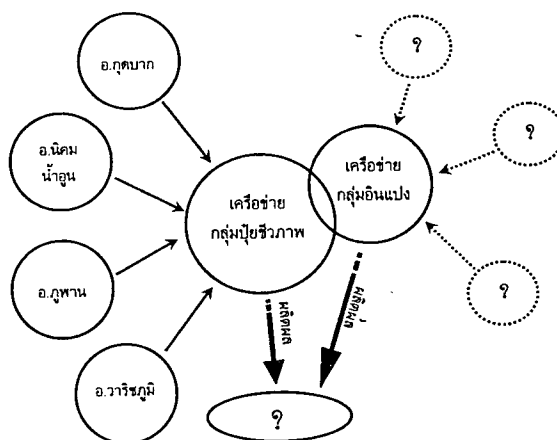
4.2.2.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

ในส่วนของเครือข่ายเดิมบริเวณเทือกผาภูพานนี้ ประกอบไปด้วยกลุ่มเครือข่ายต่างๆ จำนวนมาก กระจายอยู่เป็นบริเวณกว้าง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว เครือข่ายเหล่านี้มักจะอยู่ในลักษณะเครือข่ายโดดๆ มีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างเครือข่ายน้อย ซึ่งภายหลังจากที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ตามกระบวนการที่กำหนด แล้ว ทีมวิจัยพบว่ากลุ่มเครือข่ายที่สามารถที่จะก่อให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นได้ประกอบไปด้วย กลุ่มเครือข่ายแปรรูปเฒ่า, กลุ่มเครือข่ายปุ๋ยชีวภาพ, กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรปลูกเฒ่า และกลุ่มเครือข่ายยางพารา ดังแสดงความเกี่ยวเนื่องระหว่างเครือข่ายดั้งเดิม และเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นดังนี้

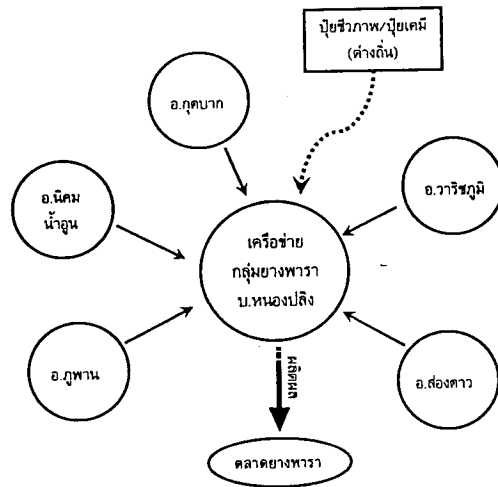
- เครือข่ายเดิมบริเวณเทือกผาภูพาน

ภาพที่ 4.7 แสดงเครือข่ายแปรรูปเฒ่า (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)

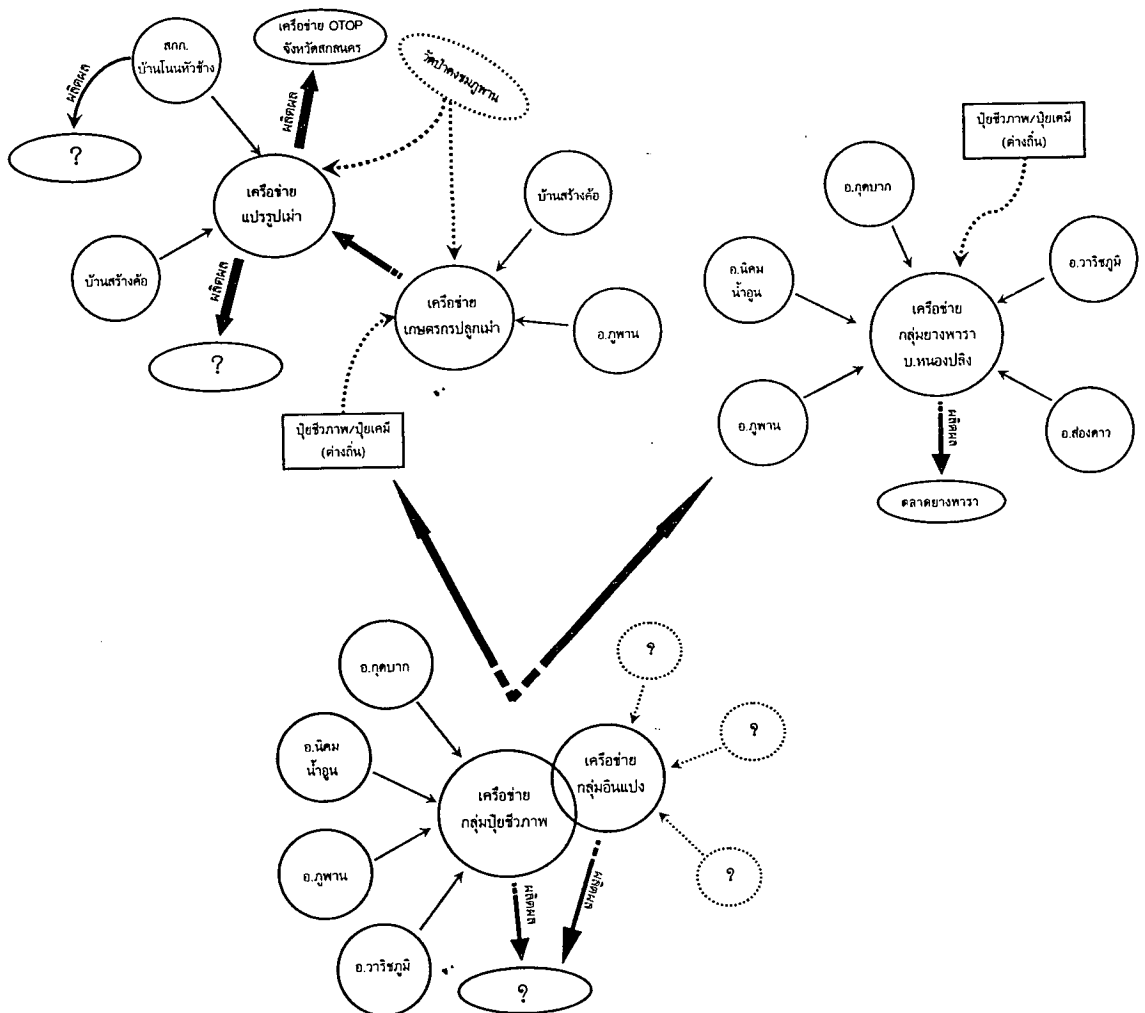

ภาพที่ 4.8 แสดงเครือข่ายปุ๋ยชีวภาพ (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)

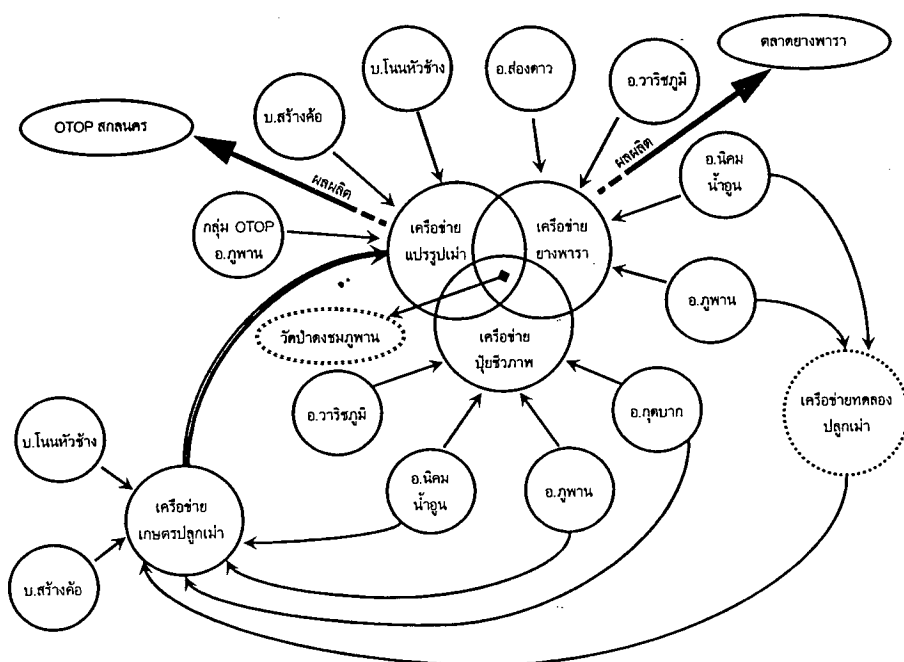
ภาพที่ 4.9 แสดงเครือข่ายพารา (แสดงเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง)

- สถานภาพเครือข่ายเดิมบริเวณเทือกภูพาน

ภาพที่ 4.10 แสดงสถานภาพเดิมของกลุ่มเครือข่ายบริเวณเทือกภูพาน

- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 4.11 แสดงเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน

4.2.2.2 การดำเนินการของเครือข่ายคุณค่า

เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานที่เกิดขึ้นนี้ จากเวทีติดตามขยายผลของทีมวิจัย พบว่าเครือข่ายคุณค่าดังกล่าวเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง และมีระบบการบริหารกลุ่มที่เข้มแข็งอยู่เป็นทุนเดิม ส่งผลให้การบริหารจัดการเครือข่ายคุณค่าก้าวผลภาวะตั้งไข่ไปสู่ภาวะของการก้าวเดินด้วยความรวดเร็ว โดยเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ทีมวิจัยพบว่ามีอัตราการพึ่งพาความช่วยเหลือจากทางภาครัฐ/เอกชนในระดับต่ำ กลุ่มเครือข่ายสมาชิกเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ต่างดำเนินกิจกรรมเครือข่ายคุณค่าในรูปแบบต่างตอบแทน กล่าวคือกลุ่มเครือข่ายแปรรูปปุ๋ยที่มีอัตราต้องการวัตถุดิบสูงถึงปีละ 100 ตัน ในขณะที่วัตถุดิบที่เครือข่ายตนเองผลิตได้มีเพียงปีละประมาณ 20 – 30 ตันเท่านั้น เมื่อเกิดเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานขึ้นนั้น ในเวทีความร่วมมือเบื้องต้นผลผลิตบางส่วนจะมาจากกลุ่มปุ๋ยชีวภาพที่สนับสนุนพื้นที่ ของสมาชิกในกลุ่มส่วนหนึ่งในการเพาะปลูกแล้วป้อนผลิตผลให้กับกลุ่มแปรรูปปุ๋ยในราคาที่ตกลงกันได้ โดยกลุ่มแปรรูปปุ๋ยนั้นจะสนับสนุนกลุ่มปุ๋ยชีวภาพในเรื่องของกล้าพันธุ์ในราคาที่ถูกลง ซึ่งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพก็จะดำเนินการสนับสนุนในเรื่องของปุ๋ยที่กลุ่มตนเองผลิตได้ให้กับกลุ่มเครือข่ายแปรรูปปุ๋ย โดยหักเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของกล้าพันธุ์ที่ได้รับ

สำหรับเครือข่ายยางพาราที่เข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายคุณค่า ต่างก็ดำเนินกิจกรรมเครือข่ายในลักษณะต่างตอบแทนกับกลุ่มเครือข่ายทั้งสอง กล่าวคือเครือข่ายยางพาราในขณะที่ต้องบริหารจัดการเรื่องปุ๋ยจากต่างถิ่น กลับกลายเป็นการบริหารจัดการเรื่องปุ๋ยในเครือข่ายคุณค่าของตนเองซึ่งเป็นเรื่องที่

เรียบง่าย, สะดวก และราคาถูก โดยมีกลุ่มผู้ป่วยเป็นแหล่งทรัพยากรหลักทดแทนแหล่งทรัพยากรจากต่างพื้นที่ ในขณะเดียวกันสมาชิกบางส่วนของกลุ่มเครือข่ายอย่างพารายังมีการจัดสรรพื้นที่บางส่วนไว้สำหรับปลูกเหมายเพื่อส่งผลิตผลให้กับกลุ่มแปรรูปเหมายโดยได้รับการเอื้อในเรื่องของกล้าพันธุ์ในราคาที่ถูกลงมาก ในขณะเดียวกันนี้เองในส่วนของการประสานการดำเนินงานกิจกรรมจะมี วัดป่าตองชมพูพานเป็นสื่อกลางในการประสานเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของเหมาย, พันธุ์เหมาย, การเพาะปลูกเหมาย, เรื่องของยาพารา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของท้องถิ่นเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามเครือข่ายคุณค่าที่ออกแบบมาที่เกิดขึ้นนี้ยังคงต้องอาศัยเวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสักระยะหนึ่ง จึงจะทำให้เครือข่ายคุณค่านี้สมบูรณ์ได้

4.2.2.3 วัตถุประสงค์/เป้าหมายของเครือข่ายคุณค่า

เครือข่ายคุณค่าที่ออกแบบมาที่เกิดขึ้นนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อที่จะยกระดับความยากจนของประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่บริเวณที่ออกแบบมานี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง หลายกลุ่ม หลายเครือข่ายสามารถดำเนินงานเครือข่ายโดยลำพังได้อย่างเข้มแข็ง ดังนั้นทีมวิจัยจึงมีแนวทางของวัตถุประสงค์ร่วมของเครือข่ายต่างๆ ที่เกิดเป็นเครือข่ายคุณค่าดังนี้

- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืน สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ของแต่ละเครือข่ายได้อย่างสมดุล
- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่กลุ่มสมาชิกทุกกลุ่มในเครือข่ายสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และสามารถเกื้อหนุนกันระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ในเครือข่ายคุณค่าอย่างเป็นระบบ
- เพื่อเป็นเครือข่ายคุณค่าที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับเครือข่ายคุณค่าอื่นในพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

จากวัตถุประสงค์ของเครือข่ายคุณค่าฝ่ายองค์กรการค้าตาล้าข้างต้นนั้น ทีมวิจัยได้กำหนดเป้าหมาย หรือเป้าหมายของเครือข่ายคุณค่าไว้ประกอบวัตถุประสงค์ดังนี้

- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ต้องสามารถที่จะจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ของแต่ละเครือข่ายในลักษณะเกื้อหนุนกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายคุณค่าอย่างเป็นระบบ และเป็นธรรม
- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ต้องสามารถดำเนินงานของเครือข่าย ในการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน และมีการพึ่งพิงภาคีฐาน้อยลง
- เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ ต้องมีการเกื้อหนุนระหว่างกลุ่มองค์กรสมาชิกในเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และยุติธรรม

4.2.2.4 แนวทางการดำเนินการ

ในเวทีรวบรวมข้อมูล และเวทีสังเคราะห์ข้อมูลของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครที่ได้ลงพื้นที่ไปนั้น เมื่อทีมวิจัยพบแนวทางความเป็นไปได้ของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้นของพื้นที่บริเวณเทือกภูพาน ทีมวิจัยได้ดำเนินการประชุมทีมวิจัยร่วมกับกลุ่มเครือข่ายต่างๆในพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นกลุ่มเครือข่ายองค์กรเป้าหมาย รวมทั้งปรึกษาเฉพาะในส่วนแกนนำองค์กรกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาแนวทางการหนุนเสริม รวมทั้งหาบริบทร่วมของเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้น ในส่วนของเครือข่ายคุณค่าเทือกภูพาน ภายหลังจากเวทีสังเคราะห์ข้อมูลทีมวิจัยได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินการดังนี้

- (1) ทีมวิจัย/กลุ่มเครือข่าย/หน่วยงานภาครัฐ ร่วมกันค้นหาบริบทร่วม และลักษณะวิถีของเครือข่ายคุณค่าที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ และอัตตวิสัยของกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่
- (2) ทีมวิจัย/กลุ่มเครือข่าย/หน่วยงานภาครัฐ ร่วมกันค้นหาแรงหนุนเสริม ที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นในพื้นที่
- (3) ทีมวิจัย/ทีมหนุนเสริม ลงพื้นที่ดำเนินการหนุนเสริมเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น รวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของปัญหา และอุปสรรคในอันที่จะเกิดกับเครือข่ายคุณค่าในภาคหน้า
- (4) ทีมวิจัย/หน่วยงานภาครัฐ/เครือข่ายคุณค่า ร่วมกันสังเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค อันพึงคาดว่าจะเกิดขึ้นกับเครือข่ายคุณค่า และแปรรูปผลของการสังเคราะห์นั้นไปเป็น บริบทของปัจจัยแห่งความสำเร็จ

4.2.2.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ในขณะนี้ปัจจุบันนี้ เครือข่ายคุณค่าเทือกภูพานได้ดำเนินการไปตามบริบท และลักษณะวิถีของเครือข่ายตามสภาพอันพึงเป็นของเครือข่ายคุณค่าในภาวะเริ่มต้น ทีมวิจัยยังมีอาจสรุปได้ว่าเครือข่ายคุณค่าเทือกภูพานนี้ ประสพผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งสิ้นทุกประการ แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จแห่งการกำเนิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าเทือกภูพาน เป็นสิ่งที่ทำให้ทีมวิจัยหวังไว้อย่างสูงว่า เครือข่ายคุณค่าที่ถือกำเนิดขึ้นดังกล่าว จะสามารถบรรเทาปัญหาความยากจนในพื้นที่ลงได้บ้าง และสามารถใช้ทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างสมดุล รวมทั้งใช้ความเข้มแข็งของเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นแนวทางในการเกิดเครือข่ายคุณค่าอื่นๆ ตามมา ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเกิดเครือข่ายคุณค่าเทือกภูพาน ที่ทีมวิจัยสามารถสรุปได้ในขณะนี้ มีดังนี้

(1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จอันเกี่ยวเนื่องมาจากทีมวิจัย

สำหรับในประเด็นนี้ องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายคุณค่าที่สำคัญได้แก่

- ความชัดเจนในโจทย์วิจัย และความชัดเจนในบริบทของการสร้างเครือข่ายคุณค่า ของทีมวิจัยทุกท่านที่มีทิศทางเดียวกัน
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ที่ทีมวิจัยเปิดกว้างให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริบทที่จะเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว
- การกำหนดและคัดเลือกบรรดาองค์กร/ผู้นำกลุ่มองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งเครือข่ายที่เหมาะสมในการเข้ามาสู่กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า
- การลงพื้นที่ของทีมวิจัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมทั้งการเร่งรุดลงพื้นที่ในช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสม

(2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จอันเกี่ยวเนื่องมาจากกลุ่มองค์กรประชาชน

สำหรับในประเด็นนี้ องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายคุณค่าที่สำคัญได้แก่

- ความชัดเจน และความเข้าใจในเครือข่ายคุณค่า ของกลุ่มองค์กร/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ของกลุ่มองค์กร/ผู้นำองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่
- กลุ่มองค์กร/ผู้นำกลุ่มองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งเครือข่ายที่รวมกันก่อเกิดเป็นเครือข่ายคุณค่านั้น ล้วนเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง และมีระบบการจัดการกลุ่มที่ดี
- หน่วยงานภาครัฐเข้าใจบทบาท และกระบวนการในการวิจัยของทีมวิจัย รวมทั้งให้การสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นในพื้นที่

4.2.2.6 การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น

การเกิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งเดิมในพื้นที่ โดยบางกลุ่มสมาชิกรุนั้นเป็นกลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการที่มีความเข้มแข็งมาก ด้วยความที่มีความเข้มแข็งมากนี้เอง ส่งผลให้การดำเนินงานของเครือข่ายผู้ประกอบการเดิมในพื้นที่ไม่สามารถก้าวเดินได้อย่างมั่นคงนัก กล่าวคือ กลุ่มผู้ประกอบการที่เข้มแข็งมากนั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้แปรรูปผลหมากเฒ่า ซึ่งผลประกอบการไม่สามารถรองรับความต้องการที่มีมากของกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม ความต้องการทุนในรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงินจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มสมาชิกกลุ่มนี้ต้องการเป็นอย่างมาก

ในขณะเดียวกันนั่นเอง กลุ่มสมาชิกอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเข้มแข็งทางด้านเกษตรกรรม กลับประสบกับปัญหาสภาพคล่องทางด้านเกษตร กล่าวคือ ส่วนใหญ่ของสมาชิกมีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก และโดยส่วนมากมักเป็นเครือข่ายของกลุ่มผู้ปลูกยางพาราที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งยังต้องอาศัยระยะเวลาจนกว่าจะได้ผลผลิต พื้นที่เกษตรที่ยังคงมีอยู่อีกเป็นจำนวนมากจึงถูกพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการสนองตอบต่อกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลหมากเฒ่า

เมื่อทั้งสองกลุ่มหลักอยู่ในเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานที่เกิดขึ้น การดำเนินงานเครือข่ายที่เป็นระบบจึงเกิดขึ้น และในเมื่อทั้งสองกลุ่มหลักเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งพร้อมอยู่แล้ว ทุนทางด้านเม็ดเงินของทั้งสองฝ่ายจึงไม่จำเป็นมากนักในการดำเนินงานเครือข่ายคุณค่า การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้

กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบการแปรรูปผลหมากเฒ่า ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในเรื่องการดำเนินการแปรรูปผลผลิต และการตลาด สำหรับกลุ่มสมาชิกเกษตรยางพารา ทำหน้าที่เป็นส่วนส่งกำลังการผลิตให้กับกลุ่มสมาชิกผู้ประกอบการแปรรูปผลหมากเฒ่า ในรูปของวัตถุดิบ โดยอาศัยพื้นที่เกษตรที่มีอยู่อย่างมากมายนั่นเอง รูปแบบการเกิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ ได้ถูกจับตามองอย่างมากสำหรับกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่

ผลการถูกจับตามองนี้เอง ทำให้กลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ เริ่มมีความสนใจในรูปแบบเครือข่ายคุณค่า กลุ่มองค์กรที่มีความสนใจเป็นพิเศษที่จับตามองก็คือ กลุ่มปุยชีวภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่ใหญ่ และเข้มแข็งอยู่ก่อนแล้วในพื้นที่ โดยส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายอินแปงเดิม ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการณ์ของกลุ่มอินแปงในปัจจุบันนี้นั้น เป็นกลุ่มองค์กรที่ใหญ่ มีสมาชิกจำนวนมากอยู่ในหลายจังหวัดใกล้เคียง บางกลุ่มสมาชิกเดิมมีสภาวะการแห่งสถานภาพที่น้อยลง จึงต้องมีการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายแบบพึ่งพาตนเองบ้างในบางส่วน กลุ่มปุยชีวภาพนี้ได้เล็งเห็นการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานที่เกิดขึ้นว่า เป็นเครือข่ายที่พยายามสร้างสรรค์บริบทแห่งความเกื้อหนุนกันและกัน บนพื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละกลุ่มเป็นทุนเดิม และการขยายขนาดของ

เครือข่ายก็เป็นไปในลักษณะของความเกือหนุนกัน การดัดแปลงทำให้กลุ่มปุ๋ยชีวภาพได้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มปุ๋ยชีวภาพจะทำหน้าที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพให้กับกลุ่มเกษตรกรชาวป่าที่ปลูกเฒ่าในพื้นที่ และยังใช้พื้นที่ของสมาชิกที่มีอยู่อย่างมาปลูกผลหมากเฒ่า เพื่อเป็นทุนด้านวัตถุดิบให้กับกลุ่มแปรรูปผลหมากเฒ่า อย่างไรก็ตามหากเรามองการดำเนินงานอย่างกว้างๆ แล้ว ดูเหมือนว่าจะเป็นธุรกิจที่มีเม็ดเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้วนั้น การดำเนินการดังกล่าวอยู่ในรูปธุรกิจแบบผลิตผลต่างตอบแทนเป็นหลัก กล่าวคือกลุ่มแปรรูปผลหมากเฒ่า ใช้ต้นกล้าเฒ่าพันธุ์ดีแลกกับทุนด้านปุ๋ยชีวภาพกับกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ในขณะเดียวกันก็จำหน่ายต้นกล้าหมากเฒ่าพันธุ์ดีให้กับกลุ่มเกษตรกรชาวป่าในราคาถูก แลกกับพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรชาวป่าที่ใช้ในการปลูกเฒ่า ซึ่งการดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวกำลังเป็นที่จับตามองของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนกลุ่มอื่นๆในและนอกพื้นที่

4.2.2.7 ปัญหาและการแก้ปัญหาในระหว่างการสร้างเครือข่ายคุณค่า

เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานที่เกิดขึ้นนี้ โดยส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งอยู่เป็นทุนเดิม ดังนั้นการก่อร่างสร้างเครือข่ายคุณค่าจึงไม่ประสบปัญหาในการสร้างมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาหนึ่งที่เป็นปัญหาพื้นฐานของทุกกลุ่มองค์กรก็คือ เงิน

ในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายคุณค่าในระยะแรกนั้น แต่ละกลุ่มองค์กรสมาชิกมองกันที่ตัวเงิน และผลกำไรเป็นหลัก การจัดมุมมองในเรื่องนี้ให้หมดไปกระทำได้ยาก การดำเนินงานวิจัยในระยะแรกกับเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานจึงเดินไปได้อย่างเชื่องช้า และต้องอาศัยความอดทนในการประสานในแต่ละกลุ่มเป็นอย่างมาก ทีมวิจัยได้ตัดสินใจมุมมองการรวมตัวกันของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในอดีต ที่มองแต่ตัวเงิน และผลกำไร ในแต่ละพื้นที่ที่เกิดความล้มเหลว และไม่สามารถนำพาสมาชิกไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้มาแสดงให้กลุ่มสมาชิกได้เห็น และได้ให้พวกเขาเหล่านั้นได้แสดงหนทางแห่งการแก้ไขที่ถูกต้องร่วมกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหนทางแห่งการเกือหนุนโดยใช้สินค้าต่างตอบแทน โดยมีการใช้เม็ดเงินให้น้อยที่สุดก็ได้หลังไหลออกมาจากความคิดของกลุ่มสมาชิกเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนั่นเอง

4.2.2.8 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน

ในการดำเนินการสร้างเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการทัศนในการดำเนินงานต่างๆมากมาย ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ดังนี้

- การได้เข้าใจถึงกระบวนการวางแผนงานในการดำเนินงานวิจัยที่เหมาะสม โดยการพิจารณาเงื่อนไขเดิมที่เคยใช้ในพื้นที่เป้าหมายทั้งที่สามารถดำเนินการได้ลุล่วง และที่ไม่สามารถ

ดำเนินการได้ลุล่วง ซึ่งสามารถสรุปได้โดยสังเขปแห่งวิถีการวางเงื่อนไขคือ ผู้ซึ่งเป็นผู้วางเงื่อนไขนั้นควรประกอบไปด้วย ทีมวิจัย และองค์กรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เป็นผู้วางเงื่อนไขร่วมกัน มิใช่เป็นการวางเงื่อนไขเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งโดยมากแล้วเป็นการวางเงื่อนไขของกลุ่มผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงบทเรียนที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย

- การยกตัวอย่างบริบทแห่งการเดินทางที่ไม่บรรลุเป้าหมาย และการยอมรับโดยไม่มีการแก้ต่างในความล้มเหลวนั้นของทีมวิจัยที่กลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ได้ให้ข้อมูล โดยไม่คำนึงว่าเป็นหน่วยงานใด องค์กรใด หรือแม้แต่เป็นทีมวิจัยเองก็ตามที่เป็นผู้ดำเนินการนั้น การยอมรับแนวความคิดดังกล่าวของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ ทำให้บรรยากาศในการดำเนินงานวิจัยมีความไว้วางใจกันมากขึ้น และอาจนำไปสู่เป้าหมายที่ทีมวิจัย และกลุ่มองค์กรเป้าหมายได้วางไว้ร่วมกันได้รวดเร็วมากขึ้น และมีปัญหาในการดำเนินงานที่น้อยลงก่อนลงมือดำเนินงาน

- การสร้างความไว้วางใจระหว่างทีมวิจัย กับกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ ไม่สามารถทำได้โดยการนำกลไกของหน่วยงานภาครัฐมาใช้ การอ้างกลไกของรัฐเพื่อสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในพื้นที่ มักถูกปฏิเสธจากกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ ทั้งที่แสดงออก และไม่แสดงออก ทั้งนี้เนื่องมาจากความพยายามของภาครัฐที่ผ่านมาในอดีต มักไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ในการยกระดับความเป็นอยู่ของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ได้จริง

บทที่ 5

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

5.1. ตัวแบบในการวิเคราะห์

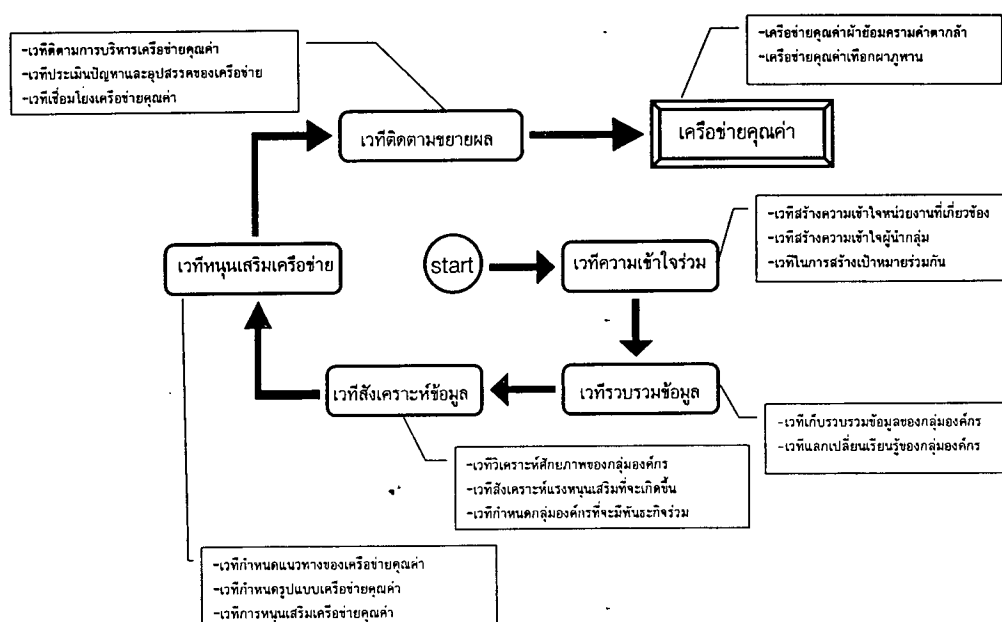
การสร้างเครือข่ายคุณค่าของกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ในพื้นที่จังหวัดสกลนครนั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญในการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ และยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบวิจัยที่ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานสร้างเครือข่ายคุณค่า ดังนี้

- เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้กลุ่ม/สหกรณ์มีการประเมินตนเองเพื่อให้รู้จักตนเองรู้ศักยภาพของเครือข่าย รู้พฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ และความยากจน
- สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายคุณค่าในพื้นที่จังหวัดเพื่อไปหนุนเสริมกลุ่ม/สหกรณ์
- ศึกษากระบวนการผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายคุณค่าในพื้นที่จังหวัด

ทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร ได้มีการดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ในการสร้างเครือข่ายคุณค่าในพื้นที่จังหวัดสกลนคร โดยมีรูปแบบขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยดังนี้

- (1) การสร้างเวทีความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมวิจัย, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มองค์กรภาคประชาชนกลุ่มต่างๆ ให้มีความเข้าใจเครือข่ายคุณค่าที่ตรงกัน
- (2) การสร้างเวทีในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนต่างๆในพื้นที่ รวมทั้งสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกลุ่มองค์กรภาคประชาชนต่างๆในพื้นที่
- (3) การสร้างเวทีในการสังเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์หาศักยภาพของกลุ่มองค์กร และสร้างเวทีในการเลือกกลุ่มองค์กรเป้าหมาย รวมทั้งการสร้างเวทีการสนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อหาจุดร่วมในการสร้างแรงหนุนเสริมเครือข่ายคุณค่าที่จะเกิดขึ้น
- (4) การสร้างเวทีหนุนเสริมเครือข่ายเพื่อให้เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นสามารถดำเนินงานได้ รวมทั้งการสร้างเวทีในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเครือข่ายคุณค่าให้บรรลุเป้าหมาย

(5) การสร้างเวทิตดตามขยายผลเพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น และสร้างเวทีในการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นให้เป็นเครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืน

ภาพที่ 5.1 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าพื้นที่จังหวัดสกลนคร

5.2. สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

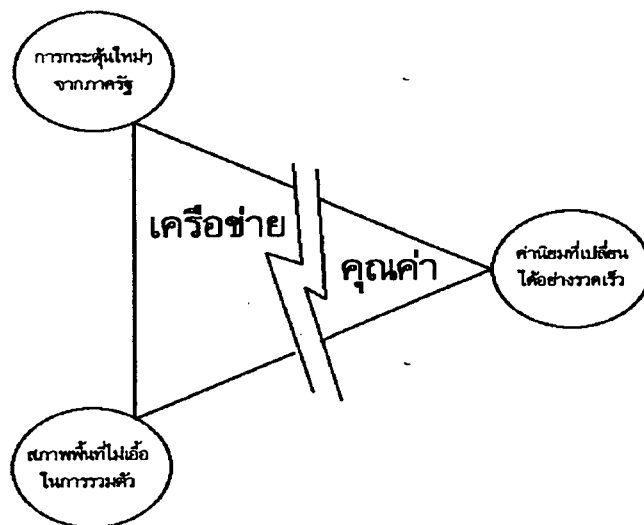
บทบาทของเครือข่ายคุณค่าผ้าอ้อมครามคำตากผ้า บทบาทของเครือข่ายคุณค่านี้จะทำหน้าที่ในการที่จะจัดสถานะผ้าดิบสันตลาด และมีราคาต่ำ ทำให้ปัญหาการจมนทุนของกลุ่มองค์กรบางกลุ่ม หรือกลุ่มสมาชิกเครือข่าย OTOP ให้ลดน้อยลง รวมทั้งกระจายระบบตลาดที่กระจุกตัวอยู่บริเวณศูนย์กลาง และผูกติดอยู่กับกลุ่มองค์กร หรือเครือข่ายบางเครือข่ายให้ขยายวงกว้างขึ้น รวมทั้งลดระบบพ่อค้าคนกลาง ให้ลดน้อยลง บทบาทเหล่านี้ของเครือข่ายคุณค่าผ้าอ้อมครามคำตากผ้า จะเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกเครือข่ายในพื้นที่ให้สูงขึ้น และสามารถจัดการความยากจนของสมาชิกให้ลดน้อยลงได้ในบางกลุ่ม

สำหรับบทบาทของเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน จะมีบทบาทสำคัญในการเกื้อหนุนแลกเปลี่ยนทางด้านทรัพยากรต่างตอบแทนในพื้นที่ของตนในระหว่างกลุ่มสมาชิกเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ในรูปตัวเงินเป็นเรื่องรองลงไป สิ่งนี้ทำให้เกิดการยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิก

เครือข่ายในพื้นที่ให้สูงขึ้น และสามารถจัดความยากจนของสมาชิกให้ลดน้อยลงได้ รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และเกิดคุณประโยชน์สูงสุดสำหรับสมาชิกเครือข่ายคุณค่า

อย่างไรก็ดี การเกิดขึ้นของเครือข่ายคุณค่าทั้งสองในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ทีมวิจัยมีความคาดหวังเป็นอย่างสูงว่า จากการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายทั้งสองนี้ จะสามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ได้ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครือข่ายคุณค่าผ้าฮ่อมครามค่าตากผ้า ซึ่งสมาชิกโดยส่วนใหญ่แล้วอยู่ในฐานะที่ไม่มั่นคงนัก จากรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในเบื้องต้นที่ทีมวิจัยได้ติดตามผลการดำเนินงานนั้น แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่สูงที่จะเกิดผลสัมฤทธิ์ในกระบวนการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ และลดการถูกกดขี่จากพ่อค้าคนกลางได้มากขึ้น

ทั้งหมดที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนเป็นความคาดหวังของทีมวิจัยทั้งสิ้น ทั้งหมดยังคงต้องอาศัยเวลา และการติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ยิ่งสำหรับพื้นที่จังหวัดสกลนครด้วยแล้วนั้น ปัจจัยแห่งความผันแปรการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายนั้นมีมาก ทั้งจากการกระตุ้นจากภาครัฐในเรื่องการยกระดับความเป็นอยู่ในรูปแบบต่างๆที่เกิดขึ้นใหม่อยู่เสมอ และปัจจัยแห่งความเป็นพื้นที่ที่ทุรกันดาร ซึ่งยากต่อการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน รวมทั้งค่านิยมของกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ในการที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนั้นสะดุดลง

ภาพที่ 5.2 ปัจจัยที่ส่งผลกับการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายคุณค่า

ทีมวิจัยจังหวัดสกลนครก็ได้แต่คาดหวังว่า การดำเนินกิจกรรมเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ จะเกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นก่อนที่ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้จะเข้ามาแทรกแซง.

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1. สรุปผลการดำเนินการที่มววิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร

6.1.1 การดำเนินโครงการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัย “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์พื้นที่จังหวัดสกลนคร” ในครั้งนี้ ทีมวิจัยสามารถดำเนินงานวิจัยเป็นไปได้อย่างดี โดยมีหลายฝ่ายให้การสนับสนุนในด้านข้อมูล และปฏิบัติงานภาคสนามร่วมกับทีมวิจัยทั้งจากทางภาครัฐ และภาคประชาชน ความร่วมมือที่ทีมวิจัยได้รับนี้ ส่งผลให้การดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร ภายใต้กรอบการทำงานในการที่จะสร้างเครือข่ายคุณค่าให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับรากหญ้า และแก้ไขปัญหาความยากจนให้หมดไปจากพื้นที่ จากเดิมที่เครือข่ายต่างๆในพื้นที่จังหวัดสกลนครเป็นไปอย่างหลวมๆ หรือเป็นไปเพื่อหวังการช่วยเหลือจากภาครัฐแบบเฉพาะกิจ สามารถก่อเกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นมาได้ทั้งหมด 2 เครือข่าย ประกอบไปด้วย เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากกล้า และ เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน ทั้งสองเครือข่ายที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผน และกรอบของงานวิจัยที่ทีมวิจัยกำหนดขึ้น

เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามคำตากกล้า ทีมวิจัยมีเป้าประสงค์ในการที่จะขจัดสภาวะผ้าดิบล้นตลาด และมีราคาต่ำ รวมทั้งกระจายระบบตลาดที่กระจุกตัวอยู่บริเวณศูนย์กลาง ซึ่งผูกติดอยู่กับกลุ่มองค์กร หรือเครือข่ายบางเครือข่าย รวมทั้งระบบพ่อค้าคนกลาง ให้ลดน้อยลง อันเป็นปัจจัยให้เกิดการยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกเครือข่ายในพื้นที่ให้สูงขึ้น ซึ่งการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายในระยะเริ่มต้นนี้ ทีมวิจัยพบว่า เป็นไปตามเป้าประสงค์ของทีมวิจัยที่วางไว้

ในส่วน of เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนั้น หลังจากที่ทีมวิจัยได้วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้น ทีมวิจัยได้เล็งเห็นถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมากในพื้นที่ ที่ยังไม่ได้จัดสรรการใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่ให้เหมาะสม ดังนั้นเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ ทีมวิจัยมีเป้าประสงค์ที่จะแสวงหาทรัพยากรร่วมกันของกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่ แล้วนำมาจัดสรรให้กับกลุ่ม

เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้น โดยการจัดสรรทรัพยากรนี้ ทีมวิจัยได้วางให้กลุ่มเครือข่ายคุณค่าที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้จัดสรรกันเอง โดยทีมวิจัยจะหนุนเสริมในส่วนที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลกันทั้งสองฝ่ายเพื่อยังประโยชน์สูงสุดให้กับสมาชิกเครือข่ายคุณค่าอย่างเป็นธรรม ซึ่งเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานนี้ดำเนินกิจกรรมเครือข่ายเป็นไปตามกรอบแนวทางที่ทีมวิจัยวางไว้ และที่สำคัญจากการติดตามขยายผลของทีมวิจัยพบว่า สมาชิกเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน มีการเกื้อหนุนแลกเปลี่ยนทางด้านทรัพยากรต่างตอบแทนในพื้นที่ของตนให้กับกลุ่มสมาชิกเครือข่ายคุณค่า โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ในรูปตัวเงินเป็นเรื่องรองลงไป สิ่งนี้ทำให้ทีมวิจัยมีความคาดหวังว่า เครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพานที่เกิดขึ้นนี้จะเป็นเครือข่ายที่สามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายคุณค่าที่มีความยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

ทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครได้วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล และวางกรอบการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นอย่างดีที่สุด เพื่อให้เครือข่ายคุณค่าทั้งสองเครือข่ายนี้สามารถยืนหยัดและพัฒนาก้าวไปสู่การเป็น “เครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืน” ได้ ภายหลังจากที่ทีมวิจัยถอนตัวออกจากพื้นที่ อย่างไรก็ตามเหล่านี้ทั้งหมดล้วนเป็นความคาดหวังของทีมวิจัย ซึ่งอาจยังหาหลักประกันไม่ได้ในขณะเริ่มต้นนี้

6.1.2 ปัญหา/อุปสรรคที่เกิดจากทีมวิจัย/ปัจจัยสภาพแวดล้อมอื่น

ปัญหา/อุปสรรค ในการดำเนินโครงการวิจัยของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร ในการสร้างเครือข่ายคุณค่าในครั้งนี้ ทีมวิจัยสามารถจำแนกปัญหา/อุปสรรคออกได้เป็น 2 ปัจจัย กล่าวคือ ปัญหา/อุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในทีมวิจัยหนึ่ง และปัญหา/อุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายนอกอื่น เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานวิจัยอีกหนึ่ง ปัญหา/อุปสรรคจากทั้งสองปัจจัยข้างต้นดังกล่าวอาจทำให้การดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัยสะดุดลงบ้างเป็นบางครั้ง แต่ในที่สุดบริบทจากเวทีกลุ่มย่อยของทีมวิจัยก็สามารถบรรเทาปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัยให้เบาบางลง และสามารถนำงานวิจัยไปสู่เป้าประสงค์ของทีมวิจัยที่ได้วางไว้

ปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของทีมวิจัยที่มีได้เป็นปัญหา/อุปสรรคโดยตรง ที่ทีมวิจัยสังเคราะห์ได้ก็คือ ปัญหาเรื่องช่วงเวลาในการวิจัยที่มีช่วงเวลาในการดำเนินงานวิจัยที่สั้น ส่งผลให้

ทีมวิจัยมีเวลาในการสังเคราะห์ และประมวลผลเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นทั้งสองเครือข่ายที่สั้น และผลเชิงประจักษ์ของเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นยังมีอาจที่จะสรุปได้อย่างชัดเจนมากนัก

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานวิจัยที่ทีมวิจัยประสบพบ และสังเคราะห์หาถึงที่มาของปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัยสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 6.1 แสดงปัญหา/ อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานวิจัย

ปัญหา/อุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในทีมวิจัย	1. ช่วงเวลาในการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัยในทีมวิจัย - ทีมวิจัยมีการะงานสอนที่มีวันเวลาไม่ตรงกัน ทำให้มีช่วงเวลาลงพื้นที่ไม่พร้อมกัน 2. การลงพื้นที่ของนักวิจัยในทีมวิจัย - ทีมวิจัยมีการะงานสอนมาก ทำให้มีการลงพื้นที่ไม่ต่อเนื่อง - ความคุ้นเคยของนักวิจัยในพื้นที่มีน้อย เนื่องจากทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่วิจัย - ความเข้าใจภาษาถิ่นของทีมวิจัยมีไม่มากนัก
ปัญหา/อุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายนอก	1. ระยะทางในการเดินทางลงพื้นที่ - ระยะทางไกลสุดในการลงพื้นที่ (ไป-กลับ) 280 กิโลเมตร - ระยะทางโดยเฉลี่ย (ไป-กลับ) 150 กิโลเมตร 2. ความร่วมมือของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ - การเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มองค์กรลำบาก (ไกล) - ระยะเวลาในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมใช้เวลานาน 3. การตอบสนองของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ - ความเชื่อมั่นของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ที่มีต่อหน่วยงานรัฐ - ความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ - กลุ่มองค์กรในพื้นที่ในหลายกลุ่มยังคงมุ่งผลประโยชน์ในรูปของเงินตอบแทนเป็นหลัก 4. การตอบสนองของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ - หน่วยงานรัฐมีข้อมูลของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ที่ไม่เป็นปัจจุบัน - การเข้าถึงข้อมูลหน่วยงานรัฐช้า, ยุ่งยาก - ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐซ้ำซ้อน และไม่ตรงกัน

ที่มา : ผลวิเคราะห์/สังเคราะห์ของทีมวิจัย

6.2. ประโยชน์ที่นักวิจัย และทีมวิจัยได้รับ

6.2.1 ชุดความรู้ใหม่

ประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินโครงการวิจัย “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์พื้นที่จังหวัด สกลนคร” ที่ทีมวิจัยได้รับนั้นมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุดความรู้ใหม่ที่ทีมวิจัยได้รับ ซึ่งเป็นชุดความรู้ที่สามารถพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากมาย ที่สำคัญได้แก่

- ชุดความรู้ในเรื่องของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเกิดจากกลุ่มองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งการนำภูมิปัญญาที่ได้ไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นชุดความรู้ภูมิปัญญาที่ได้จากกลุ่มทอผ้า, การย้อมผ้า, การแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ฯลฯ
- ชุดความรู้ในเรื่องของ รูปแบบกระบวนการหนุนเสริมของภาครัฐที่มีต่อกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ ทีมวิจัยได้รับทราบถึงรูปแบบกระบวนการหลากหลายที่นำมาใช้หนุนเสริมกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในแต่ละกลุ่มองค์กรว่ารูปแบบใดจะสามารถก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดต่อกลุ่มองค์กรเป้าหมาย
- ชุดความรู้ในเรื่องของ กระบวนการรวมตัวของกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่ ที่มีรูปแบบการรวมตัวที่หลากหลาย ชุดความรู้ดังกล่าวทำให้ทีมวิจัยสามารถคาดเดากระบวนการรวมตัวของกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่ได้พอสมควร

6.2.2 ทักษะ/ประสบการณ์ใหม่ของทีมวิจัย

สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการวิจัยนี้ อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญต่อทีมวิจัยอย่างมากก็คือ ทักษะ/ประสบการณ์ใหม่ที่ทีมวิจัยได้รับ ซึ่งทักษะ/ประสบการณ์อันเด่นชัด, สำคัญ และเป็นประโยชน์ที่นักวิจัยทุกท่านในทีมวิจัยนี้ได้รับอาจสรุปได้โดยสังเขปได้ดังนี้

- ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักวิจัยทุกท่านในทีมวิจัยนี้ต่างก็ได้รับทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตั้งแต่ระดับเวทีเล็ก หรือเวทีกลุ่ม

ย่อยที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมตั้งแต่ 5 ถึง 10 คน ไปจนถึงเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขนาดใหญ่ถึงใหญ่มากที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมในเวทีสูงถึงกว่า 600 คน

- ทักษะ/ประสบการณ์ในการลงพื้นที่ รวมทั้งทักษะ/ประสบการณ์ในการฝังตัวในพื้นที่เพื่อให้บรรลุถึงข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งนักวิจัยในทีมวิจัยได้รับประสบการณ์นี้โดยตรง

- ทักษะ/ประสบการณ์ในการบริหารจัดการข้อมูล ในส่วนนี้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ในการที่จะจัดการข้อมูลในเรื่องเดียวกัน แต่มีที่มาจากหลายๆแหล่งได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักวิจัยในทีมวิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างละเอียด รอบคอบ และแม่นยำมากขึ้น

- ทักษะ/ประสบการณ์ในการประสานข้อมูลกับหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานราชการที่มีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และซับซ้อน รวมทั้งประสบการณ์ในการคัดกรองข้อมูลที่รวดเร็ว

6.3. ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยในชุดโครงการวิจัยย่อยที่เกิดขึ้นในโครงการวิจัยนี้ หากจะบอกว่ามีความสำเร็จพร้อมโดยไม่มีข้อบกพร่องเลยก็เห็นจะเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องนัก แต่อย่างไรก็ตาม หากมองในภาพรวมแล้ว กระบวนการวิจัยที่ดำเนินการในชุดโครงการวิจัยย่อยนี้นับได้ว่ามีข้อบกพร่องน้อยมาก ทั้งนี้เป็นผลอันเนื่องมาจากกระบวนการวิจัยที่ได้วางแนวทางไว้ตั้งแต่ในชุดโครงการวิจัยหลักอย่างรอบคอบ ถึงกระนั้น เมื่อทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ ทีมวิจัยได้เห็นถึงข้อบกพร่องเล็กน้อย ซึ่งถ้าได้รับการปรับปรุงแล้วจะทำให้กระบวนการวิจัยนี้สมบูรณ์มากขึ้น กล่าวคือ

- ช่วงเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยที่มีระยะเวลาเพียง 1 ปี นับได้ว่าเป็นโครงการวิจัยขนาดใหญ่ที่มีระยะเวลาการทำงานที่สั้นมาก การลงพื้นที่ทำงานกับชุมชนเป็นงานที่ต้องใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยกับมวลชน ยิ่งเป็นมวลชนกลุ่มใหญ่ยิ่งต้องใช้เวลามาก โครงการวิจัยชุดนี้จะมีความสมบูรณ์มากขึ้นถ้าระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีมากกว่านี้

- ช่องทางการสื่อสารระหว่างทีมประสานงานกลาง และทีมวิจัยในพื้นที่ ทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนคร พบว่าการส่งข้อมูลจากทีมประสานงานกลางให้กับทีมวิจัยโดยผ่านทาง ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Email) เพียงอย่างเดียว นั้น สำหรับพื้นที่สกลนครแล้วไม่มีความสะดวกนัก เนื่องจากระบบเครือข่ายที่เกิดขึ้นบ่อย และการสูญหายของข้อมูล ทีมประสานงานกลางควรมีช่องทางการสื่อสารที่ดี และมากกว่านี้

- การกำหนดกลุ่มองค์กรเป้าหมายของโครงการวิจัยที่กว้างมาก และมีความชัดเจนน้อย ส่งผลให้ทีมวิจัยในพื้นที่ต้องลองผิดลองถูกหาองค์กรกลุ่มเป้าหมายที่น่าจะเป็น ซึ่งใช้เวลาในการหา กลุ่มองค์กรดังกล่าวพอสมควร และอาจยังไม่ตรงตามเป้าประสงค์ของชุดโครงการหลัก

- การจัดสรรงบประมาณของโครงการวิจัย ที่หมดลงเมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัย ทีมวิจัยเห็นว่าควรมีงบประมาณในการติดตามผลของงานวิจัย เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าให้เกิดขึ้น เมื่อเครือข่ายคุณค่าได้ถือกำเนิดขึ้น ควรมีกระบวนการติดตามเครือข่ายดังกล่าวหลังจากสิ้นสุดงานวิจัยแล้วสักระยะหนึ่ง เพื่อให้เห็นถึงทิศทางที่เครือข่ายคุณค่านั้นว่ามีการเดินไปในทิศทางใด

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต

การดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครนั้น ได้ก่อให้เกิดเครือข่ายคุณค่าขึ้นในพื้นที่จังหวัดสกลนครคือ เครือข่ายคุณค่าผัวย่อมครามคำตาก้า และเครือข่ายคุณค่าเทือกผาภูพาน ซึ่งทั้งสองเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทีมวิจัยมีความคาดหวังว่า จะเป็นเครือข่ายที่สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนระดับรากหญ้าในพื้นที่ และสามารถจัดความยากจนให้หายไปจากพื้นที่จังหวัดสกลนครได้บ้างไม่มากนัก

อย่างไรก็ดีสำหรับเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้หากมีการต่อยอดโครงการดังกล่าว ก็จะสามารถส่งผลให้เป้าประสงค์ของโครงการวิจัยที่วางไว้มีผลสัมฤทธิ์ขยายวงกว้างออกไปสู่พื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดสกลนครมากขึ้น หรืออาจขยายวงออกไปสู่จังหวัดข้างเคียงก็เป็นได้ สำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยที่ทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครมีข้อเสนอแนะนั้น มีดังนี้

- เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามค่าตากกล้า เป็นที่น่าสังเกตว่าเครือข่ายนี้ได้ก่อให้เกิดกลุ่มอาชีพกลุ่มหนึ่งเกิดขึ้น คือกลุ่มอาชีพแปรรูปผ้าพื้นเมือง-หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นกลุ่มแปรรูปผ้าย้อมครามของอำเภอค่าตากกล้า ในที่นี้หมายรวมถึงผ้าประเภทอื่นๆด้วย

เป็นความจริงอย่างหนึ่งที่ว่า กลุ่มแปรรูปผ้านี้ ต้องอาศัยทักษะ และเวลาสักระยะหนึ่งในการพุ่มฝึกฝีมือให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น ดังนั้นการต่อยอดโครงการในส่วน of เครือข่ายคุณค่าผ้าย้อมครามค่าตากกล้านี้ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาฝีมือทางด้านการแปรรูปผ้า ให้กับกลุ่มดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญ ถ้าเราสามารถที่จะสร้างกลุ่มแปรรูปผ้าพื้นเมืองเช่นเดียวกันนี้ให้เกิดขึ้นกับเครือข่ายคุณค่าในอำเภออื่นๆของจังหวัดสกลนครก็จะสามารถจัดสภาวะผ้าดิบล้นตลาด และมีราคาที่ต่ำ รวมทั้งกระจายระบบตลาดที่กระจุกตัวอยู่บริเวณศูนย์กลาง ซึ่งผูกติดอยู่กับกลุ่มองค์กร หรือเครือข่ายบางเครือข่าย รวมทั้งระบบพ่อค้าคนกลาง ให้ลดน้อยลง อันเป็นปัจจัยให้เกิดการยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกเครือข่ายในพื้นที่ให้สูงขึ้น

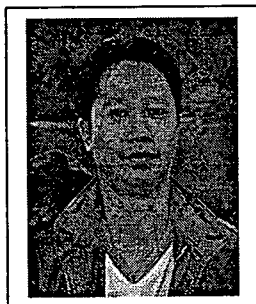
- เครือข่ายคุณค่าเทือกภูพาน เครือข่ายนี้เป็นการใช้ทรัพยากรของสมาชิกเครือข่ายคุณค่าให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกเครือข่ายคุณค่าให้มากที่สุด ดังนั้นการต่อยอดของเครือข่ายคุณค่านี้นั้นควรจะอยู่ในรูปของการขยายวงของเครือข่ายคุณค่าให้กว้างออกไปยังบริเวณอื่นๆของเทือกภูพาน ซึ่งยังมีกลุ่มองค์กร และกลุ่มเครือข่ายต่างๆที่มีทรัพยากรที่สามารถเกื้อหนุนกันได้อย่างดี สิ่งสำคัญก็คือ การหนุนเสริมให้กลุ่มองค์กร หรือกลุ่มเครือข่ายที่กระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆบนเทือกภูพาน เหล่านี้เข้าใจถึงกระบวนการ และความสำคัญของเครือข่ายคุณค่า และที่สำคัญที่สุดการเน้นให้สมาชิกเครือข่ายได้เล็งเห็นถึง การใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ในกลุ่มองค์กร หรือเครือข่ายตนเองเป็นสินค้าต่างตอบแทนกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายคุณค่าแทนการใช้เงินตรา ซึ่งจากการดำเนินการติดตามผลวิจัยของ ทีมวิจัยพื้นที่จังหวัดสกลนครพบว่า กลุ่มองค์กร และกลุ่มเครือข่ายต่างๆบนเทือกภูพานหลายกลุ่มกำลังจับตามองการก้าวเดินของเครือข่ายคุณค่าเทือกภูพานนี้อยู่

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

นางปัทมา สุริยกุล ณ อยุธยา **สถานะในโครงการ** หัวหน้าทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร
วุฒิการศึกษา วท.บ. (เกษตรศาสตร์), วท.บ. (จิตวิทยาคลินิกและชุมชน)
 วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม)
สถานภาพ อาจารย์ประจำสาขาการจัดการ
 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
ตำแหน่ง ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหารและกิจการนิสิต

นายอลงกรณ์ สุริยกุล ณ อยุธยา **สถานะในโครงการ** ทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร
วุฒิการศึกษา วศ.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า), ศ.บ. (ไทยคดีศึกษา)
 วศ.ม. (วิศวกรรมไฟฟ้า)
สถานภาพ อาจารย์ประจำสาขาวิศวกรรมไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์
 คณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
ตำแหน่ง -

นายชินภัทร คันธนิต **สถานะในโครงการ** ทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร
วุฒิการศึกษา บธ.บ. (การตลาด)
 Master of Applied Finance
สถานภาพ อาจารย์ประจำสาขาการบัญชีและการเงิน
 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
ตำแหน่ง ผู้ช่วยรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ

นางจิตตาวรรณ อันสะอาด **สถานะในโครงการ** ทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร
วุฒิการศึกษา วท.บ. (เศรษฐศาสตร์เกษตร)
 วท.ม. (ธุรกิจการเกษตร)
สถานภาพ อาจารย์ประจำสาขาสังคมศาสตร์
 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
ตำแหน่ง -

นางสาววิญชนก วงศ์แพงสอน **สถานะในโครงการ** ทีมวิจัยจังหวัดสกลนคร
วุฒิการศึกษา บช.บ.
 บธ.ม. (การบัญชี)
สถานภาพ อาจารย์ประจำสาขาบัญชี
 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
ตำแหน่ง หัวหน้าสาขาการบัญชีและการเงิน